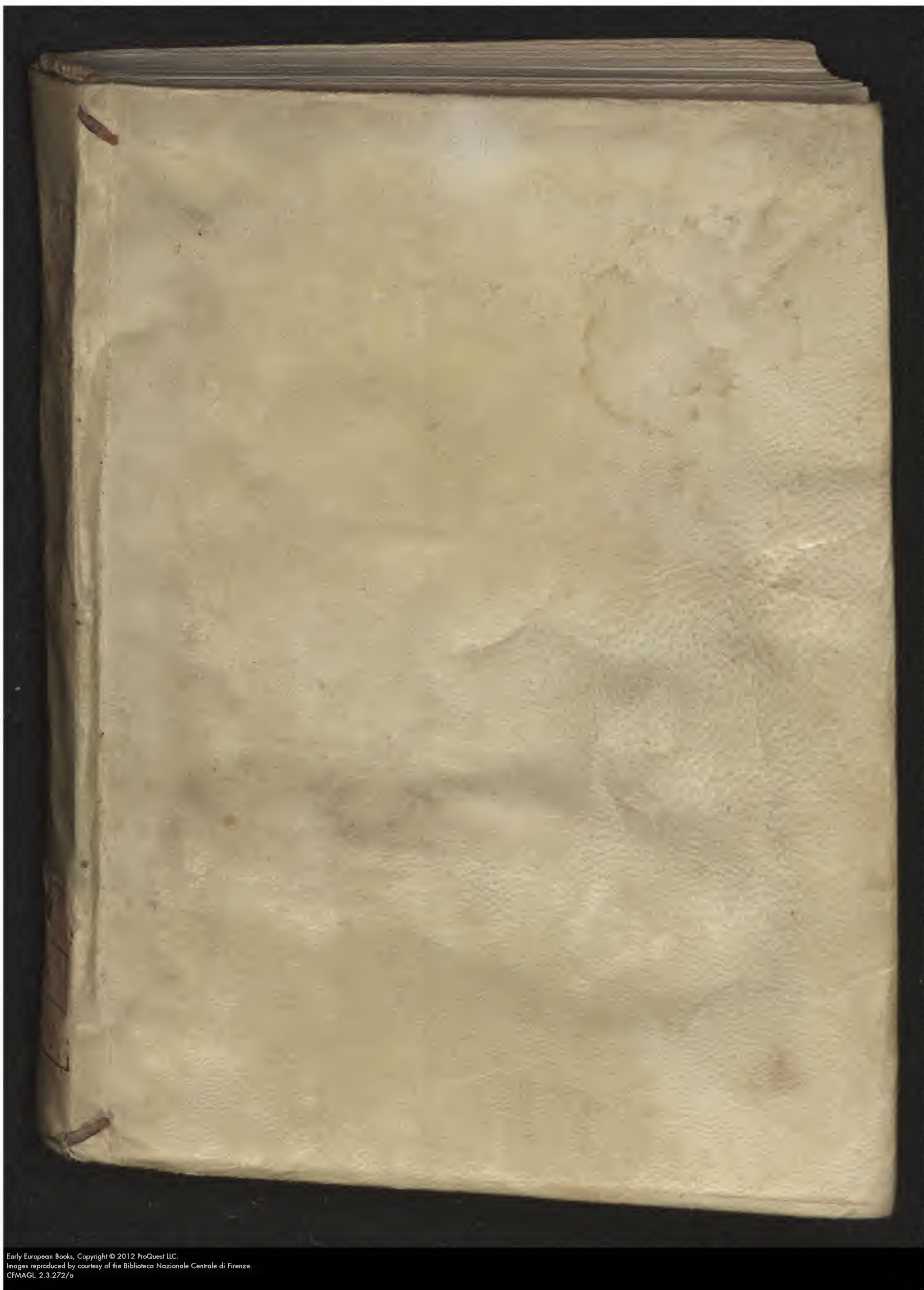
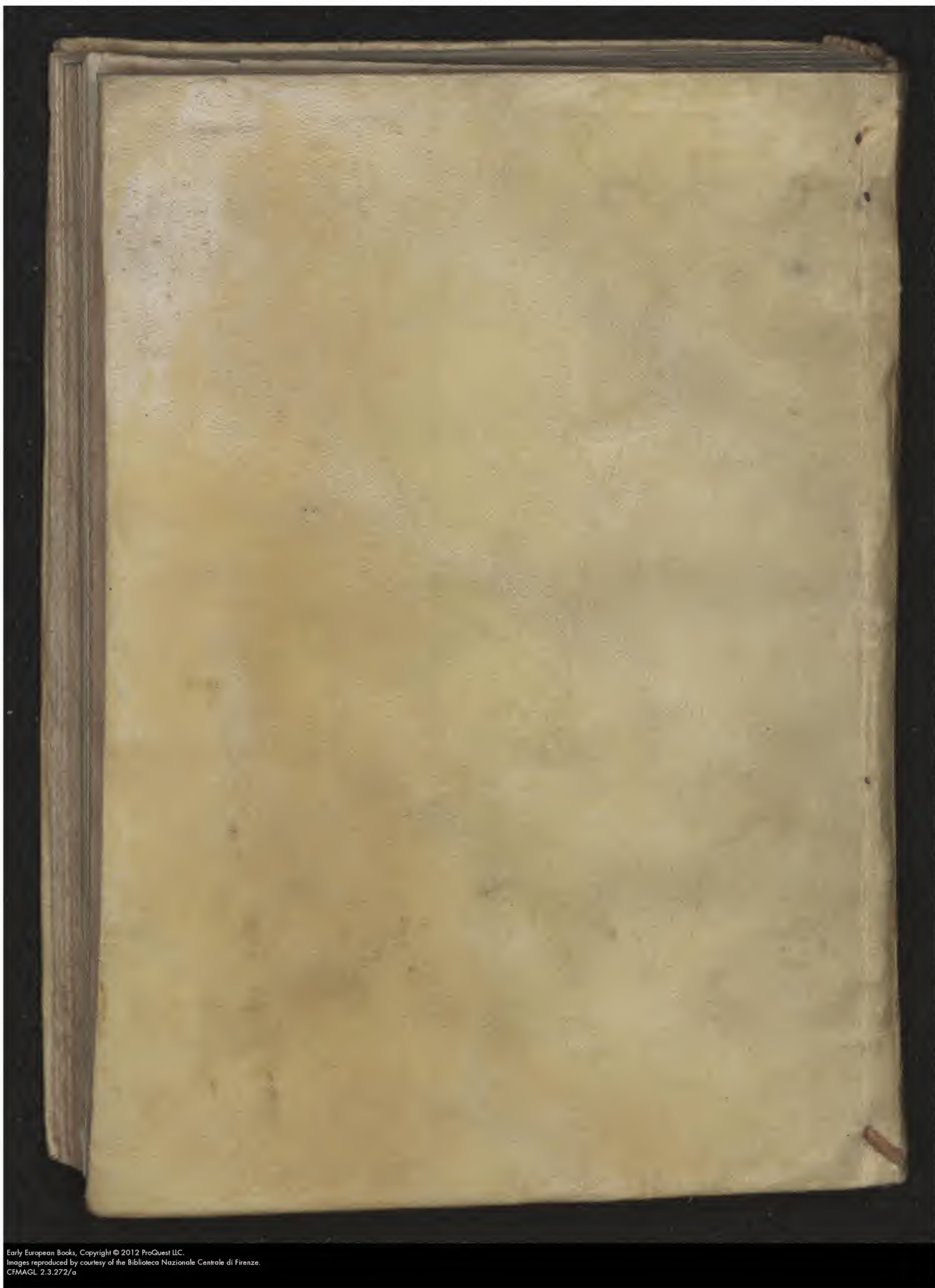

XXXIX

~~XXXVIIII~~

S·GREG· VIII

[illegible]

MORATIN

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

PARAPHRASIS

In ſecundum Dialogorum

S. GREGORII PAPÆ

In qua

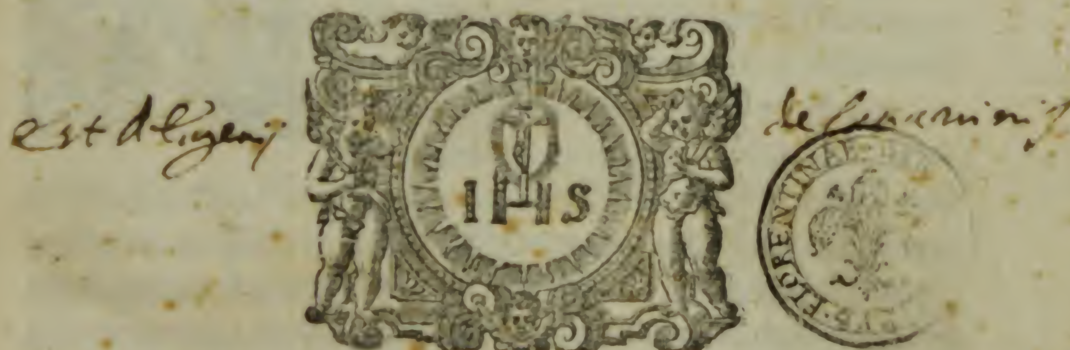
SANCTISSIMI PATRIARCHÆ

BENEDICTI VITA

Heroici Carminis concentibus donatur.

D. ISIDORO MORATINO

Monacho Caſinenſi & S. MARIÆ de Monte propè Cæſenam Priore modulante.

VENETIIS, M. DC. LXII.

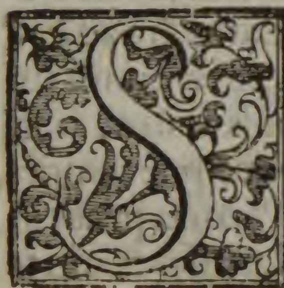
Typis Hæredum Franciſci Baba.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

Reuerendiſsimo Patri
P. D. IACOBO LENCIO
Congregationis Caſsinenſis Procuratori Generali vigilantiſsimo.

D. Iſidorus Moratinus Felicitatem.

Anctiſſimi Patriarchæ Benedicti ſtupenda miracula, quę, non minus Clauſtri, quam Vaticani ſplendor magnus Gregorius; ſecundo ſuorum Dialogorum Libro proſequutus eſt, erudito facundiæ ſtylo, Muſarum modulis accommodata in lucem editurus (Reuerendiſſime Pater) tui Nominis immortalitati inſcribere decreui. Tibi inquam debentur, qui, ne tanti Genitoris degener Proles dicereris, mores virtutibus decorare, pietatemque ingenij cultura fæcundare ſtuduiſti. Vix enim inter ſacri Caſſinatum Cœnobij Alumnos adſcriptus, tanquam bonæ indolis germen vberrimè fructificans, ſanctæ legis documenta hauſiſti, breui prouectiores ſuperaturus. Nam admirabili quadam animi ſolertia Palladias artes, non ſtrictim, & perfunctoriè, ſed ſedulo

percurrens,te Magiſtrum demirata eſt Caſſinenſis familia, cum Tyronis vix tempora compleueras. Hinc te ſumma cum laude docentem Ticinenſe Cœnobium primò, deindè Parmenſe Lyceum,poſtremò Peruſinum, excepere. Namque ſiuè argumentorum iaculis hoſtes impeteres; ſeu aureo eloquentiæ flumine Stagiritæ, vel Aquinatis Aſſerta propugnares, ſubtiliſſimo mentis acumine,omnium plauſus,ſecunda tui admurmuratione reſonabant. Accedit morum grauitas hilari comitate coniuncta,quæ tecum prodijt, pariter & adoleuit,haud minus venerationem in hominum mentes inſtillans, quam amorem. Talibus permotus Prælatorum Caſſinenſium Cœtus, vnanimi conſenſu, nulloque Comitiorum diſsidio,te in Procuratorem Generalem (Reuerendiſsime Pater) adſciuit, & è Lyceo, ad Curiam, è Cathedra ad Forum traduxit,vt ampliſsimo munere, ingentes animi tui dotes reſerares, ad totius Congregationis noſtræ augmentum,non mediocre auxilium, hac præcipuè tempeſtate,alaturas. Neque enim magnorum Patrum prudentia, omnibus votis, nobiliori regimine donaſſent; niſi te Mineruam forenſibus negocijs adaptare poſſe certò ſperaret. Non enim neſciunt, manſuetudinem illius eſſe ſapientiæ Altricem, quam in te cuncti admirantur; qua, magna dexteritate, ingenia tractas, & blando tuo eloquio omnium animos concilias.Plura quidem de te congerere (Reuerendiſs. Pater)ac paginæ conſignare non refugerē ni tua reluctaret modeſtia,quæ tyrocinijs humilitatis inſtructa,etiam debitis conſtantiſsimè abhorruiſſe encomijs pro comperto haberem. Qualia tibi offeram munera, carmina ſunt, non paruipendenda ab ijs, qui

car-

carmine digna gessere. Musarum sunt ornamenta, antiquæ obseruantiæ erga te meæ obsequium testantia. En Helicon: in Sanctissimi Genitoris laudes venerabundus assurgit, qui, & si paria prodere non valet præconia (tanti enim Herois gesta omnium ora fatigarunt) ea tamen qua pollet concinnitate famulatus monumenta depromit. Æquum erat, vt, quæ Ecclesiæ oculus Gregorius, de Sancto Parente hominum memoriæ mandauit, Pieridum flosculis coronari, vt potè gratis redolentia odoribus in huius sæculi Theatrum apparerent, ad ipsarum amplexus cunctorum mentes Natorum allectura. Sunt enim Lenocinia Poetarum suauissima mella, quibus vtile dulci miscere assolent, vt quod sæculorum iniuria, curioso Legentium appetitui insulsum apponit suis dulcoribus gratum palatui saporem reddit. Aliquod meæ innatæ propensionis erga te pignus offerre tibi semper optabam, vt esset dedititij animi signum, quod erat reuerentiæ incitamentum. Illo igitur supercilio, quo ingenij mei rudes partus aspicere priuatus solebas, eodem nunc volutare ne despicias, si quando ab importuna negociorum molestia vacare contigerit, & quem, vt tui amicissimum olim coluisti, nunc inter deuinctissimos Clientes asserere ne dedigneris; sunt enim generosi spiritus partes minima nec aspernari. Vale.

Ad

Ad eundem.

Cum in Procuratorem Generalem eligeretur.

Poesis.

SVme chelym docti, qui proteris arua Lycei,
En virtute tuus (Phœbe) Iacobus ouat.
Euche Pierio ingentes modulamine dotes,
Docticanum cantu da resonare nemus.
Debita virtutis sunt præmia, adorea frontis,
Quæ tu largiflua scis glomerare manu.
Cynthie, tolle melos; auratis necte capillis
Serta, triumphali more recinge comas.
Sollicitas tandem, Pater optime, mitte querelas,
Mæstitiæ solitos fac reticere sonos.
Vicit Io Virtus, vulgi labefacta furore
Quæque diu iacuit semisepulta solo.
En Iacobus habet meritos quos optat honores,
Finibus in patrijs dona laboris habet.
Nam reuocata forum Sophia Vrbem læta reuisit,
Tarpeiumque datur cernere posse iugum.
Otia, segnities procul ocyus, ardua regnat
Virtus, Phœbea Daphnide cincta nitet.
Fortè animo Sophiæ viridaria læta colebant
Lencius, ingenio pabula grata ferens.
Indè stagiræi versat secreta profundi,
Quidquid & omniparæ Matris origo ferat.
Materies quod gignat opus; quid voluat olympum,
Sidera quæ citius dextera siuè rotet.

Vtque

Utque solum strictis amplexibus Amphitrite
Ambiat, atque aer sit per inane vagans.
Ignis an ætherei confinia terminet Axis,
An face perpetua corpora Sol foueat.
Ultro progrediens Triadis miracula mente
Concipit, & Monadis, non titubante fide.
Lumine quo superi cernunt arcana Tonantis,
Quis Deus humanas sumpserit exuuias.
Quæ media æternam valeant firmare salutem,
Quis vitæ nobis munera morte tulit.
Talibus intentus, cupiens iuuenilia corda
Fingere, Præceptor feruidus, ore tonat.
Dogmatibus positis, simulacrum indicere Martis,
Autumat, vt fiant docta Palæstra Lares.
Concilium interea Patres vbi Parma resedit
Conglomerant; plausus dant, Iacobe, tibi.
Namque onus exercens suprema negocia nostri
Ordinis, Orbis vbi Legifer Arte sedet
Hic ferat (Agmen ait) nostrum sit lumen in Urbe,
Et gerat impauidus iussa probata Patrum.
Est potis eloquio sanctum penetrare Senatum,
Ingenio, & summum flectere Pontificem?
Macte animo, generose Cliens Virtutis; Alumnus
Phœbi, Cecropidum Romulidumque Nepos.
Quas animi, Linguæque audent tibi texere Laudes?
Quas celebrata valet currere Fama plagas!
Certus amor fandi, nec non fiducia nostri
Carminis, haud speret Nomina ferre satis.
Non de Phœbea tantum desumere Lauro
Mens mea præsumat, scandat ad alta licet.

Non

Non si Aganippæos hauriret pectore fontes;,
Siccaret sacras atque Heliconis aquas.
Sola pares soluent pretiosa silentia laudes;
Semper & in vastis, est voluisse satis.

Ad eundem.

EPIGRAMMA

Certa Casinatum spes, inclyta fama Lycei,
Cui Charis ambrosiam præbuit eloquium.
Moribus innocuis exæquas facta Catonis,
Dum tua, non luxus; non Cypris ora domant.
Te virtutis amor flectit, reuerentia Diuum;
Quod pariter Pietas, Relligioue probant.
Hinc mortalis adhuc se se fama inserit Astris,
Post fata vt longas ducat Olympiadas.

LE-

LETCORI AVCTOR.

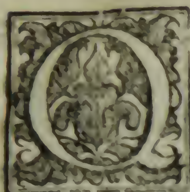
PRopoſitum eſt (Lector) Sanctiſsimi Parentis mei Benedicti vitam, à Magno Pontifice Gregorio conſcriptam, Paraphraſi illuſtrare; quod, an quiſquam antè patrauerit, ignoro. Nam licet Reuerendiſsimus P. D. Angelus Sangrinus noſtræ Congregationis digniſsimus Abbas, ea qua feruebat pietate, illius miracula carminibus, nec non imaginibus, eo ordine quo à præfato ſcriptore recenſentur, exornauerit, eius tamen intentio à Paraphraſi aliena fuit. Nos itaque dum hanc efficimus, minimè actum agimus, quamuis eiuſdem ferè argumenti noſtrum ſit opus, quippè qui miracula, quæ de Sancto Patriarcha hominum conſpectibus apponuntur ex ſecundo D. Gregorij Dialogorum traducta videntur. Germanum verborum ſenſum fideliter reddere, cumque metro, ac numeris, maiori qua potuimus concinnitate, alligare curauimus; licet difficile ſit, in hoc genere compoſitionis, dulciſsimum heroici carminis melos effundere, dum menti, textus compedibus, conſtrictæ, liberè per Pindi prata expatiari poſſe negatur. Non nullis tamen deſcriptionibus, ac Poetarum ornamentis facta præcipua effingere curæ fuit, ne opus inſulſum exurgeret, & potius verſificatoris, quam Poetæ partes agere diceremur. Nullatenus tamen fabuloſis Muſarum commentis hiſtoriæ candorem maculare voluimus, ſed ſimplici narratione, latinè ſimul, & poeticè loqui; ideſt ſermonis puritati abſque humilitate, maieſtati, abſque timore ſeruire, ſategimus. Id præcipuè fuit cordi, obſequium Genitori præſtare; & illud otij, quod aſsidua Diuinarum laudum cura laxauit, in aliquod opus impendere, quod filialem deuotionem, & amorem erga illum teſtatam Orbi relinqueret. Hinc fucum, & ambitum, omnemque violentam culturam odimus ne

B exe-

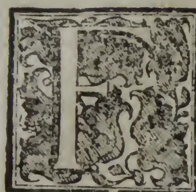
execrando vanitatis errore Religio exſordeſceret. Initio cuiuslibet Capitis Tetraſtichon inuenies, quod argumenti vim habet, ſuoque acumine Epigrammatis trabeam induit. Placuit etiam, in calce operis nonnulla admouere, quæ tum geneologiam, tum Sancti Viri infantíam modulantur, ad legentium oblectamentum, vt eſſet vtilitas voluptati coniuncta, eſt enim Poetæ onus, non tam prodeſſe, quam delectare. Non ignoramus ſciolos minimè defuturos, quibus hunc laborem noſtrum capere, & liuoris dente lacerare placuerit, vt potè ad alterius gloriam in ſequendam intentos; ſed ijs Muſa noſtra non arridet, qui ea, quæ non intelligunt ſpernunt, vel quæ gignere nequeunt calumniantur. Non mundanam ex hoc opere auram aucupari cupimus, ſed debitum Parenti honorem perſoluere, eique quaſi papyraceum ſacellum erigere, quod ingentem animi reuerentiam, ſingularemque filij, quantumuis minimi, deuotionem declaret, quod non ingratum futurum ſpero, haud minus ſi ex pario ei lapide Templum conſtruxiſſem. Parce igitur (Lector beneuole) ſi quid vel inſcitia, vel nimia loquendi licentia balbutienti linguæ ſuggeſſit, quod errorem redoleat, nam difficilè eſt in huiuſmodi materijs non aliquando cæſpitare; quod ſi operi faues, citò ad maiora canenda noſtram Thaliam incitabis. Vale.

In

In vitam S.P. Benedicti Monachorum Patris Prœmium Auctoris.

Væ per nubiferas rupes, lucosque silentes
Egerit, Occiduas qui primus duxit in oras
Agmina queis taciti refouentur dogmata Claustri,
Mens pia deuoto gliscit percurrere plectro.
Lumine, Sancte Parens, Cælesti dirige Vatem;
Da dulces nemorum pertingere mente recessus,
Et decertatos recludere carmine Montes;
Numine Romuleæ spresti quo gaudia Romæ,
Antè rosas tegeret dubio quam vellere vultus
Florea lanugo, primæ ornamenta iuuentæ:
Miles vt exesi factus Puer incola saxi,
Ingenuum tegmen villosa nebride obumbras.
Tu, Sophe Christiadum, trino qui tempora serto
Comprimis, effulgens ex doctis quattuor vnus,
Gregori, inhexausto ditans pia flumine linguæ
Pectora, Cecropia madidus, latiaque Minerua.
Te præeunte mei scrutabor gesta Parentis;
Nam fictos cupio Phœbi procul esse furores,
Castalidumque Choros, iactat quos vana vetustas.
Te monstrante viam, Benedicti exordia pandam,
Et Genus Augustum, mirandaque facta, Phalangas,
Quæ nulla obscurat mendacis fabula fontis.

Procemium S. Gregorij Papæ in vitam Sanctißimi P. N. Benedicti.

Vit vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus, & nomine. Ab ipſo pueritiæ ſuæ tempore cor gerens ſenile: ætatem quippe moribus tranſiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc eſſet, quo temporaliter liberè vti potuiſſet, deſpexit iam quaſi aridum Mundum cum flore. Qui liberiori genere ex Prouincia Nurſiæ ortus, Romæ liberalibus litterarum ſtudijs traditus fuerat. Sed cum in eis, multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quaſi in ingreſſu Mundi poſuerat retraxit pedem: ne ſi quid de ſcientia eius attingeret, ipſe quoque in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque litterarum ſtudijs, relicta Domo, rebuſque Patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſsit igitur ſcienter neſcius, & ſapienter indoctus.

IN PROEMIVM S. GREGORII

Paraphraſis.

Ir fuit eximij Benedictus nominis hæres,
Quem ſimul innumeris cumulauit Gratia donis.
Vix primo niueam decorabat flore iuuentam
Forma, ſerenato depingens ora nitore,
Mollia dum prudens dominatur corda ſenectus,
Et grauitas, Pueri reſidet ſub fronte virilis;
Namque tenella ætas veterum tranſcenderat annos,
Surgenti cum luce animum ſortita verendum,
Indixit fragili Mundi diuortia menti.
Apta altis nondum curis, apparet adulta
Vis, nec docta vagæ diſſoluere plectra loquelæ.
Luminibus iuuenis, vultuque ciebat amores,
Ad quos libertas luxus ancilla trahebat.
Quid ſubit ingenium, vanæque cupidinis æſtum,
Lætitiæ quicquid telluris & otia donant,
Seruire haud renuunt Domini iuuenilibus auſis:
Omnia poſthabuit ſuperum generoſus Achilles.
Qualiter orta ſuum florum Regina decorem
Perdit, Apollinei radij creſcente vigore,
Mane ſuperba auidos florens cum ſpargit odores;
Sic metuenda perit Benedicti in corde voluptas,
Ceu iubar vt naſcens vitales exerit ignes.
Sic decreuit opes, & lubrica gaudia Mundi
Temnere, Romulidum, quæ cæca ſuperbia laudat,
Et colere, æternas tecto ſub paupere gazas.

Ardua

Ardua magnanimam dedit orbi Nursia Prolem,
Terra potens armis, Heroum. atque inclyta Mater.
Nobili at ingenio propinat Palladis artes
Roma, illuc postquam Iuuenis vestigia torsit.
Ast ibi cum genti iam Ditis aperta paterent
Limina, cui noxæ maculant contagia mentem;
Quo posuit veniens primum telluris ad auras
Ipse pedes, subitò plantas, gressusque retraxit,
Ne miserè pereat stygijs absorptus ab vndis,
Doctrinas nimium vulgi sectatus inanes.
Despicit ergo Puer stultæ commercia Gentis,
Et sophiæ ambages, & dogmata vana lycei,
Quidue paterna Domus, proauitaque gloria iactat,
Æthereis solum cupiens inhiare Triumphis;
Hinc meliora virùm, fugiens, consortia quærit.
Nescius ibat ouans, sapienti præditus arte,
Ignarusque Sophus, nulli virtute secundus.

CAPVT PRIMVM.

Quemadmodum contemptis litterarum ſtudijs Mundo renunciauit: ac de Capiſterij in duas partes confracti integra reſtauratione.

Ic itaque cum iam relictis litterarum ſtudijs petere deſerta decreuiſſet; Nutrix, quæ hunc arctius amabat ſola ſecuta eſt. Cumque ad locum veniſſent, qui Effide dicitur, multiſque honeſtioribus viris charirate ſe illic detinentibus in B. Petri Eccleſia demorarentur, prædicta Nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præſtari ſibi Capiſterium petijt: quod ſuper menſam incautè derelictum, caſu accidente fractum eſt, ſic vt in duas partes inueniretur diuiſum.

Quod

TETRASTICHON I.

Palladias gaudet peſſundare Nurſius artes,
Diceret vt Mundo Miles: amice, vale.
Cælicus orantis mox vaſa redintegrat ardor,
Vaſa prius renuit qui pretioſa ſequi.

CAPVT PRIMVM.

Oſthabitis igitur Cathedris, Helyconis & vndis,
Auia Tecta ardet ſcrutari, & ſentibus apta
Culmina, conuallesque cauas, & ſcrupea ſaxa,
Nota feris tantum, rerum ſuperoque Satori.
Lactcolis cuius ſiccauerat vbera labris
Altrix, fida ſuum, mærens, ſequebatur ocellum.
Effidis paruus tandem tetigere Penates.
Hoſpitis vtque noui vultus videre Coloni,
Egregiumque decus formæ, moreſque pudicos,
Luminibus Petro cupiunt ſuccedere ſacris.
Ingentem pietatem animi, pectuſque benignum
Mirati, facilis præbent conſortia vitæ.
Hic vicina Nurus Cyrillæ commodat olim
Ruſtica vaſa, datum Cereris purgare paranti.
Fortè cadunt, lapſuque ſimul franguntur eodem,
Et loca bina tenent, dura ceù cæſa bipenni.

Quod mox, vt rediens Nutrix illius inuenit, vehementissime flere cæpit, quia vas, quod præstitum acceperat fractum videbat. Benedictus autem religiosus, & pius Puer, cum Nutricem suam flere conspiceret, eius dolori compassus ablatis secum vtrisque fracti Capisterij partibus, se se cum lachrymis ad orationem dedit; qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo fracturæ vestigia nulla videri potuissent. Mox autem Nutricem blandè consolatus, ei sanum Capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, & in magna admiratione habita.

Hoc

Fœmina mox rediens, vultus impleuit aniles
Largifluis lacrymis, alieni vt fragmina cribri
Adſpicit: afflictæ tenero ſed corde Parenti
Condoluit, caſumque pius miſeratus Alumnus,
Membra manu diſiecta tenet, ſimul ordinat; atque
Vas fragile extinctæ ſperat concedere formæ.
Tanta erat in ſuperis puræ fiducia mentis.
Mox genibus flexis, verſuſque ad ſidera vultus
Perfuſos vndis; palmas vtraſque tetendit,
Voluebatque imo tacitos in pectore queſtus,
Oppreſſæque petit reparari damna Parentis.
Vix niueo ore preces feruens expleuit Ephebus,
Nectit inhonoræ cum diſſita membra figuræ;
Apparet vaſis diducta ruina refracti
Irrita, longæuam ſoluens formidine Matrem.
Vulgantur ſubitò tanti miracula Nati;
Obſtupuere Nurus, iuueneſque, ſeneſque colentes
Oppida, miranturque piæ primordia prolis;
Quam, validas, ſub corde faces adoleuit olympi,
Numinis oſtendens ſe poſſe recludere fontes
Donorum, & ſuperam votis deflectere mentem.

Hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspendunt, quatenus, & præsentes, & futuri omnes agnoscerent Benedictus Puer à quanta perfectione cæpisset. Quod annis multis illic antè oculos omnium fuit, & vsque ad hæc Longobardorum tempora super fores Ecclesiæ pependit. Sed Benedictus plus appetens mala Mundi perpeti, quam laudes, pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ huius fauoribus extolli, Nutricem suam occultè fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sublacus vocabulum est, qui à Romana Vrbe quadraginta fere passuum millibus distans, frigidas, atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad postremum vero in Amnem deriuatur. Quo cum fugiens pergeret; Monachus quidam Romanus nomine, hunc euntem reperit, quo tenderet requisiuit.

Vestibulum antè ipsum Templi mox Cribra reponunt,
Suspenduntque viri, vt cunctis memorabile factum
Clarescat; serisque trahat par fama nepotes,
Orbis & agnoscat fuerit quæ gratia Nati,
Vix cum prima bibit supremæ pocula vitæ.
Antè diu sacros aditus iuuenile pependit
Prodigium, scirent venturi vt facta Coloni;
Barbarus hoc hominum conspectibus abstulit ensis.
At Puer exosus mundanæ nomina laudis,
Æstiuas tolerare faces, Boreæque furores
Appetit; impastus longas & ducere luces;
Altricis fugiens oculos, clam tecta requirit
Inuia, desertumque nemus, Rupesque rigentes,
Inter sublaci cautes, cæcasque cauernas,
Quique quater decies Romana distat ab Arce
Millia, perspicuas vbi flumen congerit vndas.
Copia namque lacum prius efficit; inde per Amnem
Diffusa; hinc longè nomen deponit, & imbres.
Solus vt obscuris syluarum se occulit vmbris,
Perque soli colles iuuenis descendit apricos,
Et saltus fugiens, superat vallesque profundas.
Quo peteret rigidi Romanus at incola Claustri
Obuius exquirit, quæ causa viæ impiger audit.

Huius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, eique sanctæ conuersationis habitum tradidit, & in quantum licuit ministrauit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimo specu se tradidit, tribusque annis, excepto Romano Monacho hominibus incognitus mansit.

Vota noui postquam Pater explorauit Alumni,
Illius arcanum tacito sub pectore clausit,
Distulit auxilium cupido nec ferre petenti;
Exuuias Tyrio nam detrahit illita succo.
Villosoque tegit puerilia membra cucullo,
Fercula quæ potuit latitanti tum arte ministrat.
In latere aerij, qua vertice sidera lambit,
Cernitur alta specus vacuo sub fornice Montis;
Interclusa viris domus, opportuna colubris.
Excisum caueis Antrum terebratur opacis;
Intus inæquali crescunt asarota figura.
Arte nec extructum, cæcas penetrale latebras
Agglomerat, tenebras, & muta silentia claudens.
Desuper ingressum per obesa foramina præbet,
Quem currus medio librat dum Phœbus olympo
Vrit, & igniferis refouet laqueare quadrigis.
Hic auidos habitare lupos, dirosque leones
Dixeris; humanis imperuia semita plantis
Crescit, & horrificis vmbrantur compita dumis.
Carceris in vacuo puerilia membra recondit
Roma us, spectant vbi ternæ germina messis,
Tam benè nota Polo, quam stulto incognita Mundo.

Per-

Qui videlicet Romanus non longè in Monaſterio ſub Theodati Patris ſui regula degebat. Sed piè eiuſdem Patris ſui oculis furabatur horas, vt quem ſibi ad manducandum ſurripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem vero ſpecum à Romani cella iter non erat, quia excelſa deſuper rupes eminebat; ſed ex eadem rupe longiſsimo fune religatum Romanus deponere panem conſueuerat. In qua etiam reſti paruum tintinnabulum inſeruit, vt ad illius ſonum vir Dei conoſceret quando Romanus ſibi panem præberet, quem, exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis vnius charitati inuidens, & alterius refectioni, cum quadam die ſubmitti panem conſpiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit.

Roma-

Peruigil ille Pater Sancti Præceptor Ephebi,
Nubiferæ rupis crescentia claustra colebat,
Desuper & plantis Pueri spelæa premebat,
Castra Teodatti, leges sectatus, & acta.
At pius inspector Romanus, fallere Patris
Lumina sollicitus, Benedicto alimenta parabat.
Nulla per abruptos aperitur semita montes,
Altori facilè referens commercia Patri.
Limina Romani longè super Æthera surgunt,
Despectantque specus latitans sub rupe cauata.
Arce sed ex alta calatho, longaque rudente,
Impasto iuueni Cerealia dona ferebat.
Inseruit paruis resonantia signa canistris
Æris, vt oranti venientia pabula præstent.
Sed stygius coluber miratus lumine toruo,
Quod manus auxilium oranti præbebat egeno,
Protinus inuisus, præceps, incanduit hostis,
Ardens inuidia, properat turbare paternum
Munus, & horrificis diuertere signa lacertis.
Proijcit en audax baleari dextera funda,
Inter quem rapuit lapidem Phlegetontis arenas.
Dira velut stridet neruo demissa sagitta;
Eminus ille volans, arguta metalla refregit.

Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desijt. Cum vero Omnipotens Deus, & Romanum vellet à labore quiescere, & Benedicti vitam in exemplum hominibus demonstrare vt posita super candelabrum lucerna clarescceret, quatenus omnibus qui in domo Dei sunt luceret, cuidam Presbitero longius manenti, qui refectionem sibi in Paschali festiuitate parauerat, per visum Dominus apparere dignatus est dicens: tu tibi delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis quæ sibi parauerat, ad locum tetendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium,

Monticolæ æqualis reparat ſolertia damnum
Romani, ſtygiæ fundæ, dextræque minacis;
Temporibuſque ſtatis tamen ora famelica nutrit.
Aſſiduum miſeratus opus, longumque laborem
Numen, vt anxiferæ tandem daret otia menti,
Sollicitoſque metus demat, ſtimuloſque paternos,
Sanguinis vtque alti clareſcat in orbe Propago,
Exemploque viam Populis aperiret Olympi.
Qualiter oſtentant radiantis lumina, celſa
Candelabra facis, teretique foramine ſtringunt,
Cerea quæ vaſtum luſtrant funalia Templum.
Abdita ſic famuli Diuum Pater acta reuelat,
Obductumque iubar ſaxis, moreſque nitentes
Chriſtiadis, habitant qui lumen præbeat Ædem
Numinis, vt tanti radientur luce Magiſtri.
Paſchali voluente die iam pabula Myſtes
Lauta ſibi, lætus, curua glomerabat in arca.
Increpat Omnipotens auidi ſed fercula amici
Nocte ſub obſcura, viſique in imagine ſomni:
His tua delicijs (ait) ò bone guttura farcis,
Dirus vt excruciat Benedictum feruor edendi?
Presbiter, attonitus viſis, congeſta reſumpſit;
Per iuga mox Diuum quærens, in vallibus imis;

per defoſſa terrarum quæſiuit, eumque latere in ſpecu reperit. Cumque oratione facta, benedicentes Dominum conſediſſent: poſt dulcia vitæ colloquia, is qui aduenerat Presbiter dixit: ſurge; ſumamus cibum, quia hodie Paſcha eſt. Cui vir Domini reſpondit dicens: ſcio quod Paſcha eſt, quia videre te merui. Longè quippe ab hominibus poſitus, quod die eodem Paſchalis eſſet ſolemnitas ignorabat. Venerabilis autem Presbiter rurſus aſſeruit dicens: veraciter hodie reſurrectionis Dominicæ Paſchalis dies eſt abſtinere tibi minimè congruit, quia & ego ad hoc miſſus ſum, vt dona Omnipotens Dei pariter ſumamus. Benedicentes igitur Deum, ſumpſerunt cibum expleta itaque refectione, & colloquio ad Eccleſiam Presbiter receſſit.

Saltibus inque feris, ſcrobibuſque rigentibus antri
Conſpicit hunc tandem, quem Cælica viſa reuelant.
Mox, precibus fuſis, ambo ſub Rupe ſedentes,
Dulcibus eloquijs vultus ſolantur amicos,
Vrbanaquè pari recreantur corda loquela.
Hoſpes at impaſto verbis ſic fatur Alumno:
Surge, dapes, Heros, æterni munera Patris
Comprime; ſunt Domini ſolennia gaudia Paſchæ.
Miles at inuentus repetit: ſunt gaudia Paſchæ,
Cernere dum merui faciem, dextramque benignam.
Namque ſpecus cultor, Mundi conſortia ſpernens,
Annua ſurgentis nec nouit feſta Satoris.
Myſta ſacer ſubdit, ſuperum Vir, vera loquenti
Crede; Triumphantis noſtri lux alma reuexit
Facta Redemptoris, cohibens ieiunia Gentis.
Prouida me iuſſit tua quærere Tecta voluntas
Numinis, vt ſuperæ pariter nunc munera dextræ
Cederet, & vigili recrearet mente Clientes.
Æthere laudato; feriunt mox fercula morſu,
Oraque bina fouent blandè Cerealibus eſcis.
Cuncta leuant ſaturi; precibus de more ſolutis,
Presbiter ad patrios gaudet remeare Penates;
At Criptæ cultor reuocare ſilentia promptus

Au-

Eodem quoque tempore, hunc in ſpecu latitantem etiam Paſtores inuenerunt; quem cum veſtitum pellibus inter fruteta cernerent, aliquam beſtiam eſſe crediderunt. Sed cognoſcentes Dei ſeruum eſſe eorum multi ad pietatis gratiam à beſtiali mente mutati ſunt. Nomen itaque eius per vicina loca cunctis innotuit. Factumque eſt, vt ex illo iam tempore à multis frequentari cæpiſſet. Qui cum ei cibos deferrent corporis, ab eius ore in ſuo pectore alimenta referebant vitæ.

Autumat; hinc tetris vultus occludit in antris.
Depulit e stabulis ad gramina læta capellas
Pastor & herbiferi montis iuga celsa petiuit.
Hunc reperit quondam spelæa recurua prementem,
Hirsutis tectum villis, rigidoque Cucullo;
Inter syluestres frutices; fera corpora beluæ
Tegmina dissimulant, & rustica lumina fraudant.
Cominus Heroem postquam videre Coloni,
Mentitos artus, humanæ & corpora stirpis;
Moribus excussis pecudum, mentisque ferinæ,
Relligione pia flagrantia pectora replent.
Namque viri nomen vicina per oppida currit,
Multisonisque tubis latitantis limina prodit,
Fama, sacrosque specus, & obesa foramina saxi.
Cætus at innumeræ Benedicti Gentis inundat
Atria: sed pius, indociles hic mollit Agrestes,
Compita qui nemorum, latebrosaque Tecta frequentant.
Inuento fert Turba viro quo pasceret artus:
Gentibus hic contra vitalia fercula frangit,
Cælestique cibo mortalia dona rependit.

CAPVT SECVNDVM.

Quemadmodum Auis Merula ei circa faciem infesta fuit volitans, ex quo valida carnis tentatio insecuta est.

QVadam vero die, cum ſolus eſſet, tentator affuit. Nam nigra, paruaque auis, quæ vulgo Merula vocatur, circa eius faciem volitare cæpit, eiuſque vultui importunè inſiſtere, ita vt capi manu poſſet ſi hanc vir Sanctus tenere voluiſſet. Sed ſigno Crucis edito receſſit auis. Tanta autem tentatio carnis aue eadem recedente ſecuta eſt, quantam Vir Sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque fœminam aliquando viderat, quam malignus ſpiritus ante mentis eius oculos reduxit.

Tanto

TETRASTICHON II.

Vt Paphijs feriat Benedicti pectora telis
Rex Erebi, obscuræ corpora fingit Auis.
Dum petit ora volans lasciuos excitat æstus;
Vulneribus Iuuenis vulnere fert & opem.

CAPVT SECVNDVM.

LVce Dei Miles quadam suprema reuoluens
Gaudia, solus erat turbarum teste remoto;
Perfidus Antra subit tenebrosa Impostor Auerni,
Obscuram simulans volucrem, Merulæque figuram.
Circinat alarum venerandos remige vultus
Ditis Auis, niueum tentans maculare pudorem,
Prædatorque Dei fieri malefidus amantis.
At Crucis Inferni dio manus ense fugauit
Pennigeram Prolem, volitantis & ora Colubri.
Ad sua carpit iter laruatus Tartara Dæmon:
Cypridis, at fugiens, lasciuos expuit ignes,
Motibus immodicis castos turbauit & artus.
Cordibus arma mouet, Cytherea dolosa, pudicis,
Et blandum mentita ciens in fœdera luxum,
Excitat insanos motus, æstumque proteruum;
Expertus similes nunquam sub pectore flammas
Hic Iuuenis fuerat; sic Tartarus arietat hostes.
Virgineis olim, cernens, in vultibus Heros
Hæserat; hos candor miro variarat honore,
Fulgebatque genæ Tyrio saturata liquore
Purpura, Maiestasque simul regnabat in ore.
Virginis hæc species mentis bacchatur in aula;
Ingeniumque nouat festiuæ obliuia formæ.

Tanto igne ſerui Dei animum in ſpeciem illius accendit, vt ſe in eius pectore amoris flamma vix caperet, & iam penè deſerere Eremum voluptate victus deliberaret, cum ſubito ſuperna gratia ſuperueniente, ad ſemetipſum reuerſus eſt, atque vrticarum, & veprium iuxta denſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento, nudum ſe in illos ſpinarum aculeos, & vrticarum incendia proiecit, ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem.

Cum-

Crescit Amor, cordisque fibras temerarius vrit,
Insanoque quatit Iuuenis præcordia motu.
At Pudor ingenuus, stimulis agitatus iniquis,
Pectoris obsessas iam cedere cogitur Arces,
Sanctaque dilectæ confinia pulsus Eremi,
Numinis auxilium præstet ni dextra labanti.
Gratia sydereis latè stipata Maniplis,
Sedibus ex altis volitans citò corda serenat
Militis, & renouat fragiles in corpore vires.
Impiger, hinc stygij restaurat bella Tyranni,
Cuspidibusque nouis hostilia tela retundit.
Irruit, exuuijs deiectis, nudus in hostem,
Arduus, & pectus dumis armauit acutis.
Corpora spinarum lacerantur acumine Diui,
Sanguineusque rubor rorantes inficit artus;
Hinc dolor Idalios sensus prosternit Amores,
Duplicat & fractas, repetito vulnere, vires.
Purpureis vndis Benedicti membra natabant.
Iam confusa cadit carnis male sana voluptas,
Virgineique leuat Victoria signa Pudoris;
Sicque nouis stimulis, stimulos excussit iniquos.

Cumque pænaliter bene arderet foris, extinxit quod illicite ardebat intus. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, ſicut poſt diſcipulis ſuis ipſe perhibebat, ita in illo eſt tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in ſe minimè ſentiret. Cæperunt poſtmodum multi iam mundum relinquere atque ad eius magiſterium feſtinare, liber quippe à tentationis vitio, iam iure factus eſt virtutum Magiſter.

Tela foris augent diras si vulnere pœnas,
Intus at ardentes, patiendo, attemperat ignes.
Vicerat ergo luem, mutans incendia, mentis.
Postquam sic domuit sensum, motusque rebelles
Pectoris, illecebris, dumum mucrone, refractis.
Extinxit fragili varios in carne tumultus,
Sedauitque ferum iuuenilis corporis æstrum.
Vlterius flammas blandæ tolerasse nec, inquit,
Matris Acidaliæ, victo certamine Prolis.
Postmodo Turba, Ducis Benedicti castra sequuta,
Cæpit damnosas Mundi contemnere curas.
Namque cupidineis potuit qui ponere legem
Ignibus, ignaras mentes mox legibus arctis
Erudit, exercens virtutum iura Magister.

CAPVT TERTIVM.

Quomodo Monachorum illic vicinorum pulſatus precibus in eorum Abbatem eſt aſſumptus.

Recedente igitur tentatione Vir Dei, quaſi ſpinis exutis exculta terra, de virtutum ſegete feracius fructum dedit. Præconio itaque eximiæ conuerſationis celebre nomen eius habebatur. Non longè autem Monaſterium fuit, cuius Congregationis Pater defunctus eſt, omniſque ex illo Congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, magnis precibus vt eis præeſſe deberet petijt. Qui diu negando diſtulit, & ſuos, illorumque fratrum mores conuenire non poſſe prædixit; ſed victus tandem precibus aſſenſum dedit. Cumque in eodem Monaſterio regularis vitæ cuſtodiam teneret, nulliq; (vt prius) per actus illicitos in dexteram, læuamq; partem deflectere à conuerſationis itinere liceret, ſuſcepti fratres in-

ſanè

TETRASTICHON III.

Proxima ſurgentis famam mirata Caterua,
Herois voluit ſubdere colla iugo.
Paruit inuitè precibus: dum pocula vitæ
Suggerit, huic lethi pocula Turba parat.

CAPVT TERTIVM.

CEßerunt fœdi tandem oblectamina Amoris.
Terra velut tribulis ferro purgata tenaci,
Nobiliora refert ſudanti dona Colono;
Nurſius haud aliter Miles, terebratus acutis
Vepribus, extincto iamque irritamine noxæ,
Auxit in immenſum laudatæ nomina famæ,
Namque ſeges, fuſo virtutum ſemine creuit.
Longè haud Cœnobium viduatum luce Parentis,
Orbatis optat Diuum ſuccedere Clauſtris;
Cœtus namque Virum ſupplex, genibuſque volutus
Syluicolæ, ſtuduit precibus deflectere mentem.
Ille diu renuit; regimenque ſubire negauit;
Diſſimileſque ſui mores optata retardant.
Namque Dei Miles rigidi ſeruator honeſti,
Diſcordes animos aperit, caſuſque futuros.
Annuit at votis Cunei conſortia præbens.
Iamque Lares ſacros zelo moderatus amico,
Amouet obſcœnos actus, greßuſque retortos,
Auia ne quiſquam flexi per compita callis
Iret, at in frænos componere diſceret actus.

Sæuit

ſanè ſæuientes,ſemetipſos prius accuſare cæperunt, quod hunc ſibi præeſſe popoſcerant. Quorum ſcilicet tortitudo in normam eius rectitudinis offendebat. Cumque ſibi ſub eo conſpicerent illicita non licere, & ſe dolerent aſſueta relinquere, durumque eſſet, quod in mente veteri cogebantur noua meditari; ſicut prauis moribus ſemper grauis eſt vita bonorum, tractare de eius morte aliquid conati ſunt. Qui inito conſilio, venenum vino miſcuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille peſtifer potus habebatur, recumbenti Patri, ex more Monaſterij ad benedicendum fuiſſet oblatum, Benedictus, extenſa manu ſignum Crucis edidit, & vas quod longius tenebatur, eodem ſigno rupit, ſicque confractum eſt, ac ſi in illo vaſe mortis, pro Cruce lapidem dediſſet. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit ſignum vitæ.

Atque

Sæuijt insani Cœtus odium, inque Parentem
Irruit, indigno male sanæ murmure linguæ;
Se prius incusans rigido parere Magistro
Dum patitur, nec prima valet vestigia Patris
Tuta sequi, innocuumque viri decurrere callem;
Dum licuit nullas, tanto sub Præside, noxas
Iam vitiosa Cohors, vix aßueta supernis,
Sectari, & trito legum deflectere sensu.
Improbus vtque boni semper commercia spernit;
Autumat insontem placido detrudere letho
Agglomerata simul gens, consilioque peracto,
Parricida; truci complet digesta veneno,
Vipereum miscens rubicundo nectare virus.
Obtulit at postquam spumantia cymbia Patri,
Elatæque manus Dia Cruce pocula signant,
Propinata fero cryſtallus plena Lyæo;
Scinditur in partes geminas, atque humor Iacchi
Funditur, infesta fuerit ceù caute petitum.
Accipit extemplo Domini Vir pocula, lethi
Ferre dolos, renuunt dum humanæ signa salutis.

Atque illò ſurrexit,& vultu placido, mente tranquilla, conuocatos fratres allocutus eſt dicens. Miſereatur veſtri, fratres, Omnipotens Deus, quare in me facere iſta voluiſtis? Numquid non prius dixi, quia veſtris,ac meis moribus non conueniret? Ite,& iuxta mores veſtros vobis Patrem quærite, quia me poſt hac minime habere poteſtis. Tunc ad locum dilectæ ſolitudinis redijt, & ſolus in ſuperni inſpectoris oculis habitauit ſecum.

Hinc celer, aſurgens, venerabilis ore Magiſter
Blandiloquo, placidus, crudos affatur Alumnos:
Diluat Omnipotens veſtræ contagia noxæ;
Irrita cur patriæ properatis funera vitæ?
Iam prius explicui, quæ ſit diſcordia morum;
Vtque labor varias fruſtrà contexere curas
Tentaret, menteſque vagas cohibere pararet.
Ite modo, & ſimilem vobis perquirite Patrem,
Qui ſciat æqualem Soboli præſcribere legem;
Namque meæ vires vanè conamina fundunt;
Fercula degeneri proli præbere recuſo.
Limina prima petit charæ Benedictus Eremi,
Solus vt æterni meditetur lumina Patris.

CAPVT QVARTVM.

Quemadmodum construxit S. Benedictus duodecim Cœnobia, & de susceptione Mauri, & Placidi puerorum illustrium.

CVm Sanctus Vir diu in eadem solitudine virtutibus, signisque succresceret, multi ab eo in eodem loco, ad Omnipotentis Dei sunt seruitium congregati; itaut illic duodecim Monasteria, cum Omnipotentis Iesu Christi Domini nostri opitulatione construeret; in quibus, statutis Patribus, duodenos Monachos deputauit, paucos vero secum retinuit, quos adhuc in sua præsentia erudiri iudicauit. Cæperunt etiam tunc ad eum Romanæ Vrbis nobiles, & Religiosi concurrere, suosque ei filios Omnipotenti Domino nutriendos dare. Tunc quoque bonæ spei suas soboles Euthitius Maurum, Tertullus vero patricius Placidum tradidit. Ex quibus Maurus cum bonis polleret moribus Magistri adiutor cæpit existere: Placidus vero puerilis adhuc indolis annos gerebat.

TETRASTICHON IV.

Erexit duodena Pater Penetralia Alumnis,
Eloquij sacris quos alit vberibus.
Hinc Placido, Mauroque dapes propinat Olympi,
Effigiemque ferunt corda tenella senis.

CAPVT QVARTVM.

SYluicolæ iam fama omnes diffusa per aures,
Mille tubis latè Iuuenis miracula prodit.
Turba virum cupiens magno seruire Tonanti,
Ad nemorum curat, feruens, properare recessus,
Amplexata Dei legem, monitusque paternos.
Hinc bis sena illic Penetralia sacra locauit,
Numinis auxilio fretus, Gentisque labore.
Liminibus structis, duodenos donat Alumnos,
Detinet & paucos secum queis pabula vocis
Instillat, superis, & legibus erudit vltro.
Traxit ab Ausonia tunc Legifer Vrbe Quirites,
Fascibus insignes, ardentes subdere Patri
Crescentes Soboles, aperiat quibus alta Polorum
Arcana, excelsasque vias, & compita Diuum.
Eutichius Maurum; Placidum Tertullus alendos
Adduxere sibi: puerilia corda gerebat
Iste; sed ille prior teneros superebat Ephebos;
Integer, & nulli seniorum, more secundus;
Hinc capit patrij socius mox esse laboris.

CAPVT QVINTVM.

De Monacho cum nullo pacto posset orare virga à S.P. Benedicto percusso.

IN vno autem ex eis Monasterijs, quæ circumquaque construxerat; quidam Monachus erat,qui ad orationem stare non poterat.Sed mox vt fratres se ad orationis studium inclinarent, ipse egrediebatur foras, & mente vaga terrena aliqua, & transitoria agebat: cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est. Qui ipse quoque eius stultitiam vehementer increpauit,& ad Monasterium reuersus, vix duobus diebus Viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertio ad vsum proprium reuersus vagari tempore orationis cępit. Quod cum seruo Dei, ab eodem Monasterij Patre, quem constituerat,nunciatum fuisset,dixit: ego venio,eumque per me metipsum emendo. Cumque Vir Dei venisset in eodem Monasterio:

TETRASTICHON V.

Dum meditata precum refugit consortia Alumnus,
Verbere confirmat corda proterua Pater.
Ipse manu, duroque potens, Benedicte, flagello
Corda furore pius, non pietate leuas.

CAPVT QVINTVM.

VNa Domus precibus Monachum indulgere negantem
Ingemit: hic sociam declinans sæpe Cateruam,
Soluere continuos renuebat Numini honores,
Vota Chorus postquam supplex ad sydera voluit;
Namque vagus, nugis fallebat temporis horas.
Increpat hunc Rector frustra; namque ipse proteruus,
Spernere nec timuit mandata, minasque Magistri.
Insani cordis Benedictus deuouet ausus
Ipse quoque obiurgans factum, mentemque vagantem.
Correptus Iuuenis, monitum de corde repellit
Ante soli Eoas quam Titan flammeus oras
Ter lustret, referens hominum commercia terris.
Dum caput Æquoreis iterum sol exerit vndis,
Tertiaque æthereo lux aurea splendet Olympo,
Sacra Cohors solito Dauidis carmine laudes
Soluit vix superis, cum Frater, mente rebelli,
Deserit orantes, & lata per arua recursat.
Nursius ast Heros ferat vt medicamina proli,
Ecce ego iam veniens male sani pectoris æstrum
Insequar, & proprijs curabo viribus ægrum.
Cænobijs subitò Benedictus Claustra petiuit;

Tem-

Et constituta hora, expleta psalmodia, se se fratres in orationem dedissent: aspexit quia eundem Monachum, qui manere in oratione non poterat, quidam niger puerulus, per vestimenti fimbriam foras trahebat. Tunc eidem Patri Monasterij Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secreto dixit. Nunquid non aspicitis quis est, qui istum Monachum foras trahit? qui respondentes dixerunt, non. Quibus ait. Oremus, vt & vos etiam videatis quem iste Monachus sequitur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus Monachus vidit, Pompeianus autem eiusdem Monasterij Pater videre non potuit. Dic igitur alia;

exple-

Temporibusque statis, Iessæo carmine dicto,
Numina cum tacito Cælestia corde lacessit
Turma virum, inspectat renuentem mente precari,
Quod stygius iuuenis præcinctus fraude, dolisque
Tegmine constricto miserum, diuellit Alumnum.
Rectori Cætus, Benedictus gesta reuelat,
Nec non & Mauro: nequeunt hi cernere factum.
Numquid, ait, vestri non conspexere trahentis
Corpora, non oculi flectentis corda Clientis?
Cernere tunc gemini Proceres narrata negarunt.
Sollicitate, refert, intentis pectora Diuum
Mentibus, vt vobis fas sit spectacula monstri
Aspicere, & qualis fugientem vellicet hostis.
Ingeminant tunc vota viri, nec fundere voces
Cessarunt, geminos dum Lucifer Axe rotatus
Perficit: hinc calidis Cælos clamoribus implent.
Postera namque dies concessit munera Mauro
Infestæ prolis cupienti cernere vultus.
Talis nulla datur tibi, Pompeiane, potestas.
Tertia flammigeram lux vexit vt alma quadrigam,

expleta oratione, Vir Dei Oratorium egressus: stantem Monachum foris reperit: quem pro cæcitate cordis sui virga percussit. Qui ex illo die nihil persuasionis vlterius è nigro puerulo pertulit: sed ad orationis studium immobilis permansit. Sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione: ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

CAPVT SEXTVM.

Quomodo ex montis rupe aquam eduxit ad Monachorum preces.

EX his autem Monasterijs, quæ in eodem construxérat loco, tria sursum in rupibus montis erant: & valdè erat fratribus laboriosum semper ad lacum descendere, vt aquam haurire debuissent: maximè quia ex deuexo montis latere erat grande descendentibus in itinere periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus Monasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt dicentes. Laboriosum est nobis propter aquam quotidie ad lacum descendere: & id circo necesse est ex eodem loco Monasteria mutari.

Expletis precibus, Benedictus deserit Ædem,
Distractumque virum reperit per prata vagantem;
Tunc Pater armauit crudeli verbere dextram,
Impauidus patrio præeuntem plenus amore
Insequitur, geminansque minas exasperat artus.
Mox æger, Stygio numquam subductus Ephebo,
Assiduus, semperque orans immobilis hæsit.
Sic illusus abit stultus deceptor Auerni,
Vlterius facilem veritus subuertere mentem,
Flagra velut Monstri Ditis si terga notassent.

TETRASTICHON VI.

Vt Genitor cupidis ferret solatia Natis,
Præpoperè è celsis defluit vnda iugis.
Mentis vt ardor aquas ad sicca cacumina traxit,
Orantis latices flamma beata parit.

CAPVT SEXTVM.

TEcta tria in celsis erexit montibus Heros
Nursius, vt sobolis fundamina prima locauit;
Non illic riui recreabant guttura lymphis,
Atque lacus distans miseros laßabat Alumnos.
Nam conuexa iugi metuenda pericla minantur,
Nec faciles cursus distans ad flumina vallis
Præbuit; hinc humeris graue sit tolerare laborem.
Plurima Turba trium latè congesta locorum,
Impatiens tam dura pati, Patris ora fatigat,
Enixeque rogant alibi Magalia plantet.

Quos blandè conſolatos dimiſit: & nocte eadem, cum paruo nomine Placido, eiuſdem montis aſcendit rupem, ibique diutius orauit: & oratione completa tres petras in loco eodem pro ſigno poſuit: atque ad ſuum, cunctis illic neſcientibus Monaſterium redijt. Cumque die alio, ad eum pro neceſſitate aquæ, prædicti fratres veniſſent, dixit. Ite, & rupem illam in qua tres ſuper inuicem poſitas petras inueniretis, in modico cauate. Valet enim Omnipotens Deus, etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis quam P. S. Benedictus prædixerat, iam ſudantem inuenerunt. Cumque in ea concauum locum feciſſent, ſtatim aqua repletus eſt.

Nam Fluuius currit qui prodigus imbre perenni,
Diffitus indigenis latices deuoluit auaros.
Legifer at verbis mæstos solatus Alumnos,
Ad solitos hilari dimisit corde Penates.
Texerat inuisa latas ferrugine terras
Nox eadem, flammæque caui per compita Cæli
Errabant, rutilo spargentes crine nitores,
Cum Vir sidereus, Placido sociatus, ad alta
Clam iuga conscendens, supplex ibi Numen adorat,
Tergeminosque loco silices erexit eodem;
Mox tacitus rediens, dilecta ad Tecta meauit.
Altera lux properans afflictos visere Fratres,
Hos iterum cogit patrios exquirere vultus.
Ite, ait, & ternos lapides in montibus Heros
Vestigate; soli fortis mox dextra ligone
Viscera perfodiat; poterit vis magna Tonantis
Rupibus in celsis liquidos haurire liquores,
Amodò ne vestros laßet labor improbus artus.
En festinus abit Cætus, lapidesque natantes
Inuenit, atque nouo latices de fonte scatentes.
Ipse caua vitreas Grex in scrobe congerit vndas,
Quam subito obducunt exortæ flumina lymphæ.

Latè

Quæ tam ſufficienter emanauit; vt nunc vſque vbertim defluat: atque ab illo montis cacumine vſque ad inferiora deriuetur.

CAPVT SEPTIMVM.

Quemadmodum ferramentum Coloni in aquam excuſſum, ad proprium reuocauit manubrium.

ALio quoque tempore Gothus quidam pauper ſpiritu ad conuerſionem venit, quem Vir Domini Benedictus libentiſſimè ſuſcepit. Quadam verò die ei ferramentum dari iuſſit; quod ad falcis ſimilitudinem falcaſtrum vocatur, vt de loco quodam vepres abſcinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipſe, quem mundandum Gothus ſuſceperat, ſuper ipſam laci ripam iacebat. Cumque Gothus idem denſitatem veprium toto virtutis anniſu ſuccideret; ferrum de manubrio proſiliens in lacum cecidit: vbi ſcilicet tanta erat aquarum profunditas, vt ſpes requirendi ferramentum nulla eſſet. Itaque ferro perdito, tremebundus ad Maurum Monachum Gothus cucurrit, damnum quod fecerat nunciauit, & reatus ſui egit pęnitentiam. Quod Maurus quoque Monachus, mox Benedicto Dei famulo curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus, hæc audiens, acceſſit ad locum; tulit de manu Gothi manubrium, & miſit in lacum:

& mox

Late fudit aquas fons: nunc quoque vena perennis
Ima petit, rupemque rigat, lucosque iacentes,
Atque caput vitreo fluuij sub gurgite condit.

TETRASTICHON VII.

Nisibus vt totis inimicum dextra vepretum
Purgat agrestis, aquis falx natat acta lacus.
Hanc, Benedicte, vocas: en sponte manubria lambit,
Et sine peruolitans pondere pondus ouat.

CAPVT SEPTIMVM.

Exiguæ mentis vir quondam, sanguine cretus
De Gothico, rigidos cupiens componere mores;
Claustra premit; Sanctus Pater excipit ore sereno.
Iussit at hunc primùm crescentem, falce tenaci,
Dumorum sobolem pingui diuellere terra,
Germen vt inuisum meditatis cederet hortis.
At Gothus audaci fusas ferit impete lappas
Terque, quaterque manu; teretem cum deserit hastam
Prosiliensque laci ferrum celer ima petebat.
Irrita vota dabat magnarum mollis aquarum
Congeries; chalybem spe vir quærebat inani
Amissum; Mauro casus ex ordine pandit,
Criminis & noxam lacrymarum fonte piauit.
Maurus at audenter Genitori cuncta reuelat,
Euentumque rei, submersi & pondera ferri.
Audijt afflicti casum Benedictus Alumni
Protinus, accurrens, capulum quod dextra regebat
Mæsta Gothi accepit, liquidasque immersit in vndas;

En

& mox ferrum de profundo redijt, atque in manubrium intrauit. Qui ſtatim ferramentum Gotho reddit dicens: ecce labora, & noli contriſtari.

CAPVT OCTAVVM.

Quonam pacto Maurus iuſſu S. P. Benedicti ſuper vndas perexit, atque Placidum eduxit ex aquis.

QVadam vero die, cum idem Venerabilis Benedictus in cella conſiſteret, prædictus Placidus puer Sancti Viri Monachus, ad hauriendum aquã de lacu egreſſus eſt. Qui vas quod tenebat in aquam incautè ſubmittens, ipſe quoq; cadendo ſecutus eſt. Quem mox vnda rapuit, & penè in vnius ſagittæ curſum à terra introrſus traxit. Vir autem Dei intra cellam poſitus hoc protinus agnouit: & Maurum feſtinè vocauit dicens: frater Maure curre:

quia

En ferrum baculo (mirum) copulatur aduncum,
Reptabatque celer vasti per inane profundi,
Donec cognato vinxit sua corpora ligno.
Squamea vix citius discurrens Turba natantum
Æquora salsa secat: volucrum vel, præpete penna,
Regina, aerei transcendit culmen Olympi.
Ad capulum postquam rediјt falx, fonte relicto,
Sana Parens trepido reddens hastilia Fratri,
Ecce labora, inquit, pauidosque retunde tumores.

TETRASTICHON VIII.

Protinus exequitur Maurus dum iussa Parentis,
Ceù tellus, celeres sustinet vnda pedes.
Terga premens liquidi demissus marmoris Heros,
Instabiles motus dedidicistis, aquæ.

CAPVT OCTAVVM.

STabat Aniciadum cameræ sub fornice Proles,
Cum Puer innocuus Tertulli nobile germen,
Relligione sacer, Sancti Genitoris ocellus;
Egressus, gelidos quærens haurire liquores,
Dum vas conspicuis, incautè, creditur vndis,
Insequitur Placidus submittens corpora lymphis.
Haud secus vndisono Iuuenis deglutitur ore,
Ac celer aeriј Threissa sagitta cacumen
Tractus perficiat, dextra curuante balistam;
Accelerat sic vnda rapax demergere Natum.
Cuncta Parens inter tecti penetralia nouit,
Cum subitò Maurum repetitis vocibus vltro

quia puer ille,qui ad hauriendam aquam perexerat in lacum cecidit, iamque eum longius vnda traxit. Res mira, & post Petrum Apostolum inusitata. Benedictione etenim postulata, atque percepta: ad Patris sui imperium concitus perexit Maurus; atque vsq; ad eum locum,quo ab vnda ducebatur puer,per terram se ire existimans, super aquas cucurrit, eumque per capillos tenuit, rapidoq; cursu redijt. Qui mox vt terram tetigit,ad se reuersus post terga respexit, & quia super aquas cucurrisset expauit. Et quod præsumere non poterat vt fieret miratus extremuit factum. Reuersus ad Patrem rem gestam retulit. Vir autem Venerabilis Benedictus, hoc non suis meritis sed obedientiæ illius deputare cæpit. At contrà Maurus pro solo eius imperio factum dicebat; seque conscium illius virtutis non esse,quam nesciens fecisset.

Sed

Compellat, socium velox en dirripit, insit,
Vnda vadii auxilium tardes ne ferre ruenti;
Eripe membra tui fratris subitura periclum,
O noua facta viri, solus quæ Clauiger Aulæ
Cælestis, vidit, siccis cum Cærula plantis
Calcauit, Dio fluctus placante Magistro.
Impiger at Maurus, iam Patri poplite flexo,
Accurrens, pedibus non vdis proterit vndas.
Obriguere metu lymphæ, cum Sancta Parentis
Imperia exequitur Iuuenis: ferus horruit humor,
Restituitque virum; strictis nam crinibus illum
Incolumem Maurus labentem ad littora traxit.
Vt vada conspexit, vastæque voraginis antrum,
Tutus in extensæ persistens margine ripæ,
Contremuit; steteruntque comæ; circumdedit horror
Pectora, mox gelido vultus maduere liquore.
Quodque nec humanæ poßent exposcere vires,
Miratus, stupuit tanti miracula facti.
Cuncta suo, rediens, edixit gesta Parenti.
At meritò Mauri, Genitor, qui paruit alto
Imperio attribuit; iussis hic donat honorem,
Qui nec opus cupido sub pectore voluerat antè.

Sed in hac humilitatis mutuæ amica contentione acceſſit arbiter Puer, qui ereptus eſt. Nam dicebat. Ego cum ex aqua traherer, ſuper caput meum Abbatis melotem videbam, atque ipſum me ex aquis educere conſiderabam.

CAPVT NONVM.

De Florentij Presbiteri ſubitò caſu, & morte.

CVm iam loca eadem in amore Domini Ieſu Chriſti longè, lateque ferueſcerent, ac ſæcularem viam multi relinquerent: & ſub leui Redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: ſicut mos prauorum eſt inuidere alterius virtutis bono, quod ipſi habere non appetunt: vicinæ Eccleſiæ Presbiter Florentius nomine, antiqui hoſtis malitia percuſſus, Sancti Viri ſtudijs cępit æmulari, eius quoque conuerſationi derogare quouſque etiam poſſet ab illius conuerſatione compeſcere.

Dumque fouent humili amborum præcordia sensu;
Arbiter ecce venit furibundi fluminis esca,
Hic ait; ò Genitor celsi seruator Olympi,
Cum me raptabat subitarum feruor aquarum,
Abbatis super atra caput melota pependit;
Illius auxilio, credam, eluxisse profundum.

TETRASTICHON IX.

Dum lacerat Mysta insontis Patris ore maligno
Facta, citò stygias cogitur ire vias.
Nam cecidere lares, Sancto Genitore repulso;
Hæc odij tantum dona triumphus habet.

CAPVT NONVM.

IAm constructa magis feruebant Atria amore
Numinis; hinc multos flammata Caterua trahebat.
Nam Gens indomitos mores sub lege coercens,
Colla iugoque premens, soli seruire Tonanti
Gaudet, & assiduis animos frænare rebelles
Fuletibus, ac vanos Mundi contemnere luxus.
Assolet vtque bonos Grex obtenebrare nocentum
Inuidiæ stimulis, stygioque armata veneno
Ore ferit mores, quos nulla possidet arte.
Mysta colens quidam Sancti vicinia Cætus,
Cui pestes Erebi dederunt prætexere fraudes,
Et niueas hominum verbis subuertere mentes:
Cæperat anguiferis odijs turbare Parentem,
Æmulus, & studijs Sanctos agitare sodales,
Atque pios animos fallaci flectere verbo.

Aspi-

Cumque se iam conspiceret eius profectibus obuiare non posse:& conuersationis illius opinionem crescere, atque multos statum vitæ melioris, ipso quoque opinionis eius præconio indesinenter vocari: inuidiæ facibus magis, magisque succensus deterior fiebat: quia conuersationis illius habere appetebat laudem; sed habere laudabilem vitam nolebat.Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus;ad hoc vsque perductus est,vt seruo Omnipotentis Domini infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret,quem Vir Dei cum gratiarum actione suscepit, sed eum quæ pestis lateret in pane non latuit: Ad horam verò refectionis illius ex vicina sylua coruus venire consueuerat,& panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset, panem quem Presbyter transmiserat Vir Dei antè coruum proiecit, eique præcepit dicens. In nomine Domini Iesu Christi tolle hunc panem, & tali eum in loco proijce, vbi à nullo homine possit inueniri. Tunc coruus aperto ore, expansis alis circa eundem panem cœpit discurrere, atque crocitare ac si

Aspicit hostis iners artes nil lædere Diuum,
Illius atque magis vires extendere famam,
Nomen & innumeras Cætus glomerare Phalanges.
Presbiter inuidiæ liuenti percitus æstro,
Deterior factus, frendebat dentibus atris;
Crescentisque viri clarum affectabat honorem,
Moribus ast æquis sectari facta negabat.
Perfidus hinc hostis, furijs agitatus Auerni,
Fila dolis patriæ studuit præscindere vitæ
Colchidis arte, tegens modico sub pane venenum.
Abnuit haud Mystæ Cerealia dona Magister
Hinc Largitori reddit pro munere grates.
Non tamen huic latuere doli, fraudesque paratæ.
Agmina dum Fratrum solito de more recumbunt
Mensis, iam latitans inter confinia syluæ
Coruus, ab innocua Benedicti sumere dextra
Annonam solitus, tempus speculatur edendi.
Euolat aßuetis ater cum plausibus Ales;
Munificus dator huic offert circumlita viro
Munera; præcipiens Regis sub nomine Olympi,
Vt cereale datum humano celaret ab ore.
Circinat at crocitans fatalia pabula coruus;

apertè diceret; obedire se velle, & tamen iussa implere non posse. Cui Vir Domini iterum, atque iterum præcipiebat dicens: Leua securus, atque illuc proijce, vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus, quandoque coruus momordit, leuauit, & recessit. Post trium vero horarum spatium, abiecto pane redijt, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat accepit. Venerabilis autem Pater contra vitam suam inardescere Sacerdotis animum videns, illi magis, quam sibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia Magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accendit; itaut in horto cellæ cui Benedictus inerat, antè eorum oculos nudas septem puellas

mitteret

Ora aperitque tremens; nigrantes explicat alas;
Discurrensque diu, potuit qua voce professus,
Se parere suo Domino, nec velle morando
Spernere iussa, timens, Patris, quæ implere nequibat.
Ast iterum, atque iterum verbis obiurgat amaris
Nursius hunc, cogens mandata facessere Rector.
Tutus, ait, crustum rostrata forcipe stringe;
Deijce namque locis, humanis gressibus altè
Tectis, ignaram valeat ne lædere plebem.
Restitit ille diu; accepit tandem, atque recessit.
Tertia sed postquam reuoluti temporis hora
Expleuit metam, proiecto pane, remensus
Est iter Ales, & annonam, præbente recepit
Patre, nec hic vnquam volucri succurrere linquit.
Cælicus at Præsul, Mystæ succrescere flammas
Irarum aspiciens, casum miseratus iniquæ
Mentis, quam proprijs damnis plus condolet hosti.
Insontis tandem spectat Florentius artus
Nil læsisse Viri; Cypridis percurrit ad astus;
Autumat atque animos sanctæ prosternere Prolis;
Nam septem nudas, forma superante, Puellas
Illorum antè oculos, cogit. Genitoris in hortis,

mitteret, quæ coram eis ſibi inuicem manus tenentes, & diutius ludentes, illorum mentes ad peruerſitatem libidinis inflammarent. Quod ſentiens Vir Dei de Cella, lapſum adhuc conſpiciens, teneribus diſcipulis pertimeſcens, idque pro ſua ſolum fieri perſecutione pertractans, inuidiæ locum dedit, atque oratoria cuncta quæ conſtruxerat, ſubſtitutis Præpoſitis, adiunctis Fratribus ordinauit, & paucis ſecum Monachis ablatis habitationem mutauit. Moxque vt Vir Dei eius odia humiliter declinauit, hunc Omnipotens Deus terribiliter percuſſit. Nam cum prædictus Presbiter ſtans in ſolario Benedictum diſceſſiſſe cognoſceret, & exultaret perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipſum in quo ſtabat ſolarium cecidit, & Benedicti hoſtem conterens extinxit. Quod vir Dei diſcipulus Maurus nomine ſtatim venerabili Patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus paſſuum aberat, exiſtimauit eſſe enunciandum dicens: reuertere, quia

Pre-

Quæ, insertis manibus, faciles ornare choreas
Cæpere, vt niueos Venus inflammaret Alumnos.
Audijt hæc Heros, quem tunc Conclaue tenebat,
Et damnum Cunei metuens, Prolisque tenellæ,
Prospiciensque suis propriam nocuisse ruinam,
Inuidiæ cessit, sacras muniuit & Ædes,
Rectoresque dedit, regerent qui legibus aucta
Agmina, fraternosque animos in pace tenerent.
De numero paucos secum deduxit, & vltro
Deseruit veteres rupes, noua tecta requirens.
Nursius vt Pastor postquam gregis ora reliquit,
Sæuitiamque hostis demisso corde refregit;
En Deus Omnipotens, hunc vulnere strauit amaro,
Namque super celsi degens laquearia tecti,
Lætus, vt abscessum risu sociabat iniquo;
Protinus ipsa domus solùm laqueare relaxans,
Immota institit; at cecidit cum fornice Mysta
Præcipiti lapsu; hostis sic miser expirauit
Innocui Patris; subitò iam nuncius ibat
Sollicitis precibus, quem Maurus mittit eunti,
Millia quique decem solum distabat ab Æde,
Dignetur solitos, rediens inuisere Natos;

 Nam

Presbiter, qui te persequebatur extinctus est. Quod Vir Dei Benedictus audiens, se se in grauibus lamentis dedit, vel quia inimicus occubuit; vel quia de inimici morte, discipulus exultauit. Qua de re factum est, vt eidem quoque discipulo pœnitentiam indiceret, quod audiens talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset.

CAPVT X.

Quemadmodum accedens in Cassinum montem, vniuersa illic idola confregit: & ibidem erexit Ecclesiam in honorem S. Martini, ac S. Ioannis Baptistæ.

SAnctus Vir ad alia demigrans loca, non hostem mutauit. Nam tanto post grauiora prelia pertulit, quanto contra se apertè pugnantem ipsum magistrum malitiæ inuenit. Castrum namque quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere positum est. Qui videlicet mons distento sinu hoc idem Castrum recipit, sed per tria milliaria in altum se erigens velut ad aera cacumen tendit, vbi vetustissimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium à stulto rusticorum populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu Dæmonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaque Vir Dei perueniens,

contri-

Nam ſubita hoſtiles Mors contudit ardua vires.
At Pater, incedens, hac aure bibebat acerba,
Ingemuitque diu, lacrymarumque imbre rigauit
Ora; quod horriſona mors falce necauerat hoſtem;
Vel quia de illius le ho gaudebat Alumnus.
Hinc iuſſit pœnis iuuenem placare Tonantem,
Crimen, & auſtero tantum purgare labore.

TETRASTICHON X.

Qua nemus, & ſacri ſurgunt Delubra Caſini,
Vexilla erexit, Patre tonante, Fides.
Quæ Ditis fuerant, ſuperi ſunt Numinis Ædes;
Sacrilega & pietas, ſub Pietate cadit.

CAPVT X.

AVſonius quamuis alibi veſtigia torſit
Legifer, inuiſo tamen illic obuiat hoſti.
Nam grauiora tulit ferientis prælia dextræ,
Dum pugnantis erat virtus manifeſta Colubri.
Rupis in excelſæ culmen quæ nubila dorſo
Denſa ferit, magni ſurgunt fundamina Caſtri,
Quod Latij Proceres ſacrum dixere Caſinum.
Millia terna iugum excreſcens, deſpectat Olympum,
Campanumque ſolum longè, maria omnia circum.
Hic, Delubra olim Clario Gens priſca ſacrauit.
Nubiferas rupes vmbrabat frondea ſylua,
Plebs vbi ſacrificos Diti ſoluebat honores,
Supplex, innumeris cumulans altaria donis.
Templa petens Heros falſa ſub Numina forma

Fre-

contriuit Idolum, ſubuertit aram, ſuccidit lucos, atque in ipſo Templo Apollinis oraculum B. Martini, vbi vero ara eiuſdem Apollinis fuit, Oratorium S. Ioannis conſtruxit. Et commorantem circumquaque multitudinem, prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed antiquus hoſtis hæc tacitè non ferens, non occultè, vel per ſomnium, ſed aperta viſione eiuſdem Patris ſe oculis ingerebat, & magnis clamoribus ſe vim perpeti conquerebatur, ita vt voces illius etiam fratres audirent, quamuis imaginem minimè cernerent. Vt enim diſcipulis ſuis Venerabilis Pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hoſtis teterrimus, & ſuccenſus apparebat, qui in eum ore, oculiſque flammantibus ſæuire videbatur.

Fregit; ſacrilegaſque aras, lucoſque profanos
Diſiecit, ſuperis concedens Limina Diuis.
Atque vbi Cyrrhæi ſurgebant Atria Vatis,
Condidit adducta Martino mole ſacellum;
Vndè at adorati fumabat Apollinis ara,
Inſtituit tibi conſpicuum Penetrale, Ioannes,
In quo lingua fidem Genti vulgabat Agreſti;
Dæmonis atque Genus, verſum, tranſcribit Olympo.
Aſt Erebi Princeps iam alia geſta peroſus,
Non tacitè Patri per amica ſilentia noctis,
Cum ſopor internos inſerpens occupat artus;
Stridet at impatiens, nuda ſub imagine terrens
Lumina; confundens ſtygia cum voce querelas,
Dira pati affirmat, rabidoſque ſubire dolores.
Quin fremitus, Cætus manifeſta concipit aure,
Tartarei quamuis nec cerneret ora Tyranni.
Credite, Præſul ait, ſimulacrum tale Satelles
Exhibet Inferni, patitur dum luce videri:
Terribili figens ingentia cornua fronti;
Rictibus eructat flammas; nigroſque vapores
Naribus exhalat; putidamque ex ore Mephitim.

Iam verò quæ diceret audiebant omnes. Prius enim vocabat hunc ex nomine. Cui cum Vir Dei minimè responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam ei acclamabat dicens, Benedicte, Benedicte, & cum sibi nullo modo respondere conspiceret, protinus adiungebat. Maledicte, non Benedicte. Quid mecum habes? Quid me persequeris? Sed iam vero spectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina, cui pugnam quidem volens intulit; sed occasiones victoriæ ministrauit inuitus.

CAPVT XI.

Quomodo orando Dæmonem lapidi insidentem ne moueretur exturbauit.

QVadam die cum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent: lapis in medio iacebat, quem in ędificium leuare decreuerant. Cumque eum duo, vel tres mouere non possent, plures adiuncti sunt. Sed ita immobilis mansit, ac si in terra radicitus teneretur, vt palam daretur intelligi,

Iam ſtygias voces cunƈti ſenſere Clientes.
Ingeminat nomen Patris prius ore profano
Dæmon; at ille tacens nil autumat addere diƈtis.
Talibus offenſus, tandem conuicia linguæ
Erumpens, ait, audi iam, malediƈte, vocantem,
Cælica cur, (hoſtis) Benediƈti nomina iaƈtas?
Cur tua progenies precibus mea corda laceſſit?
Tu quid habes mecum? quid me ſic voce retundis?
Sed ſpeƈtanda feri veniunt certamina Regis
Lethiferique gregis, pugnant qui Marte furenti
Inſontem contra; bellum cui contulit vltrò,
Inuitus ſed ei præclara Trophæa miniſtrat.

TETRASTICHON XI.

Aggrauat attractam molem dum pondus Auerni,
Implicat impulſum ne moueatur onus.
Sancta trahunt ſaxum niueæ ſuſpiria mentis,
Iam ſinè vi, Ditis vim ſuperare potis.

CAPVT XI.

CVltores olim nemorum, Patriſque propago,
Erexere Larem exiguum ſub paupere Clauſtro;
At lapis in medio tunc ingens fortè iacebat,
Quem cupiere Domus in margine ducere ſtruƈtæ.
Ille trahit duris adduƈta fune lacertis,
Adduntur que alij; ſudant ſub pondere vultus,
Machina ſed ſemper cunƈtis immobilis extat,
Inque ſolo molem radicem egiſſe putares.
At patuit ſubitò laruati Sampſonis ira;

quod ſuper eum ipſe per ſe antiquus hoſtis ſederet, quem tantorum virorum manus mouere non poſſent. Difficultate igitur facta, ad Virum Dei miſſum eſt, vt veniret, orando hoſtem repelleret, vt lapidem leuare poſſent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit, & tanta lapis celeritate leuatus eſt, ac ſi prius nullum pondus habuiſſet.

CAPVT XII.

Qualiter viſum eſt Monachis eius coquinam totam igni conflagrare arte Sathanæ.

TVnc in conſpectu Viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent. Quam cum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quoad horam caſu in coquinam proiecto exire ignis repente viſus eſt, atque in cunctorum Monachorum oculis quod omne eiuſdem ædificium conſumeretur oſtendit.

Cum-

Desuper ipse sedens tantis conatibus obstat.
Feruet opus; socios laßat labor improbus artus;
Culmina sed capti nequeunt spectare Penates.
Opponat, referunt, quæ dura repagula Patri
Crudus Atlas Erebi, possint nec surgere muri,
Propterea pendent opera interrupta domorum.
Potinus aduenit; genibus supe aggere rupis
Inflexis, precibusque indulgens, robur Auerni
Frangit, & infestum, ducta Cruce, contudit hostem.
Mox lapis ille actus celeri petit aera tractu;
Ceu stipula ambiguis attollitur arida ventis.
Taliter hæc moles nodosa cannabe cincta,
Nisibus obsequitur, nec pondere, tracta, resistit.

TETRASTICHON XII.

Tartareus flammæ simulans incendia Rector,
Euomit, at fictè, Tecta per atra faces.
Anxius auxilium Cœtus vocat: ecce precantis,
Ignibus extinctis, contulit ignis opem.

CAPVT XII.

TEllurem iussit socios, spectante Magistro,
Eruere, hic vbi fixa prius saxosa iacebant
Corpora; dumque ligo voluit squallentia terræ
Viscera; congeriemque soli, cumulumque reducit;
Ærea signa fodit, simulachraque vana deorum.
Fumificas inter trahebatur imago culinas.
Cum furit ignis edax, totumque à culmine Tectum
Vrere dissimulat, nigrasque incendere sedes.

Cumque iacendo aquam, & ignem quasi extinguendo perstrepere nt pulsatus eodem tumultu Vir Domini aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis vero non esse considerans, caput protinus in orationem flexit, & eos quos phantastico reperit igne deludi vocauit fratres, monuit vt oculos suos signarent, & fanum illud coquinæ ædificium existere cernerent, & flammas quas antiquus hostis finxerat amplius non viderunt.

C A P V T XIII.

Quemadmodum iuniorem Monachum sub muro prostratum exsuscitauit S. P. Benedictus.

RVrsus dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulo altius ædificarent, Vir Dei in orationis studio inter cellulæ suæ claustra morabatur; cui antiquus hostis insultans apparuit;

Gens pauido trepidare metu, flammasque volantes
Sollicitat validis restinguere fontibus. vtque
Fit strepitus; cursusque recursus tecta fragore
Implet; iam Pater excitus, dum conspicit ignes
Immutare oculos, afflictam & fallere Turbam,
Cum verè nullos torreret flamma Penates;
Protinus inflexit caput orans: atque sodales
Conuocat; hic artes aperit simulare fauillas
Dæmonis, vtque Crucis munirent lumina signo.
Distulit imperio haud Agmen parere paterno;
Flamma repentè perit, tantumque apparet imago
Inuenti Idoli, fumanti in limine iacta.
Tunc patuere doli, simulataque facta Tyranni
Eiecti, sacras ausi terrere Phalanges.

TETRASTICHON XIII.

Corruit vt paries operis compage soluta,
Sub mole heu Pueri membra sepulta iacent.
Reddit in extincto Benedictus funere vitam,
Contulit & socijs gaudia tanta dolor.

CAPVT XIII.

DVm Pater in Tecti penetralibus, ore fatigat
Æthera, flammiferi voluens incendia cordis;
Sancta locat soboles alti fundamina muri,
Altius vtque trahit, magno molimine, Cætus
Saxosum cumulum (sic aggeris optat egestas)
Fatalis Coluber se se conspectibus offert
(Humanam speciem, falsò mentitus, & ora)

Patris

& quia ad laborantes fratres pergeret indicauit. Quod Vir Dei per Nuncium celerrimè fratribus indicauit dicens: Fratres, vox cautè agite, quia ad vos hac hora malignus ſpiritus venit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleuerat, & malignus ſpiritus eundem parietem, qui ædificabatur euertit, atque vnum puerulum Monachum cuiuſdam Curialis filium opprimens ruina contriuit. Contriſtati ſunt omnes, ac vehementer afflicti, non damno parietis, ſed contritione fratris. Quod Venerabili Patri Benedicto ſtuduerunt celeriter cum luctu graui nunciare. Tunc eiſdem Pater ad ſe dilaceratum puerum deferri iubet; quem portare non niſi in ſacco potuerunt, quia collapſi ſaxa parietis eius non ſolum membra, ſed oſſa contriuerant. Eumque Vir Dei præcepit ſtatim in cella in ſtrato quo orare conſueuerat proijci:

Patrisi & (inquit ouans) pergo infestare laborem.
Protinus intentis operi, celer, ausa reportat
Nuntius, ut caueant grauiora pericula Ditis.
Præsulis ille refert monitum vix ore fideli,
Cum ruit extructi supremo à culmine muri
Machina, confususque manet labor, ordine verso.
Exanimata cadunt pueri sub mole tenelli
Corpora, pondus iners teneros confringit & artus.
Attoniti factis omnes, fratrisque ruina,
Demisere viri lacrymas, sonitumque dedere
Vocibus, & subitus pauidos timor occupat artus.
Non operis flebat casum miseranda propago,
Damna sed amissi, vasto sub pondere, fratris.
Iam subitò referunt Genitori flebile factum
Mærentes socij fundunt, & pectore questus.
Ferte (Pater dixit) lacerati membra sodalis.
Detulit extinctum sacci vis ampla cadauer;
Comminuit, namque ossa lapis, tenuesque medullas.
Nursius ast Heros cameræ sub fornice corpus
Ferri iussit, vbi sub nocte cubile quietem
Dat grauibus membrisi supplex vbi Numen adorat.

missisquè foras fratribus cellam clausit, qui orationi instantius quam solebat incubuit. Mira res eadem hora hunc incolumem, atque vt prius valentem, ad eundem iterum laborem misit, vt ipse quoque parietem cum fratribus perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset. Cępit verò inter ista vir Dei etiam Proohetiæ spiritu pollere, ventura prædicere, præsentibus etiam absentia nunciare.

Exclusit Natos Genitor, mox cardine verso,
Occuluit se intus; tollens ad sydera vultus,
Procubuit genibus, canis fletuque rigatis,
Postulat amissæ redeuntia munera vitæ,
Duplicat atque preces, puri & suspiria cordis.
Haud fuit orantis validè spes irrita Patris;
Namque infans (ò rara fides) iam vescitur aura,
Et redeunt fractæ molli sub corpore vires.
Occupat ora vigor, motus quoque lumina flectit,
Guttura blandiloquæ cesserunt verba loquelæ,
Gressibus, attritum pes gaudet currere callem
Impiger; ac manibus disiecti prima laboris
Tentamenta subit, lapsæ & conamina molis.
Actibus his, Erebi Benedictus contudit astus
Principis, audentis niueæ insultare Cohorti.
Signifer ast Heros cunctis aperire futura
Cæperat, atque Prophetarum iam more profari;
Non Tripodas Clarij, haud vani mendacia collis,
Astra, nec exta feræ, volucrum non ora sequutus;
At superum sensus, Diuino percitus igne,
Dissita præsenti, venturaque gesta canebat.

CAPVT XIV.

Prout imputauit Monachis noſcens vbi, & quantum comediſſent extrà Monaſterium ſine licentia.

MOs etenim cellæ fuit, vt quoties ad reſponſum aliquod egrederentur fratres, cibum, potumque extra cellam minimè ſumerent. Cumque hoc de vſu regulæ ſeruaretur, quadam die ad reſponſum fratres egreſſi ſunt: in quo tardiori compulſi ſunt hora demorari: qui manere iuxtà religioſam fęminam nouerant: cuius ingreſſi habitaculum ſumpſerunt cibum. Cumque iam tardius ad cellam rediſſent benedictionem Patris ex more, petierunt, quos ille protinus percunctatus eſt dicens: vbi comediſtis? Qui reſponderunt dicentes; nuſquam. Quibus ille ait; quare ita mentimini? Nunquid illius fęminæ habitaculum non intraſtis? Nunquid hos, atque illos cibos non accepiſtis? Nunquid tot calices non bibiſtis? Cumque eis Venerabilis Pater, & hoſpitium mulieris: & genera ciborum: & numerum potionum diceret, recognoſcentes cuncta quæ egerant ad eius pedes tremefacti ceciderunt;

TETRASTICHON XIV.

Fracta Parens Natis prodit ieiunia ventris,
Fercula quanta, locum detegit, atque Domum.
Eminus acta animus præſago corde recludit,
Abdita fatidico ſunt & aperta Duci.

CAPVT XIV.

MOs erat Agminibus Clauſtri inuiolabilis æquis,
Ferre pedem quoties, adytiſque excedere ſacris
Accideret Monacho; ora cibo, nec guttur Iaccho
Pollueret; ſic Sancti lex iubet ipſa Magiſtri.
Relligioſa Cohors olim penetrale relinquens
Progreditur Tectis; multum reſponſa morari,
Hoſpitioque piæ Matris ſuccedere cogunt
Languentes fratres, recreant vbi corpora menſis.
Clauſtra petunt tandem, Titandum mergitur vndis,
Et, genibus flexis, benè Patrem dicere poſcunt.
Indulget Natis Senior; tum ſubdidit ardens:
Munere vbi frugum vires reuocaſtis, Alumni?
Ficta refert, eſcis, nuſquam ſe Turba refertam.
Preſcius ipſe ſenex; mendacia texitis? (inquit.)
Fœmineos placuit nunquid penetrare Penates,
Atque dapes, auidè, totis abſumere malis?
Ore rei ſeriem pandit, libataque Bacchi
Pocula dinumerat, diuino pectore, Vates.
Obriguere metu fratres; ceruicibus antè
Procubuere pedes flexis, veniamque precantur,

ſeque deliquiſſe confeſſi ſunt. Ipſe autem protinus culpam pepercit; perpendens, quod in eius abſentia vltrà non facerent: quem præſentem ſibi eſſe in ſpiritu ſcirent.

CAPVT XV.

Quomodo leniter, & modeſtè prodidit fratri germano Valentiniani Monachi, qui ad ſe venerat, de eo quod à comite ter inuitatus: tandem comedit in via.

FRater quoque Valentiniani eius Monachi, vir erat Laicus, ſed religioſus. Qui vt ſerui Dei orationem perciperet, & germanum fratrem videret, annis ſingulis de loco ſuo ad cellam ieiunus venire conſueuerat. Quadam igitur die dum iter ad Monaſterium faceret, ſe ſe illi alter viator adiunxit, qui ſumendos in itinere portabat cibos. Cumque iam hora tardior excreuiſſet dixit. Veni frater ſumamus cibum ne laſſemur in via. Cui ille reſpondit. Abſit frater; non facio, quia ad Venerabilem Patrem Benedictum ieiunus ſemper venire conſueui. Quo reſponſo percepto, ad horam conuiator conticuit.

Iam fassi noxam, transgressaque limina legum.
Flexilis at Genitor lachrymarum tactus ab imbre,
Crimina supplicibus patria pietate remisit.
Admonet vt fugiant, quidquid, præsente Magistro,
Perficere haud audent: en eminus omnia cernit.

TETRASTICHON XV.

Quid quid iter dederat venienti prodidit Heros
Fatidicus, farcit qualiter ora dape.
Numinis arcanos reseras, Benedicte, recessus,
Abdita, nil mirum, sunt & aperta, simul.

CAPVT XV.

VIr Monacho quidam germano sanguine iunctus,
Hunc solitus senis bis visere mensibus anni
Elapsis, ieiunus iter metitur, & horas.
Lux aderat, qua promptus carperet apta viarum
Compita, venturus, consurgit vbi Domus alta
Legiferi Patris, Delubraque sancta Casini,
Dogmata vbi Frater tanti haurit mente Magistri.
Dum via proteritur, sequitur comes alter euntem,
Fercula grata ferens, solatia tuta laborum.
Iam magnam partem Phœbi post terga iugales
Linquebant Axis superum, mediumque tenebant.
Fessus, ait, socius: lassat calor improbus artus,
Quæso, famem mecum dapibus depelle, sodalis.
Ille refert: absit; quid me fœdare alimentis
Sollicitas, Patris qui impastus limina semper
Inclino? socius siluit tunc tristis ad horam.

Pergit

Sed post hæc, cum aliquantulum itineris spatium egissent, rursus admonuit vt manducarent. Consentire noluit, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc pergere modicum consensit. Cumque & iter longius agerent, & eos tardior hora fatigaret, ambulantes inuenerunt in itinere pratum, & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait. Ecce aqua; ecce pratum, ecce amænus locus, in quo possimus refici, & parum requiescere, vt valeamus iter nostrum postmodum incolumes explere. Cum igitur, & verba auribus, & loca oculis

Pergit vterque terens salebrosi compita saxi;
Atque iterum comitem importuna voce fatigat,
Præbe, inquit, lassis Cerealia munera membris.
Posteriora vetat constanter vota precantis.
Callidus at subitò socius nec plura locutus,
Prosequitur defessus iter, longosque viarum
Cursus; nulla datur primo nec meta labori,
Occiduas propius Titanet spectat arenas.
Interea in medio apparet florentis agelli
Fons, gelido fundens salientes ore liquores,
Quos nemus vmbriferum, ramorum & nexus opacat.
Fundit odorati surgentia gleba smaragdi
Germina, decurrens humor, quæ murmure lenì
Lambit, & argenteis circum complectitur vlnis.
Hic inter lucos plantata sedilia cernis,
Hospitibus pergrata vagis, miserisque colonis;
Prodigus omne locus fert delectabile visu.
Congeminat tunc ore preces, & verba viator,
Luxuriemque soli, fontes, & prata labanti
Ostendens, epulas secum consumere tandem
Cogit, & hic pedibus gratam conferre quietem.
Blanditijs tractus, ramorum & frigore; dumque

Corpo-

blandirentur, hac tertia admonitione persuasus consensit,& comedit; vespertina vero hora peruenit ad cellam. Præsentatus autem Venerabili Patri Benedicto, sibi orationem petijt. Sed mox ei Vir Dei hoc quod in via egerat improperauit dicens. Quid est frater? malignus hostis, qui tibi per Conuiatorem tuum locutus est, semel tibi persuadere nou potuit: secundo non potuit: ad tertium suasit,& te ad hoc quod voluit superauit. Tunc ille reatum suæ infirmæ mentis agnoscens eius pedibus prouolutus, tanto magis cępit culpam deflere,& erubescere, quanto se cognouit etiam absentem in Benedicti Patris oculis deliquisse.

C A P V T X V I.

Quomodo Rex Totila submißo vno ex suis iuuenculis cum ornamentis Regijs voluit experiri si prophetice quid poßet dicere.

GOthorum temporibus, cum Rex eorum Totila Sanctum Virum Prophetiæ habere spiritum audiuisset, ad eius Monasterium pergens

Corpora flammigero latratu ſyrius vrit,
Tela fugit, flammaſque facis, rabidoſque calores.
Hinc & propoſitum, ventriſque repagula fregit,
Fartus & ad Patris, ſerò, Penetralia venit.
Ora ſed Herois poſtquam luſtrauit amico
Lumine, mox ſibi quod reddat placabile Numen
Flagitat; at Vates tunc ipſa viæ exprobrat acta:
Frater (ait) comes ille viæ tua corda feſellit.
Ter conatus iners mentem tentator Auerni
Vertere, iam tandem vis tertia vicit amicum,
Perdomuitque animum; ieiunia ſancta fugauit.
Hoſpes at erubuit, lacrymarum & fonte rigauit
Ora, genaſque ſimul; patris pedibuſque volutus,
Noxam lauit aquis oculorum, Patre tonante
Vocibus, & ſupera percurrens facta loquela;
Agnouitque abſens acies læſiſſe paternas.

TETRASTICHON XVI.

Mentes dolos ſerui Vates deprendit, & aſtus
Principis; hinc vafrum iuſsit abire virum.
Regales, inquit, faſtus ſepone; ſtat Agni
Vulpes haud multum tuta ſub exuuie.

CAPVT XVI.

CVm pede barbarico premeret gens dura Gothorum
Auſoniæ fines, populis iam Marte ſubactis;
Totila, qui Gothicas tenuit ſub lege Phalanges,
Audijt emeritæ Vatis præconia famæ,
Lumine fatidico, quod ſæcla reuolueret Orbis,
Geſta futura valens veris prædicere dictis,

paulò longius ſubſtitit, eique ſe venturum eſſe nunciauit. Cui cum protinus mandatum de Monaſterio fuiſſet vt veniret, ipſe, ſicut perfidæ mentis fuit, an Vir Domini Prophetiæ ſpiritum haberet explorare conatus eſt. Quidam vero eius ſpatharius, Riggo dicebatur, cui calciamēta ſua præbuit, eumque indui regalibus fecit, quem quaſi in perſona ſua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obſequio tres, qui ſibi præ cæteris adhærere conſueuerant comites miſit. Scilicet Vuldericum, Rudericum, & Blindinum, vt antè ſerui Dei oculos ipſum eſſe Regem Totilam ſimulantes, eius lateri obambularent. Cui quoque alia obſequia, atq; ſpatharios præbuit, vt tam ex eiſdem obſequijs, quam ex purpureis veſtibus Rex eſſe putaretur.

Dum-

Obductasque fibras metuenda prodere lingua.
Carpit iter, solita cum maiestate Tyrannus,
Ardua qua surgunt sacri Delubra Casini,
Certior ut facto fieret sententia vulgi.
Accessum simulat, lento molimine pergens,
Indè gradum sistit longè, dum nuntiat ardens
Orator Vati, propius succedere Regem
Limina, sic cupiens animum explorare Parentis,
Num flatu supero veros pranosceret actus;
Siue magis vanis deludat vocibus orbem.
Regales ocreas, chlamydem, diademaque cessit
Ensifero famulo: hic ficta sub imagine Regis,
Incessuque graui, magna comitante Caterua,
In medio Procerum, gemmis ornatus, & auro,
Ibat ouans: Regis tota præeunte Cohorte,
Auditur longè Alipedum fragor, ore furenti,
Qui patulis efflant flammantes naribus, æstus,
Frænaque dente premunt, terrentque hinnitibus aures.
Signa dat ingenti sonitu vocale metallum
Aduentante viro, & iam proxima Tecta tenente.
Vndique discurrit Benedicti ignara Caterua
Facti, sollicitatque Patrem, vocitatque precando,

Cumque idem Riggo decoratus vestibus, obsequentium frequentia comitatus, Monasterium fuisset ingressus, Vir Dei eminus sedebat; quem venientem conspiciens, cum iam ab eo audiri potuisset, clamauit dicens. Pone fili, pone hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit; omnesque qui cum eo ad Dei hominem veniebant terræ consternati sunt. Surgentes autem ad eum propinquare minimè præsumpserunt, sed ad suum Regem reuersi, nunciauerunt trepidi in quanta velocitate fuerunt deprehensi.

Obuiet, vt Regis vultus, cumuletque decenti
Agmen honore, Lares currit quod visere Sanctos.
Eminus ipse sedens Heres immobilis hæsit,
Obsequiumque negat ficto persoluere Regi.
Cominus vtque videt Regali in veste tumentem
Riggonem, verbis tunc talibus ora resoluit:
Cur verum fingis vano Diademate Regem?
Sceptra Ducis cur dextra gerit, seruire parata?
Pone citò, Fili, pretiosa insignia; pone:
Serue, tuo Domino velamina, redde, coronam;
Indecet hanc famulo Procerum seruire Cohortem.
Corruit extemplo, præclusa voce superbus
Ensifer; expauitque tremens; color ora reliquit,
Pronus & elusi vestigia Vatis adorat.
Cernere nam cœpit temeraria iussa Tyranni;
Seque pudet Regis forma illusisse Prophetæ.
Riggonis socij subita formidine tacti,
Ora dedere solo collapsi; reddit honores
Cœtus iners Vati, nec vix accedere tentat;
At, pauidus surgens, retrò vestigia torsit;
Rettulit, & vafro deprensa pericula Regi.

TE-

CAPVT XVII.

Qualiter Totila Rex Gothorum ſupplex, & maxima cum reuerentia ad S.P. Benedictum acceſſit viſendum.

TVnc per ſe idem Totila ad Dei hominem acceſſit, quem cum longè ſedentem cerneret, non auſus accedere, ſe ſe in terram dedit. Cui cum Vir Dei, bis, terque diceret ſurge, ſed ipſe antè eum erigi de terra non auderet; Benedictus Ieſu Chriſti Domini famulus perſemetipſum accedere dignatus eſt ad Regem proſtratum. Quem de terra leuauit, de ſuis actibus increpauit, atque in paucis ſermonibus cuncta, quæ erant illi ventura prænunciauit dicens: Multa mala facis, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate compeſcere.

Et

TETRASTICHON XVII.

Totila ſigniferi, confuſus, Vatis adorat
Ora; necis tempus noſcit, & imperium.
Antè pedes Patris domitor ſtetit Orbis, & Vrbis
Rex victor, victus, iam ſinè Marte cadit.

CAPVT XVII.

Accepit poſtquam ſucceſſus Totila ſerui,
Proripuit ſe celſa nitent quæ limina Patris;
Spontè ſupercilium poſuit, faſtumque ſuperbum,
Atque humilis, fera corda domans, mentemque proteruam,
Inceſſu trepido; greſſu titubante, petiuit
Atria monticolæ Vatis quem fortè ſedentem
Vt videt, ingenti adſpectu conterritus hæſit,
Continuitque gradum, audet nec ſuccedere Tectis;
Acclinuſque ſolum Regali poplite preſſit.
Surge, ſed ingeminat bis verbis, terque Magiſter,
Audebat nec adhuc ſublimia genua leuare
Ante virum ſtantem; Benedictus at ipſe iacenti
Occurrens, manibus Regales erigit artus.
Hunc Pater aggreditur dictis; atque increpat, ardens,
Perfidiamque animi damnat, mentemque doloſam.
Tum paucis aperit verbis compendia vitæ,
Quæ ſint, quæ fuerint, & quæ ventura parantur.
Quot populos à ſtirpe metis? quot Marte cruento
Fœdaſti miſerè? Italiam nunc triſtis Erynnis,
Bellonæque furor, tetra cum Morte, triumphant.
Comprime iam rabiem; belli compeſce furores;

Et quidem Romam ingreſſurus es, mare tranſiturus, nouem annis regnabis, decimo morieris. Quibus auditis Rex vehementer territus, oratione petita receſsit; atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & non multo poſtquam Romam adijt, Siciliam perrexit. Anno autem regni ſui decimo Omnipotentis Dei iudicio, Regnum cum vita perdidit.

Romuleos aditus penetrabis victor, & Vrbis
Tarpeias Arces scandes præcinctus ouanti
Daphnide; vela dabis percurrens æquora Classi,
Sceptra nouemque reges Astris labentibus, annos;
Videris vt decies flauentes victor aristas,
Falx inimica metet victricia Sceptra, Coronas,
Extinctusque cades orbatus munere lucis.
Pectora tunc subitus Regalia perculit horror;
Diriguere comæ, gressusque coercuit ingens
Formido, creberque pauor præcordia pressit.
Lumina languescunt: tacito vox conditur ore,
Regius atque decor pallentia labra relinquit.
Hinc rogat auxilium supplex, precibusque Parentis
Commendat proprios successus, ardua facta
Mauortis; tandem Tectis excessit ab altis;
Immanes discens, monitis, componere mores.
Ausonias Aquilas fregit, Romamque subegit,
Littora Sicaniæ mox per freta salsa petiuit;
Vt gemina augusti expleuit quinquennia Regni,
Qui regit imperio Cælum, Mundique Tyrannos,
Abstulit, huic, miseram vna cum Diademate vitam.

CAPVT XVIII.

Quomodo prædixit de Vrbe Roma in ſe corruenda.

PRætereà Antiſtes Canuſinæ Eccleſiæ ad eundem Domini famulum venire conſueuerat, quem Vir Dei pro vitæ ſuæ merito valdè diligebat. Is itaque dum cum illo de ingreſſu Regis Totilæ, & Romanæ Vrbis perditione colloquium haberet, dixit. Per hunc Regem Ciuitas iſta deſtruetur, vt iam amplius non inhabitetur. Cui Vir Domini reſpondit: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus, ac terremotu fatigata marceſcet in ſemetipſa. Cuius prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora;

TETRASTICHON XVIII.

Nurſiadum Vates, Antiſtitis ora dolentis
Solatus, Romæ fata futura canit.
Acta fidem firmant: non Mars; iniuria Cęli
Hanc terit: Arma vetat: ſed Ioue tacta ruit.

CAPVT XVIII.

SÆpè Lares Patris Canuſinus Præſul adibat;
Cuius amicitiam virtus conſtrixerat vno
Fœdere, nam canos Benedictus Præſulis actus
Miratus, voces audire, & reddere gaudet.
Dum ſimul aloquijs animo ſolatia præbent,
Armorum ſtrepitus recolunt, quos Totila victor
Contulit Auſonijs terris, Capitolia ſubdens
Barbaricis palmis, Populos, ſanctumque Senatum.
Diruta, Præſul ait, cinerique ſepulta Quiritum
Atria cernentur, putri ſquallentia tabo.
Nurſius at Vates tetigit tunc voce profatum:
Barbarico non victa cadet ſubiecta furori
Roma modò: at diras cum tempeſtate procellas
Sentiet, & pluuias fundet quas teter Orion,
Nec mora, conuulſo repetita tonitrua Cœlo,
Et mugire Polum, diſcuſſis nubibus, ignes
Ætnæos experta, ruet aiſiecta fragore.
Nec non fatalem, terra minitante ruinam;
Romulidum turres motu diſſoluet hianti
Inſolitus tremor, & rigido ſitus ore vorabit.
Euenere ſacri tandem præconia Vatis;

 Nec

qui hac Vrbe dissoluta mænia, euersas domos, destructas Ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia longo senio lassata quia ruinis crebescentibus prosternantur, videmus. Quamuis hoc Honoratus eius discipulus (cuius mihi reuelatione compertum est) nequaquam ex ore eius se audisse perhibet; sed quia hoc dixerit dictum sibi à fratribus fuisse testatur.

C A P V T XIX.

Quemadmodum Dæmonium à Clerico effugauit.

EOdem quoque tempore quidam Aquinensis Ecclesiæ Clericus à Dæmonio vexabatur qui à Venerabili Viro Constantio eiusdem Ecclesiæ Antistite per multa fuerat Martyrum loca transmissus, vt sanari posset. Sed Sancti Dei Martyres noluerunt ei sanitatis bonum tribuere, vt quanta esset in Benedicto gratia demonstraretur.

Ductus

Nec minuenda fides. factis iam luce probatis.
Mœnia semisepulta iacent in puluere tetro;
Stat cumulus lapidum, Domus olim celsa Quirini,
Perque vias latè tristis bacchatur Erynnis,
Relligiosa Dei Vulcani destruit ardor
Limina; marmoreis splendentia Tecta columnis,
Iam constrata solo plantis inhonora teruntur.
Hæc quoque sacra Cohors tunc præsens combibit aure,
Et mihi dictanti, patefecit voce fideli.

TETRASTICHON XXI.

Ædituum stygiæ torquebat Rector arenæ,
Ferali quatiens membra misella manu.
Corde preces voluit Vates sternitque Tyrannum;
His armis Erebi pellit inermis oues.

CAPVT XXI.

ANgitur Ædituus Templis addictus Aquini;
(Cum, Benedicte, tuæ floreret gloria famæ)
Tartareus cuius possederat ora Satelles,
Illius & rabido torquebat membra dolore.
Ipse loci Pastor, sanctæ qui præsidet Aræ,
Sollicitus, poscebat opem, Proceresque vocabat
Cælicolum, fusus, queis sanguis præmia palmæ
Addidit, vt stygias dignentur frangere vires.
At renuit Diuum, suprema potentia, vincla
Soluere languenti, vel debellare Tyrannum
Tænarij Regni, superas vt panderet Heros.
Nursius ætherei gazas, & dona Tonantis.

Ductus itaque est ad Omnipotentis Dei famulum Benedictum, qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsesso homine protinus expulit; cui sanato præcepit dicens. Vade, & post hæc carnem ne comedas: ad sacrum vero ordinem nunquam accedere præsumas. Quacunque autem die sacrum ordinem temerariè sumere præsumpseris, statim iuri Diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur Clericus sanus; & sicut terrere, solet animum pęna recens, ea quæ Vir Domini præceperat interim custodiuit. Cum verò, post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibimet superponi in sacris ordinibus cerneret: verba Viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit. Quem mox is qui reliquerat Diabolus tenuit, eumque vexare quousque animam eius excuteret non cessauit.

Sistitur en Patri miser, Orci Principe tortus;
Hic, supplex, ambas tendens ad sidera palmas,
Numinis ardenti præcordia mente lacessit.
Comprimit hinc furias Erebi, iam Dite repulso.
Præterea, inquit, amice, caue ne feruida orexis
Te trahat, vt carnem distento in ventre reponas;
Thura time deferre Deo fumantibus aris,
Flaminis exercens primos in Limine honores.
Immemor, hæc spernens, Orcus sua iura resumet,
Et tua membra feris audebit motibus hostis
Vexare, & fibras rapido torquere rotatu.
Exequitur tunc iussa Patris, sub corde recondens
Omnia; sed multis tandem labentibus annis;
Aspicit, vt Proceres lethali falce resectos;
Nobiliore loco iam consedisse minores,
Iussorum oblitus, sanctas accedit ad Aras,
Ordinibusque sacris animum insignire laborat.
Hostis Auernalis mox corporis obsidet Arcem;
Excutit atque virum crudeli vulnere, donec
Spiritus afflictos expulsus deserat artus.

T E-

CAPVT XX.

Quomodo planxit ſuper Monaſterij ſui deſtructione à Barbaris.

VIr quidam nobilis Theoprobus nomine, eiuſdem Benedicti Patris fuerat admonitione conuerſus: qui pro vitæ ſuæ merito magnam apud eum familiaritatem habebat. Hic cum quadam die eius Cellulam fuiſſet ingreſſus, hunc amariſſimè flentem reperit. Cumque diu ſubſiſteret eiuſque lacrymas non finiri videret: nec tamen, vt Vir Dei conſueuerat orando plangeret, ſed mærendo; quænam cauſa tanti luctus inquiſiuit. Cui Vir Dei illicò reſpondit. Totum hoc Monaſterium, quod conſtruxi: & cuncta quæ fratribus præparaui Omnipotentis Dei

TETRASTICHON XX.

Mente Parens niuea penetrans confinia Olympi,
Claustra videt dira depopulanda manu.
Gaudia tunc animi lacrymarum miscuit imbre,
Exhilaratque viri corda dolore Deus.

CAPVT XX.

Vir clarus titulis, & celso sanguine cretus,
Egregios fastus vitæ irradiauerat actis;
Namque sacro eloquio, Benedicto dona salutis
Tollente, Ætherei sequebatur facta Parentis;
Cænobiumque colens animum quoque fœdere secum
Iunxerat, & studio Patrem refouebat amico.
Illius angustum conclaue Theoprobus olim
(Tale huic nomen erat) penetrat; plangore rigantem
Inuenit ora Virum, tepidoque liquore madentem.
Ipse gradum sistens; lacrymarum nec tamen imbres
Cedere despectat, sed largum impellere fontem.
Non precibus gemitus miscet de more Magister,
Questubus at mæstis vndas comitatur amaras.
Impatiens mox ille petit, quæ causa doloris,
Cur modò continuis mæroribus ora lacescat.
Talia quærenti concussus reddidit Heros.
Limina quæ posui; quæque & Delubra sacraui,
Eheu Barbarici fient trux præda furoris.
Et constructa cadent miris subiecta ruinis.
Expulsis Natis; sic Conditor imperat orbis,
Qui simul aereos iaculatur fulmine montes,

iudicio gentibus tradita ſunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco anim æ concederentur. Cuius vocem Theoprobus audiuit: nos autem cernimus, qui deſtructum modo à Longobardorum gente eius Monaſterium ſcimus. Nocturno enim tempore, & quieſcentibus fratribus nuper illuc Longobardi ingreſſi ſunt; qui diripientes omnia, nec vnum quidem hominem illic tenere potuerunt. Sed impleuit Omnipotens Deus, quod fideli famulo ſuo Benedicto promiſerat: vt ſi res gentibus traderet, animas cuſtodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuiſſe Benedictum: cuius dum nauis rerum omnium pertulit iacturam, ipſe in conſolationem vitam omnium qui eum comitabantur accepit.

Cuius & imperij prudentia Regna gubernat.
Vix orans, potui ſoboli conferre ſalutem.
Audijt iſta comes patrij ſpeculator Achatis.
Hæc oculis ſtupidi longe perlegimus omnes,
Deſtructos aditus, euerſaque Tecta domorum,
Quæ Pater excelſæ ſuper ardua culmina Rupis
Surgere præcepit, Proli, ſerieque Nepotum.
Cum Nox obduxit tetra ferrugine terras,
Et ſopor innocuæ præſtrinxit lumina Turbæ,
Irruit in ſedes ingens exercitus, armis
Inſtructus; miſeri laris omnia Mulciber ardens
Conſumpſit, totam flammis vndantibus Ædem;
Tum bona dirripuit manus impia militis atri.
Nec Deus orantis Benedicti vota fefellit;
Numque animas hominum fidenti pectore ſeruat,
Nec fures patitur ſanctam inceſtare Cateruam.
Qualis ab æquoreis iactatus Apoſtolus vndis,
Dum laceras puppes, diſiectaque carbaſa ſentit,
Omnibus amiſſis, ſocios ad littora duxit.
Lintea namque Ratis regit aura Numinis alti,
Agmina ſic gaudens audacibus eripit vndis.
Sic Benedictus opem Proli fert, Arce labante.

CAPVT XXI.

Quomodo de vasculo vini occultato in via admonuit delatorem ne biberet.

QVodam quoque tempore Exhilaratus noster, quem ipse conuersum nosti, transmissus à Domino suo fuerat, vt Dei Viro in Monasterio vino plena duo lignea vascula, quæ vulgo flascones dicuntur, deferret. Qui vnum detulit: alterum verò pergens in itinere abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia, latere non poterant: vnum cum gratiarum actione suscepit; & discedentem puerum monuit dicens. Vide fili, ne de illo flascone quem abscondisti, iam non bibas: sed inclina illum cautè, & inuenies quid intus habeat. Qui confusus valdè à Dei homine exiuit: & reuersus volens adhuc probare quod audierat, cum flasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est.

Tunc

TETRASTICHON XXI.

Verna vafer Patri generosi munera Bacchi
Surripit, audentis pandit at ille dolum.
Serue, caue, dixit, recrees ne guttur Iaccho,
Vipera nam dulci fudit amara necem.

CAPVT XXI.

Bina tulit Patri vinaria plena falerno
Vasa olim Famulus (Domini id mandata ferebant)
Struxerat ex tereti ligno, quæ dextera Fabri.
Exequitur præcepta sagax cum munere seruus,
Arripuitque viam surgunt vbi Tecta Casini,
Dimidium doni scrobibus concredit opacis
Pergens, atque vno nutus compleuit heriles.
Legifer at Vates iam viderat omnia mente;
Persoluit grates; nec dimidiata recusat
Munera; sed puero mox decedente reuelat,
Vas per iter, Domino subductum, dira Colubri
Claudere membra intus tetram minitantia mortem.
Admoueas ori missum ne, quæso falernum,
Inter quod nemorum crescentibus vndique dumis
Obduxti latebras: fac experiare latentem.
Fur confusus abit; factis & dicta probauit
Vatis, & effuso subducti nectare ligni
Liber, in herbiferis fugitiuus serpere campis
Anguis cœpit atrox, eductus carcere Iacchi.
Deuouet antra viri, bifidis & sibila linguis
Fundit, in obductis auidus se condere syluis.

Exci-

Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc quod in vino reperit expauit malum quod fecit.

CAPVT XXII.

Prout admonuit suum Monachum, qui à sacris fœminis mappulas acceperat, & celauerat.

NOn longè autem à Monasterio vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolorum cultu Benedicti fuerat exhortatione conuersa. Ibi quoque quædam sanctimoniales fęminæ erant: & crebro illuc pro exhortandis animabus fratres suo mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die misit ex more: sed is qui missus fuerat Monachus; post admonitionem factam à Sanctimonialibus

Extimuit famulus, casus spectator atrocis.
Surrexere comæ: gelidum formido cruorem
Occupat; & madidos contorquet anhellitus artus.
Tunc miser infesto complexus Verna pudore,
Exprobat infandum furti scelus ore dolenti.

TETRASTICHON XXII.

Muneribus Virgo cumularat Vatis Alumnum,
Occuluit tacito qui bene dona sinu.
Corripuit Gnatum Genitor, munusque retexit:
Nulla latent Vatem, quæ bene dona latent.

CAPVT XXII.

INcolit extructa longe non Patris ab Arce,
Plebs Vicum, vanis quæ Idolis thura ferebat.
Regis at æterni pandens oracula Vates
Nursius, aure bibunt veræ documenta salutis,
Et fidei pascunt Agrestes nectare mentem.
Hic quoque Virginei seruabant Claustra Manipli,
Cana verecundi aspicientes iura pudoris.
Sæpe Parens niueis solatia sancta Puellis
Contulit, Agmen iter fratrum nam prodit olympi
Missum, in corde serens virtutum semina Cætus.
Ausonius Vates olim de more remittit
Facundo teneras qui dirigat ore sorores.
Exequitur iussum Monachus; Cælestia dona

Seminat

fęminis rogatus mappas accepit, ſibique eas abſcondit in ſinu. Qui mox, vt reuerſus eſt, eum Vir Dei vehementiſſima amaritudine cępit increpare dicens: quomodo ingreſſa iniquitas in ſinum tuum eſt? At ille obſtupuit; & quid egiſſet oblitus, vnde corripiebatur ignorabat. Cui ait: nunquid ego illic non præſens eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepiſti? Qui mox eius veſtigijs prouolutus, ſtultè ſe egiſſe pęnituit, & eas quas in ſinu abſconderat mappulas proiecit.

Seminat alloquijs, & mollit voce Cateruam.
Autumat ad patrios tandem remeare Penates.
Turba puellaris, fratris miserata labores,
Linea dona dedit, grates vt redderet actis.
Abdidit illa sinu, minimè donaria spernens,
Limina mox repetit: Genitor sed fronte minaci
Ora ferit Nati, tactus mærore tremendo;
Lumina contorquens, toruis obtutibus, atro
Alloquitur iuueni, dictis & tundit amaris.
Quomodo noxa sinus ingressa est corda retorquens?
Nec plura obstupuit; vox interclusa resedit.
Criminis oblitus; trepidantia corda repungit
Ira senis; tamen ipse dolos, causamque furoris
Nescit; mens varijs confunditur anxia curis.
Nunquid (ait Vates) non præsens, cernere cuncta
Tunc potui casta lini mantilia dextra
Virgineus tibi dum Cuneus dedit? omnia certè
Lumine lustrabam, vt mappas sinus ipse recepit.
Corruit antè pedes, supplex, veniamque precatus,
Illacrymans, tristis purgat contagia culpæ,
Proijcit atque datum, sceleratosque abrogat ausus.

CAPVT XXIII.

Quomodo cognouit animi elationem Monachi, qui antè se lumen prætendebat.

QVadam quoque die dum Venerabilis Pater veſpertina iam hora corporis alimenta perciperet: eius Monachus cuiuſdam defenſoris filius fuerat, qui ei antè menſam lucernam tenebat. Cumque Vir Dei ederet: ipſe autem cum lucernæ miniſterio aſtaret, cępit per ſuperbiæ ſpiritum in mente ſua tacitè voluere, & per cogitationem dicere. Quis eſt hic cui ego manducanti aſſiſto, lucernam teneo, ſeruitium impendo? qui ſum ego vt iſti ſeruiam? Ad quem Vir Dei ſtatim conuerſus, vehementer cępit increpare, & dicere. Signa cor tuum frater; quid eſt quod loqueris? ſigna cor tuum. Vocatiſq; ſtatim fratribus præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipſum vero iuſſit à miniſterio recedere, & ſibi hora eadem quietum ſedere. Qui requiſitus à ſocijs quid habuerit in corde:

per

TETRASTICHON XXIII.

Dum properat tumidum fędare ſuperbia Natum,
Inflatæ menti fert Benedictus opem.
Pelle, ait, acta, Puer; blandè præcordia mordent,
Occultamque parant hæc, ſine morte necem.

CAPVT XXIII.

IAm iubar occiduas Phœbi lustrauerat oras;
Præcipitanſque Polo Nox, terras occulit vmbris;
Cum protracta Parens tandem ieiunia rupit;
Stat Puer antè premens ceræ funalia dextra.
Conſtruxere dapes: Pater ora famelica nutrit,
Deſerit haud Iuuenis menſam exhilarare lucerna,
Cœpit at elatas in mente euoluere curas:
Sic ait, & tacitè: cui talia debita præſto?
Mene adſtare decet; ſeruile & munus obire?
Fert genus iſta meum? vel nobile ſtemma Parentis?
Protinus aſt Vates audet tentare latebras
Cordis, & arcanos Monachi verſare receſſus:
Mox iuuenem aſpexit cilijs, & fronte ſeuera:
Ne tardes munire, Puer, præcordia, dixit,
Cur tanto properas animum maculare veneno?
Corda Crucis ſignis, quæſo, ne armare recuſes.
Inclamatque ſuos, ſoluant vt pondera dextræ,
Atque iubet miſerum patria diſcedere menſa,
Seruitio vili preſſum; atque ſedere quietum.
Ardent tum ſocij ſcitari, & quærere cauſam,
Cur Pater officium renuat, ſociumque refellat.

per ordinem narrauit, quanto superbiæ spiritu intumuerat: & quæ contra Virum Dei verba per cogitationẽ tacitus dicebat. Tunc liquido omnibus patuit quod venerabilem Benedictum latere nihil potuit in cuius aure etiam cogitationis verba sonuissent.

C A P V T XXIV.

Quemadmodum præ foribus Monasterij ducenta modia farinæ comperta sunt miraculosè prouenta.

ALio quoque tempore in eadem Cumpaniæ regione fames incubuerat magna: quæ omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti Monasterio triticum deerat. Panes vero omnes penè consumpti sunt, vt non plusquam quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos Venerabilis Pater contristatos cerneret: eorum pusillanimitatem studuit

Intumuit cor, ait, vetitisque ruebat in actus;
Ambitioque procax Patri seruire nequibat;
Hi sensus vana volitabant mentis in aula.
Omnibus hinc patuit cordis penetrare recessus
Ingenio Vatem, clausasque recludere curas,
Pectoris arcanum cui consonat aure susurrum.

TETRASTICHON XXIV.

Vatis, auara Ceres, Sobolem vexabat oresci,
Campanasque Vrbes insidiosa Fames.
Auxilium veniet (dixit) confidite, Nati,
In sterili Tecto surget opima penus.

CAPVT XXIV.

Tempora voluuntur spatijs labentibus anni,
Campanisque Fames terris traducitur ingens;
Namque Ceres, varios gaudet frustrare labores
Agrestum; patulis prohibere, & germina campis,
Dum lætas sterilis fruges depascitur annus.
Aspicis haud glebas pingui flauescere arista,
Messoremque soli solitum deflere tributum.
Pabula nulla seges, duro expectata Colono
Contulit, at teneras vellebant dentibus herbas,
Omnes atque rapit succrescens ardor edendi,
Luridus hinc languor pallentes inficit artus.
Triticeæ Cuneos agitat penuria messis,
Iamque fames miseranda penum vacuauerat omnem,
Nec saturare valent vix ora famelica, quinque
Crusta, Gregis cupidi ieiunia soluere mensis.

Fra-

modeſta increpatione corrigere, & rurſus promiſſione ſubleuare dicens: quare de panis inopia veſter animus contriſtatur? Hodie quidem minus eſt: ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinæ modij antè fores cellæ in ſaccis inuenti ſunt; quos Omnipotens Deus quibus deferentibus tranſmiſsiſſet nunc vſque manet incognitum. Quod cum fratres cernerent, domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia in egeſtate non dubitare.

Fraternos animos casum respexit acerbum
Commouisse Pater; quia dura premebat egestas,
Nec potis afflictis quisquam succurrere rebus;
His fatur dictis, curarum demere fluctus
Sollicitans: (soboles) quam sancta Pronæa refercit;
Roborat haud mentes summæ fiducia dextræ?
Alitibus præbens, cunctisque animalibus escam?
Guttura seruorum modico non pane fouebit?
Desperare nefas, superas & temnere curas.
Si nunc dura fames languentia viscera mordet,
Esca nec impastos replet dulcedine ventres;
Crastina mærorem veniens opulentia terget.
Aurea lux Phœbi tenebras vix pellit inertes,
Lætitiaque face Æthereum perlustrat Olympum:
Antè fores Tecti (mirum) iacuere farinæ
Bis centum modij; magni miracula Patris.
Nam latuere viros, & prodiga dextra datoris;
Pondera quisue tulit: sunt tantum hæc nota Tonanti.
Obstupuere viri quos anxius ardor edendi
Impulerat; superis tum dignas soluere grates
Instant, & precibus cœlestia dona rependunt.
Pauperiem discunt ergo contemnere egeni.

CAPVT XXV.

Quomodo Monachis ad Monasterium construendum missis in visione apparuit, & modum, & formam quomodo construi opus eßet designauit.

ALio quoque tempore à quodam fideli Viro rogatus fuerat, vt eius prædio iuxta Tarracinensem Vrbem, missis discipulis suis construere Monasterium debuisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus, Patrem constituit, & quis ei secundus esset ordinauit. Quibus euntibus spopondit dicens, ite, & die illo ego venio, & ostendam vobis quo in loco Oratorium, in quo loco refectorium fratrum, in quo susceptionem hospitum, vel quæque sunt necessaria, ædificare debeatis; qui benedictione percepta, perrexerunt illicò, & constitutum diem magnopere præstolantes, parauerunt omnia,

TETRASTICHON XXV.

Anxuris innocuam Prolem dimittit ad oras,
Vt ſtruat in viridi Clauſtra verenda ſolo.
Huic Pater Idolum fert dum ſopor irrigat artus;
Abfuit: at præſens erudit ipſe viros.

CAPVT XXV.

INtereà certi reuolutis orbibus æui,
Vir fidei, verique tenax, accenſus amore
Auſonij Herois, ſupplex, rogitabat, vt Ædes
Anxur vbi ſurgit, fundaret; vbi arua petentis
Luxuriant, ſegeteſque ferunt, ſudante Colono.
Annuit oranti Benedictus: ceſſit Alumnos,
Rectoremque dedit, regeret qui nutibus omnes;
Suffecitque parem, primus ſi fata ſubiret.
Cum iam prona Cohors mandata capeſſeret, infit:
Pergite: penè ſequar, Tecti fundamina vobis
Monſtrabo; Templique locum; Penetralia menſis
Apta magis; pandam hoſpitijque ſolum, Atria cuncta;
Quidquid & innocuæ præbet ſolatia proli.
Ibat ouans ſtudioſa Phalanx, ſiliceſque terebat,
Quam prius alma Crucis muniuit dextera Patris
Signis: en operiſe, cum tetigere Penates
Accingunt: lateres, Vulcani ardente camino,
Igne coquunt: alij flammas nutrire parabant
Arboreis ſyluis; cæmentum pars quoque findit.
Ligna dolant alij, cæduntque ſtrepente bipenni.
Feruet opus, manuumque labor, ſediſque voluptas.

quæ his qui cum tanto Patre venire potuiſſent videbantur eſſe neceſſaria. Nocte vero eadem qua promiſſus illuceſcebat dies: eidem ſeruo Dei, quem illic Patrem conſtituerat; atque eius Præpoſito Vir Domini in ſomnis apparuit, & loca ſingula vbi quid ædificare debuiſſent ſubtiliter deſignauit. Cumque vtrique à ſomno ſurgerent, ſibi inuicem quod viderant retulerunt; non autem viſioni illi fidem omnino dantes: Virum Dei ſicut ſe venire promiſerat expectabant.

Cum-

Qualiter Hyblæi viridantia germina campi
Examen populatur Apum, verisque decorem.
Exercent varios per florea rura labores,
Dædaleisque fauis referunt purissima mella.
Per sata conuolitat, rutilis exercitus alis,
Donec opus crescat, cellas & nectare complet.
Optati deest socijs præsentia Patris,
Qui loca decernat laris & prior ordinet aulas.
Vt promissa dies Solis splendore coruscat,
Hesperus & tandem nocturna silentia spargit;
Nocte Parens illa Rectori cuncta reuelat,
Præpositoque Domus, primæ fundamina sedis,
Diuersisque modis distincta cubilia signat;
Singula quæque docens, species, artisque figuras.
Surgit vterque simul correptus imagine somni,
Iam visi memores, blanda quod nocte sepultos,
Intulerat sopor vnanimi mox fœdere pandunt,
Alter & alterius fruitur dulcedine spectri.
Non genuere fidem vanæ mendacia formæ;
Expectare Patrem, tutis & fidere dictis
Haud cessant; solitum nullis illudere verbis.
Lux decreta suas tandem compleuerat horas,

Cumque Vir Dei conſtituta die minimè veniſſet:ad eum cum mærore reuerſi ſunt dicentes:expectauimus, Pater, vt venires ſicut promiſeras,& nobis oſtenderes, vbi quid ædificare deberemus,& non veniſti.Quibus ipſe ait: quare fratres, quare iſta dicitis? Nunquid ſicut promiſi non veni? Cui cum ipſi dicerent:quando veniſti? reſpondit. Nunquid vtrique veſtrum dormienti non apparui,& loca ſingula deſignaui? ite: & ſicut per viſionem audiſtis, omne habitaculum Monaſterij ita conſtruite. Qui hæc audientes vehementer admirati,ad prædictum prædium ſunt reuerſi; & cuncta habitacula, ſicut ex reuelatione didicerant conſtruxerunt.

Non tamen vlla vehit patrij consortia vultus.
Compita corripuit subitò, tetigitque Casinum
Nuncius, ante Patrem fundens has ore querelas:
Cur, Genitor, sobolem verbo deludis inani?
En promissa dies, quæ lumina grata spopondit,
Te tardante, virum cupientia corda fefellit.
Interrupta iacent opera, inceptique labores,
Propterea possunt nec cœptæ assurgere sedes.
Lux at Aniciadum, mærenti talia dixit:
In vacuas, Nati, voces cur soluitis ora?
Nonne statim, veniens, dictorum gesta probaui?
Parce, Parens, illuc nondum videre sodales
Te; placido subdit dicenti Nuncius ore.
Nunquid, ait, cum blanda quies præcordia nocte
Lamberet, & vestris sopor irroraret ocellis;
Nonne dedi patrios coram dignoscere vultus?
Pectoris atque meas animo tentare latebras?
Taliter, ite citi, surgentia Tecta nouate.
Tunc hæsere oculis mirati verba loquentis.
Atque referre gradus illuc Claustrumque locare
Solicitant, somno iam cuncta regente paterno.

CAPVT XXVI.

Quomodo ſub anathemate comminatus eſt duabus religioſis fœminis niſi continuiſſent linguam maledicam.

VIx ipſa communis eius locutio à virtutis erat pondere vacua: quia cuius cor ſe ſe in alta ſuſpenderat, nequaquam verba de ore illius incaſſum cadebant. Si quid vero vnquam non iam decernendo, ſed minando diceret, tantas vires ſermo illius habebat, ac ſi hoc non dubiè, atque ſuſpensè, ſed iam per ſententiam protuliſſet. Nam non longè ab eius Monaſterio duæ quædam ſanctimoniales fęminæ conuerſabantur nobiliori genere exortæ, in loco proprio; quibus quidam religioſus Vir ad exterioris vitæ vſum præbebat obſequium. Sed ſicut nonnullis ſolet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis: vt minus ſe in hoc mundo deſpiciant, qui plus ſe cæteris aliquid fuiſſe meminerunt; nec dum prædictæ ſanctimoniales fęminæ ſub habitus ſui fræno reſtrinxerant;

& eun-

TETRASTICHON XXVI.

Perfida verba Pater prohibet glomerare ſorores,
Ne petat obſtantes fulmine Pontificum.
Pondus habere minas linguæ ſenſere procaces,
Dum ſine ponderibus iuſſa tulere necem.

CAPVT XXVI.

VIx Pater innocuus voces fundebat inanes;
Illius Ætherei ſuper alta cacumina Tecti
Mens volat, atque oris pondus iam verba loquentis
Expreſſere viri, vacuæ haud rediere loquelæ.
Si quem fulmineæ minitatur cuſpide linguæ;
Quam vis nulla rotet certas ſententiæ pænas,
Igneus at ſermo, iam robore plenus, & auſu,
Haud dubios tantum, ſed tutos excutit ictus.
Ceu librat iuſto partes examine Iudex;
Abſoluit iuſtum; atque reum pænis ferit vltrò,
Inſolitas dirimens lites, & iura reſoluens.
Incoluere Nurus geminæ vicinia Cætus,
Nobilitate graues, & claro ſanguine Auorum.
Relligioſa manus ſeruilia facta gerebat
Virginei Tecti, Dominiſque alimenta parabat.
Sæpe ſed ingenuus mentes vt ſplendor obumbrat,
Atque tegit morum caligine, gentis honores:
Deſpiciatque minus ſe, qui præcellere multos
Aduertit, generiſque iubar, proauumque decorem.
Vaniloquæ nondum vitium didicere loquelæ
Comprimere; aut mores habitu componere Matres,

Vocibus

&c eundem religiosum virum,qui ad exteriora ministeria necessaria eis obsequia præbebat, incautis sæpè sermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui cum diu ista toleraret perrexit ad Dei hominem, quantasque pateretur verborum contumelias enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandauit dicens: corrigite linguam vestram,quia si non emendaueritis excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis sententiam, non proferendo intulit, sed intentando.Illæ autem à pristinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ sunt,atque in Ecclesia sepultæ. Cumque in eadem Ecclesia missarum solemnia celebrarentur,atque ex more Diaconus clamaret; si quis non

commu-

Vocibus incautis famulum sed sæpè laceßunt,
Illius haud cessant irarum accendere flammas.
Vir tolerare minas, & diræ iurgia linguæ
Impatiens, Sancto Genitori incusat Alumnas.
Qui subito vocitans, Zelo repletus, & æstu:
Ite (ait,) & geminis deferte Sororibus, atræ
Perniciosa premant tandem conuicia vocis,
Ne forte intorquens sacratæ fulmina tedæ,
Virgineas animas feriam, Temploque repellam.
Ipse tamen, mitis, Nuribus vix, ore soluto,
Intentat pœnas, ausisque minatur acerbis.
Nil potuere minæ: serpunt contagia linguæ,
Spargere nec sistant furialis verba veneni.
Vix pauci excessere dies, cum fila sororum
Parca manu secuit tetra, præclusit & ora;
Lumina sic vetuit vitæ in statione manere.
Mox geminum Templis infert Libitina cadauer,
Et scrobibus clausis, cæno, cinerique litantur.
Cumque sacer superis ferret libamina Myste,
Ac Leuita comes Templis exire iuberet,
Queis scelerum labes prohibet considere mensis

communicat det locum;Nutrix earum,quæ pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulchris suis progredi,& exire Ecclesiam videbat. Quod cum sæpius cerneret, quia ad vocem Diaconi clamantis exibant foras,atque intra Ecclesiam permanere non poterant; ad memoriam redijt, quæ Vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe se communione priuare dixerat, nisi mores suos, & verba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui mærore indicatum est. Qui protinus manu sua oblationem dedit dicens. Ite,& hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlterius excommunicatæ non erunt. Quæ cum oblatio pro eis fuisset immolata, & à Diacono iuxta morem clamatum est; vt non communicantes ab Ecclesia exirent, illæ exire ab Ecclesia vlterius visæ non sunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos, qui communione priuati sunt minimè recederent, & communionem à Domino per seruum Dei recepissent.

Sacrificis, niueæque frui consortia Gentis
Christiadum ; Nutrix quæ ferre iuuamina Natis
Assolet, & donis celsum placare Tonantem;
Adspicit e clausis rediuiua cadauera Bustis
Exire, & citius sanctis discedere Tectis.
Spectat Anus factum, quoties ac ore Minister
Improbat exclusos, Cereri nec Cælite dignos.
Continuò memori, Benedicti dicta notauit
Pectore, cum geminas minitanti voce Puellas
Corripuit, rabidæ purgent ni crimina linguæ.
Nouit vt hæc Heros, miti tunc munera dextra
Obtulit; his (inquit) cumulate altaria donis;
Hæc poterunt Matrum sacros dißoluere nexus.
Munera vix dantur; repetit tum dicta Minister,
Iamque oculos species Prolis nec turbat aniles.
Verba quid innocui constat potuere Parentis:
Soluere queis nexus datur; atque ligare potestas.

CAPVT XXVII.

Qualiter apportari præcepit Sacroſanctum Domini Corpus, & imponi ſuper corpus Monachi defuncti, quod terra ipſa non ſuſtinebat.

QVadam quoq; die cum quidam eius puerulus Monachus, parentes ſuos vltra quam debebat diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, ſine benedictione de Monaſterio exiſſet: eo die, vt ad eos peruenit, defunctus eſt. Cumque eſſet ſepultus die altero, proiectum foras corpus eius inuentum eſt. Quod rurſus tradere ſepulturæ curauerunt: ſed ſequenti die iterum proiectum exterius, atque exhumatum ſicut prius inuenerunt. Tunc concitè ad Benedicti Patris veſtigia currentes; cum magno fletu petierunt, vt ei ſuam gratiam largiri dignaretur. Quibus Vir Dei manu ſua protinus communionem Dominici corporis dedit dicens: ite, atque hoc Dominicum corpus ſuper pectus eius cum magna reuerentia ponite, eumque ſepulturæ tradite. Quod cum factum fuiſſet, ſuſceptum corpus eius terra tenuit, nec vltra proiecit. Perpendis, Petre, apud Ieſum Chriſtum Dominum cuius meriti iſte vir fuerit, vt eius corpus etiam terra proijceret, qui Benedicti gratiam non haberet.

TETRASTICHON XXVII.

Euomit vt Monachi tumulata cadauera tellus,
Materno tandem continet illa sinu.
Detonuit placidi postquam iusta ira Parentis,
Insolitæ Matris detonuere minæ.

CAPVT XXVII.

Clam Puer aufugiens repetit consortia sæcli,
Cum nimius cogebat amor, feruorque videndi
Maternos vultus, & dulcia viscera fratrum.
Hinc citus arua terens, Benedicti deserit Aedes,
Alto nec curat submittere genua Magistro,
Et ceruice Crucem dextræ expectare reflexa.
Vix tetigere Lares patrios, adytusque benignos
Plantæ, cum Pueri iam vita subire Penates
Cogitur, heu, Mortis; terræque sub æquore claudi.
Crastina, sed tellus pueriles euomit artus,
Sollicitatque viros foueis abscondere cæcis;
Nec mora membra solum tumulati eructat Alumni.
Protinus Ausonio factum retulere Parenti,
Parceret, vtque rogant, pius, & daret ossa sepulchro.
Nursius ast Heros, Cælestis fercula crusti
Porrexit subdens: hoc strata cadauera Nati
Tangite, maternis tellus hunc abdet & vlnis.
Imperium exequitur: mox Busti gaudet honore
Corpus, & ipsa sinu nec humus refouere recusat.
Adspice quam prosit Benedicti gratia, Petre:
En velare nequit Gnatos Libitina rebelles.

CAPVT XXVIII.

De Monacho eius, qui dum fugeret de Monasterio, Draco teterrimus se illi opposuit.

QVidam autem eius Monachus mobilitati mentem dederat, & permanere in Monasterio nolebat. Cumque eum Vir Dei assiduè corriperet, & frequenter admoneret, ipse vero nullo modo consisteret in Congregatione persistere, atque importunis precibus vt relaxaretur immineret. Quadam die idem Venerabilis Pater nimietatis eius tædio affectus, iratus iussit vt discederet. Qui mox vt Monasterium exijt, contra se assistere aperto ore Draconem in itinere inuenit. Cumque eum idem Draco qui apparuerat deuorare vellet, cæpit ipse tremens, & palpitans magnis vocibus clamare dicens: Currite, currite,

quia

TETRASTICHON XXVIII.

Cum ſacros adytus Benedicti liquit Alumnus,
Illius horrificus terruit ora Draco.
Corda colubrifero liuent fugitiua veneno:
Infecta; hinc Orci territat illa Draco.

CAPVT XXVIII.

Coenobij cultor, menti laxarat habenas,
Mobilis, atque Lares, & mœnia ſacra peroſus,
Optabat cupidus ſpacioſa per arua vagari,
Deſpiciens ſancti taciturna ſilentia Clauſtri.
Increpat aſſiduis monitis Benedictus Alumnum
Incaßum; rigidis obiurgat corda querelis;
Aggrediturque minis; verbiſque laceſſit amaris.
Namque reluctantes animos, vultuſque fatigat
Patris, & immodicis iras exaſperat auſis;
Qui tandem calidi pertæſus verba precantis,
Annuit obductis ſe ſe ſubducere Tectis.
Atria vix liquit; dirus cum terret euntis
Ora Draco; rictuque necem minitatur hianti,
Sibila tergeminis pertentat guttura linguis,
Peſtiferum eructans fatali fauce Mephitim.
Occupat extemplo formido corda vagantis,
Diriguitque metu; albeſcens & in ore reſedit
Paller, & horrentis greßus fera monſtra coercent.
Inclamat vocitans, impletque timore ſodales;
Terque quaterque rogans, clamoribus Aethera pulſat.
Currite (ait) ſocij, miſerum ſeruate labantem;

quia Draco iſte me deuorare vult. Currentes autem fratres Draconem minimè inuenerunt: ſed trementem atq; palpitantem Monachum ad Monaſterium reduxerunt. Qui ſtatim promiſit nunquam ſe eſſe iam de Monaſterio receſſurum;atque ex hora eadem in ſua promiſſione permanſit, quippe qui Santi Viri orationibus contra ſe aſsiſtere Draconem viderat, quem prius non videndo ſequebatur.

C A P V T XXIX.

Quemadmodum infantem elephantino morbo laborantem ſanauit.

SEd neque hoc ſilendum puto, quod illuſtri viro Abdominio narrante cognoui. Qui aiebat Patris ſui puerum morbo elephantino fuiſſe correptum, itaut iam pilis cadentibus cutis intumeſceret.

Cum-

Iam mea squamosi sunt viscera præda Draconis,
Rictibus en patulis me quærit condere in aluo,
Euomit iratus spumas, & sibilat ore,
Attollitque ferox collum, glomeratque tumentes
Spiras, atque celer ruit in mea damna superbus.
Audijt vt Cætus gemitus, vocesque precantis,
Præbuit auxilium, veloxque trementia sepsit
Corpora, sed species apparet nulla Draconis;
Aspicit at miserum pauitantem, & multa loquentem.
Mox ad Tecta ferunt: ipse at parere Parenti
Spondet, nec sacris prorsus se effundere portis.
Quippè preces patriæ maculosi spectra Colubri
Opposuere sibi, cultas quia deserit Ædes.

TETRASTICHON XXIX.

Putris arat scabies Puerum, pellemque flagellat,
Intus & exundans corpora pestis edit.
Fert Benedictus opem, crustasque repellit inertes;
Arte carens omni dextra dat Artis opes.

CAPVT XXIX.

QVis non Pierio tollat miracula cantu,
Fama, per ora virum volitans, quæ prodit in Orbem?
En Puer, innasit morbi quem lurida tabes,
Affixitque solo vultus, languente colore,
Iamque capillorum spoliauerat ora decore,
Et macies ægros Pueri decoxerat artus.
Horrida iam sanies pellem morientis arabat,
Et, crescente lue, occultus iam proditur hostis.

Cumque increſcente ſanie occultari non poſſet; ad Virum Dei ab eodem Patre miſſus eſt, & ſaluti priſtinæ ſub omni celeritate reſtitutus eſt.

CAPVT XXX.

Quomodo inuenta miraculosè pecunia, honeſtum quendam virum debitoris exactione leuauit.

NEque illud taceam quod eius diſcipulus Peregrinus nomine narrare conſueuerat, quia die quadam fidelis Vir quidam neceſsitate debiti compulſus, vnum ſibi fore remedium credidit, ſi ad Virum Dei pergeret, & quæ eum vrgeret debiti neceſsitas indicaret. Venit itaq; ad Monaſterium; Omnipotentis Dei famulum repperit; quod à creditore ſuo pro duodecim ſolidis grauiter affligeretur indicauit. Cui Venerabilis Pater, nequaquam ſe habere duodecim ſolidos reſpondit, ſed tamen eius inopiam blanda locutione conſolatus, ait; vade, & poſt biduum reuertere, quia deeſt hodie quod tibi debeam dare.

In ipſo

Præsul anhellantis despectans corpora Nati
Cælicus, arcet ope æthereа tetra agmina morbi,
Lethalemque luem, torquentem & viscera pestem.
Nam subitò teneri florescunt corpora Ephebi,
Et iuuenile iubar reduces à funere vires
Excitat, & pulsæ redeunt primordia lucis.
Membra color vestit: pingit quoque purpura malas,
Cæsariesque caput decorat, frontemque venustam.
Redditur incolumis (mirum) Genitoris ocellus
Visceribus patrijs: dignas pro munere grates
Obtulit, in laudes & Præsulis ora resoluit.

TETRASTICHON XXX.

Flebat obærratus Vir, quem tristis egestas,
Diues & aduersa fœnoris arte premit.
Subuenis afflictæ, Benedicte, numismate menti,
Et paris optatas pauper egenus opes.

CAPVT XXX.

NOn hic prætercam, quod tu (Peregrine) solebas
Prodere, cum patrios iactabas voce Triumphos.
Olim pauper, egens, alienoque ære ligatus,
Afflictos animos, quos acta pecunia torquet,
Signifero Heroi ferat vt solatia, pandit.
Ergo celsa petit magni Penetralia Patris;
Solicitet quantum importuni creditor æris
Corda viri, repetens duodeni credita nummi
Exprimit: ille refert mentis sepone timores,
Namque dies animi succurret crastina curis.

In ipſo autem biduo,more ſuo in oratione fuit occupatus. Cum die tertio, is, qui neceſſitate debiti affligebatur redijt, ſuper arcam Monaſterij, quæ erat frumento plena, ſubito tredecim ſolidi ſunt inuenti. Quos Vir Dei deferri iuſſit,& afflicto petitori tribuit dicens, vt duodecim redderet,& vnum in expenſis proprijs haberet.

CAPVT XXXI.

Quonam pacto quendam, qui venenum ebiberat, ſanum, & liberum reddidit.

QVidam vir grauiſsima aduerſarij ſui æmulatione laborabat. Cuius ad hoc vſque odium prorupit, vt ei neſcienti in potum venenum daret. Qui quamuis vitam auferre non valuit,cutis tamen colorem mutauit, itaut diffuſa in corpore eius varietas lepræ morem imitari videretur.

Ire, redire iuuat, lux vt ferat omnia votis.
Intereà precibus Cælestia culmina pulsat.
Tertia sidereum cum lux exornat Olympum,
Limina Pauper adit, nec spe fraudatus amica,
Nam super oppletam Cereali munere capsam,
Cernitur æs miseri quod debita soluet egeni,
Atque vno maior: mox omnia porrigit illi;
Bis sex Præsul (ait) iustè, Vir redde petenti;
Pauperiemque domus aucta solare moneta.

TETRASTICHON XXXI.

Pressa veneniferis hærebant viscera succis,
Lambebantque Viri lurida damna cutem.
Restituit membris Benedicti dextra vigorem,
Et sinè vi medica, fit medicina manus.

CAPVT XXXI.

AEmula dextra virum verbis, odijsque lacessit,
Agglomeratque dolos, falsæ, & dicteria linguæ,
Insidiasque parat; versutus qualiter Auceps,
Pennigeris auibus pedicas, nexusque plagarum
Apparat, atque feras haud cessat mille fugaces
Artibus auferre, infenso vel fallere visco.
Insontes odij strauit nec machina vultus.
Hostis vt in cassum iam retia multa parasse
Adspicit, ad cyathi lethali mixta liquore
Pocula confugiens, infecit membra venenis.
Haud rabidum virus vitalia fila refregit,
Horrida sed scabies latè diffusa per artus,

Intumet,

Sed ad Dei hominem deductus salutem pristinam citius recepit. Nam mox vt eum contigit omnem cutis illius varietatem fugauit.

CAPVT XXXII.

Quomodo vitreum vas oleo plenum per fenestram præcipitari iussit, & illæsum est compertum.

EO quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam grauiter affligebat, Vir Dei, diuersis indigentibus Monasterij sui cuncta tribuerat, vt penè nihil in Cellario, nisi parum quid olei in vitreo vase remaneret. Tunc quidam Subdiaconus Agapitus nomine aduenit, magnoperè postulans, vt sibi aliquantulum olei daret. Vir autem Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in Cęlo omnia reseruaret, hoc ipsum parum quod remanserat olei,

iussit

Intumet; ipsa gemens imitatur & vlcere lepram,
Dum maculis iam corpus arat, vitioque lacessit.
Antè pedes Sancti Genitoris sistitur æger,
Cælite qui postquam languentia corpora dextra
Contigit, orta lues afflictos deserit artus.
Florescitque cutis; niueum vestitque colorem;
Purpureusque rubor geminata corallia vultus
Occupat, & maciem, morbumque repellit inertem.

TETRASTICHON XXXII.

Rupibus ex altis plenum vas pinguis oliui
Proiectum, haud casus tristia damna tulit.
Quam seruare fidem Genitori spreuit Alumnus,
Seruat oliuiferis Amphora diuitijs.

CAPVT XXXII.

EVboicas olim Cæli inclementia fruges
Decoxit; nam pingue solum renuebat aristas
Reddere, & Æmonij fragrantia dona Lyæi.
Lurida namque fames cunctas afflixerat Vrbes,
Guttur & impastum suspiria mæsta trahebat,
Vndique corporibus solatia certa requirens.
Dux inopum Custos Benedictus, cuncta petenti
Contulerat, refouens inhiantia viscera plebis;
Nullaque mox onerant Natorum fercula mensam.
Nam dare cuncta Parens in terris, largior imbre
Sueuerat, agglomerans Cælestibus omnia regnis.
Amphora adhuc latices oleæ seruabat agrestis.

Et

iuſſit petenti dari. Monachus verò qui Cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, ſed implere diſtulit. Cumque poſt paulùlum, ſi id quod iuſſerat datum eſſet inquireret, reſpondit Monachus ſe minimè dediſſe, quia ſi illud ei tribueret, omninò fratribus nihil remaneret. Tunc iratus illis præcepit, vt hoc ipſum vas vitreum, in quo parum olei remanſiſſe videbatur, per feneſtram proijcerent, ne in Cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factum eſt ita. Sub feneſtra autem eadem ingens præcipitium patebat ſaxorum molibus aſperum. Proiectum itaque vas vitreum venit in ſaxis, ſed ſic manſit incolume, ac ſi proiectum minimè fuiſſet, itaut neque frangi, neque oleum effundi potuiſſet. Quod Vir Dei præcepit leuari, atque vt erat integrum petenti tribui.

Et pius hoc Heros Monacho concessit egenti;
Promus at imperio renuit parere Magistri,
Distulit, hinc tardus, socio indulgere roganti.
Scitatur Senior, num prouidus acta Minister
Ordine complerit; se iussa capescere Patris
Posse negat; nam Tecta manent viduata liquore
Palladis, & vexat sacros penuria fratres.
En subitò irarum voluens in pectore flammas,
Proücere è specula vitreum vas pinguis oliui,
Sancta reluctantis quicquam ne Claustra viderent
Mentis, magne iubes Pater. haud mora, iussa retardat.
At locus è specula præruptus in ima dehiscens
Cernitur; hic rupes saxorum mole rigentes,
Dissita præcipiti perstringunt lumina visu.
Ecce ampulla ruit, valido pellente lacerto,
Subdita saxa tenens; pendenti in marmore sedit,
Nullaque persentit damnata pericula casus;
Namque intacta manet nullo fluitante liquore.
Protinus hanc iussit fratres deferre Magister,
Incolumemque dari lycni fomentu petenti.

Tunc collectis fratribus inobedientem Monachum de infidelitate ſua, & ſuperbia coram omnibus increpauit.

Præterea Senior repletus lumine Diuum,
Concilium acciri Cœtus, totamque Cateruam
Mandat, & obstantes animos, mentemque rebellem
Corrigit, infidi trepidantiaque ora Ministri.
Cur tua decepit stygius præcordia Præses
Prouidus immensa qui dirigit omnia cura
Omnipotens Rector præbens animalibus escam;
Ardua quique simul, modica & discrimine nullo
Digerit, & tristi pariter succurrit egeno,
Abnuet afflictæ sua dona parare Cohorti?
Quam iuuat excelsæ munus dignoscere dextræ,
Iam solitæ innumeros opibus ditare maniplos?
Assidua quantum cura soletur ouile
Pastor; inexhaustis, & nutriat agmina donis?
Vanos pone metus: lapsis confidere rebus
Profuit, & vigilem Patris sperare salutem,
Sit licet extremis virtus agitata periclis.
Actibus ergo hostis, Ditique resistite, Nati,
Et vosmet regnis lati seruate supremis.

CAPVT XXXIII.

Quemadmodum ex vase vacuo fecit orando, vt exuberaret oleum abundanter.

QVa increpatione completa, se se cum iisdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco vbi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium, & coopertum. Cumque Sanctus Vir in oratione persisteret, cœpit operimentum eiusdem dolij oleo excrescente subleuari. Quo commoto, atq; subleuato oleum quod excreuerat, ora dolij transiens, pauimentum loci in quo incubuerat inundabat. Quod Benedictus Dei famulus, vt aspexit, protinus orationem compleuit, atque in pauimentum oleum fluere cessauit. Tunc diffidentem, inobedientemque fratrem latius admonuit, vt fidem habere disceret, & humilitatem. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia Venerabilis Pater virtutem Omnipotentis

TETRASTICHON XXXIIII.

Dum votis onerat Præsul conuexa Polorum,
Palladis exuperat dolia plena liquor.
Funditur excrescens oleum: deferueat ardor
Orantis, sistet tunc sua dona Polus.

CAPVT XXXIII.

DIxit, & vnanimi supremum Numen adorant
Pectore, & ingeminant largo suspiria fletu.
Hic vbi corda preces concordi fœdere promunt,
Vas oleo vacuum (quod scilicet vndique clausum,
Vix aer terebrat, per operta foramina pergens)
Cernitur; orat adhuc Heros, & supplice vultu
Vocibus indulget, flammas sub pectore voluens,
Diuinasque faces, & amica incendia cordis.
Hinc liquor excrescens (mirum) viridantis oliuæ,
Obstantesque seras, rectique foraminis intus
Eleuat, & vasis spiramina clausa recludit.
Humor, & exsuperans instrata Asarota tegebat.
Palladios latices succrescere vt audit amicus
Numinis Ætherei; tandem data meta laborum,
Crescentes riuos, & Cœli dona coercet.
Flammeus at Præsul diuino percitus æstu,
Latius ore petit rigidi temeraria Promi
Facta, fidemque breuem mentis, frontemque superbam.
Erubuere genæ, correptaque corda Ministri,
Gressibus & didicit deinceps incedere rectis,
Pauper, & in summi Patris confidere dextra,
Elatumque animum, & voces frænare proteruas.

Obstu-

Domini, quam admonitione intimauerat, miraculis oſtendebat. Nec erat iam vt quiſquam de eius promiſſionibus dubitare poſſet, quia in vno eodemque momento pro vitreo vaſe penè vacuo plenum oleo dolium reddidiſſet.

C A P V T XXXIV.

Quo pacto Monachum à Dæmone poſſeſſum ſanum reddiderit.

QVadam die cum ad B. Ioannis oratorium, quod in ipſa Montis celſitudine poſitum eſt, pergeret, ei antiquus hoſtis in Mulomedici ſpecie obuiam factus eſt, cornu, & tripedica ferens. Quem cum requiſiſſet dicens, quo vadis; ille reſpondit. Ecce ad Fratres vado, potionem eis dare. Itaque perrexit Venerabilis Benedictus ad orationem, qua completa concitus rediit. Malignus vero ſpiritus vnum ſeniorem Monachum inuenit aquam haurientem, in quem ſtatim ingreſſus eſt, eumque in terram proiecit, & vehementiſsimè vexauit.

Quem

Obstupuere viri; patriæ miracula mentis
Mirati; trepida cordis caligine tersa;
Mox cæpere fidem sancto præstare Parenti,
Palladis impleuit cum grandia dolia succis,
Exiguamque penum donis cumulauit opimis.

TETRASTICHON XXXIV.

Corripuit stygius Monachi Podalirius artus,
Inferna quatiens subdita membra manu.
Corporis obsessa Ditem deturbat ab Arce,
Artibus obsistens Dæmonis, arte Pater.

CAPVT XXXIV.

STruxerat in rigida sublimis Rupe Casini,
Vertice vbi superi ferit æthera celsa Tonantis,
Limina Zacharidæ Senior. Cum pergeret illuc,
Occurrit Patri sæuus Phlegetontis Alumnus,
Signa ferens Medici, gerulis qui Pharmaca Mulis
Propinat, pedica, cornuque grauatus adunco.
Extemplo Præsul causam scitatur eundi:
Rettulit ille: tuis porto medicamina Natis.
Nursius interea Heros celsa cacumina scandit,
Pronus, & ædiculæ venerandum limen adorat;
Mox, prece completa, festinus Claustra reuisit.
Hinc Erebi Nati senioris membra Machaon
Corripit, & diro contorquet corda fragore.
Ceu Lupus aggreditur mollis cum terga iuuencæ,
Rictibus impauidis, iuuenilis concutit, audax,
Ora feræ; donec raptoris detegat iras

Pastor

Quem cum Vir Dei ab oratione rediens tam crudeliter vexari conſpiceret, ei ſolummodo alapam dedit, & malignum ab eo ſpiritum protinus excuſsit, itaut ad eum redire vlterius non auderet.

CAPVT XXXV.

Qualiter Ruſticum vinctum miſerabiliter aſpiciendo ſolum eius vincula diſſoluit.

GOthorum quidam Zalla nomine perfidiæ fuit Arrianæ; qui Totilæ Regis eorum temporibus contra Catholicos Eccleſiæ religioſos viros ardore imaniſsimæ crudelitatis exarſit: itaut quiſquis ei Clericus, Monachuſue ante faciem veniſſet, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam vero die auaritiæ ſuæ æſtu ſuccenſus in rapinam rerum inhians, dum quendam Ruſticum tormentis crudelibus affligeret; eumque

per

Paſtor, & audacis prædonis furta retundat.
Sic Pater, adueniens, fraudes vt ſpectat Auerni,
Crudeleſque hoſtis motus agitantis Alumnum;
Ora petit medico tunc Heros verbere dextræ,
Bacchantemque Lupum, ſtygium detrudit ad Orcum,
Obſeſſæque manu diſſoluit vincula mentis.

TETRASTICHON XXXV.

Dirus auaritia compulſus Zalla, reuinxit
Agricolam, donec proderet æris opes.
Præſulis aſpectus nectentia lora refregit,
Luminaque obſtricto ſunt pia, ſica viro.

CAPVT XXXV.

VIr quondam immanis, Gothica de gente creatus,
Chriſtiadis, ſacriſque viris infenſior hoſtis,
Hæreſeos tenebris ſcelerati immerſus Arij,
Agmina & hunc Plebis Zallam cognomine dicit.
Totila dum latij fines, & ſceptra regebat
Imperij, Chriſti furibunda mente Clientes
Inſequitur, manibus cupiens euertere Gentes
Emeritas, ſuperum & ſanctos temerare Penates.
Syluicolas ſacros, & Limina dia tuentes,
Aſſiduis odijs, furialique enſe trucidat.
Hic & auaritiæ flamma ſuccenſus iniqua,
Diuitijs inhians; aurique cupidine raptus,
Artibus Autholici triſtes populatur Agreſtes.
Militis in rabidas infelix incidit iras
Ruſticus; hunc laqueis, nodoſa & cannabe cinctum

 Torſit,

per ſupplicia diuerſa laniaret: victus pęnis ruſticus ſe ſe, & res ſuas Benedicto Dei famulo comendaſſe profeſſus eſt, vt dum hoc à torquente creditur, ſuſpenſa interim crudelitate ad vitam horæ raperentur. Tunc idem Zalla ceſſauit tormentis ruſticum affligere, ſed eius brachia loris fortibus aſtringens, antè equum ſuum cępit impellere, vt quis eſſet Benedictus, qui eius res ſuſceperat demonſtraret. Quem ligatis brachijs ruſticus antecedens duxit ad ſancti Viri Monaſterium, eumque antè ingreſſum Cellæ ſolum ſedentem reperit, & legentem. Eidem autem ſubſequenti, & ſæuienti Zallæ ruſticus dixit. Ecce iſte eſt de quo dixeram Benedictus Pater. Que dum feruido ſpiritu, & peruerſæ mentis inſania fuiſſet intuitus, eo terrore quo conſueuerat acturum ſe exiſtimans, magni cępit vocibus clamare, dicens.

Surge

Torsit, & horrisono vinclorum verbere carnes,
Tergaque proscindit, geminata rotante lacerto,
Lora; cruentatis crebro sub vulnere membris.
Tunc vir, pœnarum rabido crescente dolore,
Dum flagra dira sonant, & sanguinis imber inundat,
Barbarici pietas nec mollit corda furoris:
Desine (Agrestis ait) torquere insontis egeni
Corpora; diuitias celat nam Nursius Heros,
Omnia tam fido iam sub Custode reliqui.
Tunc suspensa fides flagrorum damna coercet,
Protraxitque miser percuntis stamina vitæ.
Dira Gothi rabies strinxit sed fune Coloni
Brachia; iussit Equi tandem præuertere gressus,
Conscius vtque Patris fieret, bona tecta potitus.
Rusticus æger, Equum pedibus comitatur euntem,
Cuius membra terit nodorum immane volumen.
Post iter, Herois tetigere iugumque, laresque;
Vestibulum antè ipsum sanctum inuenere sedentem
Ambo Senem, gemina lustrantem luce libellum.
Vinctus ait; (Miles) Benedictum conspice Patrem,
Relligione sacrum, nulli pietate secundum.
Ora supercilio Herois lustrare seuero
Cœpit, voce minax, rigida tum fronte superbus.

Surge, ſurge, & res iſtius ruſtici redde quas accepiſti: ad cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eumque intuitus; mox etiam ruſticum qui ligatus tenebatur attendit. Ad cuius brachia cum oculos deflexiſſet, miro modo tanta ſe celeritate cæperunt illigata brachijs lora deuoluere, vt diſſolui tam concitè nulla hominum feſtinatione potuiſſent. Cumque is qui ligatus fuerat cępiſſet ſubitò aſtare ſolutus: ad tantæ poteſtatis cum tremefactus Zalla ad terram corruit, & ceruicem crudelitatis rigidæ ad eius veſtigia inclinans orationibus ſe illius commendauit. Vir autem ſanctus à lectione minimè ſurrexit; ſed vocatis fratribus, eum introrſus tolli, vt benedictionem acciperet præcepit. Quem ad ſe reductum, vt à tantæ crudelitatis inſania quieſcere deberet admonuit.

Qui

Redde ſenex, inquit, bona; iam citò redde Colono,
Quidquid in occultum Tecti cuſtodia ſeruat.
Lumina bina Parens attollit, & ora tuetur
Militis, immoto minitantis membra pererrat
Corpore; mox acie miſerum ſpeculatur Agreſtem.
En ſubito intuitu reuoluta volumina cedunt,
Laxanturque manus, Prædonis cannabe fracta.
Terruit extemplò Patris alta potentia Zallam,
Expauitque metu, ſtupiduſque per ora cucurrit
Horror; & excreſcens Furis præcordia torſit.
Corruit ante pedes Diui, ceruice reflexa,
Auxiliumque gemmes, rogitat, veniamque precatur.
Ille ſed immota percurrens fronte libellum,
Intrepiduſque manens, ſubſellia prima tenebat.
Mox Pater obductum Natorum contrahit Agmen,
Introrſuſque trahi iuſſit; tum poplite flexo,
Ut Crucis accipiat munus, ſignante lacerto,
Robora delapſi generis, monumenta ſalutis.
Cum ſtetit ante ipſum Miles, tunc ore rigenti:
Cur tam ſæua nimis feritas tua corda venenat?
Te Lupa, vel Tigris, ſquallentibus edidit antris,
Prædo ferox? rabidis an cincta Megæra colubris,

Qui fractus recedens nil vlterius petere à rustico præsumpsit, quem Vir Dei, non tangendo, sed respiciendo soluerat.

CAPVT XXXVI.

Quomodo infantem cuiusdam rustici iam mortuum exsuscitauit.

QVadam die cum fratribus ad agri opera fuerat egressus, quidam vero rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens orbitatis luctu æstuans,

ad

Te naſcente, truci circundedit ora lacerto?
Barbara vel pauit ſi guttura, lacte ferino,
Mater; tu modo Romuleos hic indue mores,
Sola placet ſupero clementia, crede, Tonanti,
Et cordis pietas, nullis nocitura Colonis,
Flammis namque petit, quos cæci inſania furti
Detinet, innocuas cogitque laceſſere gentes.
Deſine membra viri duris vrgere lupatis
Pauperis, atque oculis mitis te ſubtrahe noſtris;
Sic iubet Omnipotens, vaſtum qui temperat Orbem;
Fulmine, ni facias, ſtygium te trudet ad Orcum.
Vocibus his tandem confractus corde ſatelles
Inſanus, ſtimulis, curiſque agitatus anhelis,
Triſtis abit, nec opes torti quæſiuit Agreſtis,
Lumine, quem ſoluit Præſul, radioque minaci.

TETRASTICHON XXXVI.

Stamina ferali quæ fregerat vngue Puelli
Parca ferox, reuocat Nurſius ore Senex.
Voluit vt ad Superos flamatæ incendia mentis,
Debilis, indomitæ proripit arma Deæ.

CAPVT XXXVI.

SIgnifer Auſonius, Natorum prole ſequente,
Arua terens, duro glebas ſcindebat aratro;
Sic manibus fruges, proprioque labore parabant.
Rusticus illacrymans, vix & ſingultibus auram
Ore trahens; Sobolis pallentia membra ferebat,
Inuida, quæ teneræ, primo ſurgente, iuuentæ
Germine, Mors rigido dextra reſciderat vngue.

ad Monaſterium venit, Benedictum Patrem quæſiuit. Cui cum dictum eſſet, quia idem Pater cum Fratribus in agro moraretur, protinus antè Monaſterij Ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus ad inueniendum Venerabilem Patrem ſe concitus in occurſum dedit. Eadem verò hora Vir Dei ab agri opere cum fratribus reuertebatur, quem mox, vt orbatus Ruſticus aſpexit, clamare cępit; redde mihi filium meum; redde mihi filium meum. Vir autem Dei ad hanc vocem ſubſtitit dicens: Nunquid ego tibi filium tuum abſtuli? Cui ille reſpondit, mortuus eſt veni reſuſcita eum. Quod mox vt Dei famulus audiuit, valde contriſtatus eſt dicens. Recedite, fratres, recedite, hæc noſtra non ſunt, ſed Sanctorum Apoſtolorum ſunt; quid nobis onera vultis imponere,

quæ

Audierat sancti miracula crebra Parentis;
Fert gressus subitò surgunt quo Tecta Casini,
Vestigatque Senem, lacrymis suffusus amaris.
Accipit utque solum duro renouare ligone,
Agminibusque sacris flauas decerpere aristas.
Ante fores posuit Nati puerile cadauer;
Protinus ipse spei fido munimine fultus,
Mollit iter, celeri per prata virentia motu
Et nihil ignotum, nil deserit irreuolutum;
Subuolat in segetes; nunc hoc; modo dexter ab illo
Tramite subsiliens, oculis sata plurima lustrat
Optatum donec tueatur luce Satorem.
Interea finem cœptis imponere rebus
Cœperat, & solitas Præses remeabat ad Arces,
Cum Pater orbatus, verbis inclamat anhælis,
Redde mihi Natum, mea viscera redde, Magister:
Obstupuere omnes: tum substitit arduus Heros;
Postea ad hæc; tibi subduxi num Germen, Agrestis?
Ille refert: animam superas transmisit ad auras,
Denuò, tu, puero vitæ da currere metas.
Audiijt hæc postquam turbato pectore Præsul:
Pergite iam, Fratres; dorsum cur impare nostrum
Pondere comprimitis? bissena Caterua Senatus

quæ non possumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in sua petitione perstitit, iurans, quod non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens; vbi est? Cecu ille respondit: ecce corpus eius ad ianuam Monasterij iacet. Vbi dum Vir Dei cum fratribus venisset, flexit genua, & super corpusculum infantis incubuit, se seque erigens ad Cęlum palmas tetendit dicens. Domine non aspicias peccata mea, sed fidem hominis huius, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculum animam quam abstulisti. Vix in oratione verba compleuerat, & egrediente anima, ita corpusculum pueri totum contremuit, vt sub oculis omnium qui aderant apparuerit concussione mirifica, fremendo palpitasse. Cuius mox manum tenuit, & eum Patri viuentem, atque incolumen dedit.

Præstat Apostolici hæc; valet hic rescindere fatum.
Rusticus impatiens, verbis audacibus, infit:
Hic prius Omnipotens adigat me fulmine ad Orcum;
Vel mage, detecto vastæ telluris hiatu,
Opto vias Erebi, caligine circumfusus,
Cernere; quam sine Prole redux inuisere Tectum.
Tum Pater: inuisum nobis reclude cadauer:
Villicus antè fores, inquit, resupina iacere
Corpora Cœnobij; Benedictus vt attigit Ades;
Se super incubuit, porrecto funere Nati;
Mox stetit, & supplex palmas vtrasque tetendit:
Numen, ait, ne spectes, Legifer, & Sator Orbis,
Crimina nunc famuli, sed corda, fidemque Coloni,
Qui rogat extincti luces à nocte vocari;
Spiritus (omnipotens) concessa sedilia linquens,
Pallentes animet vultus, vitamque reducat.
Vix ea dicta Parens expleuit; protinus artus
Contremuere, virum turba spectante, Puelli,
Paulatimque vigor languenti in pectore sedit;
Purpureusque rubor vultus, geminumque labellum
Inficit, ad primam remeant dum corpora vitam.
Præsul at, apprensa dextra, sua pignora Patri
Reddidit; hic digno extollens miracula plausu,
Ad solitas lætus torsit vestigia terras.

CAPVT XXXVII.

Hic incipit vita, & transitus S. Scholasticæ Virginis Sororis suæ; & quomodo oratu intentissimo largissimas induxit pluuias.

SOror namque Beatissimi Benedicti Scholastica nomine, Omnipotenti Domino ab ipso infantiæ tempore dedicata: ad eum semel per annum venire consueuerat, ad quam Vir Dei non longè extrà ianuam in possessionem Monasterij descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit Frater. Qui totum diem in Dei laudibus, sacrisque colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumq; adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret;

TETRASTICHON XXXVII.

Fraternam rogitat dilecta Scholastica mentem,
Vt noctem superis falleret eloquijs.
Quod renuit Frater, largis fert imbribus Æther;
I, nunc, Virgo inquit, mutua verba nega.

CAPVT XXXVII.

Virgo erat Angelici germana Scholastica Patris
Nomine, supremo, teneris surgentibus annis,
Virgineis inserta Choris, desponsa Tonanti;
Signiferi obliquo postquam duodena cucurrit
Tramite signa, fouet radio qui Regna nitenti,
Fraternos animos inuisere Virgo solebat.
Longe haud à Claustris gratis amplexibus Heros,
Gaudia ruris vbi viridanti germine florent,
Obuia germanæ præbet solatia menti.
Expectata venit lux: iam Soror anxia Fratris
Nec mora, sollicito molimine Tecta reuisit,
Vultibus optatis consolatura laborem.
Ad loca Vir Domini socia cum prole tetendit.
Mutua quod dederint consortia grata leuamen
Cordibus innocuis; culti nec plectra Maronis;
Nec tuba Mæonij potis est expromere Vatis.
Numinis in laudes lucem comitantur euntem.
Incipit infestas cum Nox obscura tenebras
Soluere, restaurant dapibus præcordia blandis.
Tardior hora aucta, sanctisque immixta loquelis
Dona videt mensæ, noctis simul Hesperus index.

eadem Sanctimonialis fęmina ſoror eius, eum rogauit dicens. Quæſo te, Frater, vt iſta nocte me non deſeras: vt vſque mane aliquid de Cęleſti vitæ gaudijs loquamur. Cui ille reſpondit. Quid eſt quod loqueris ſoror? manere extra cellam nullatenus poſſum. Tanta verò erat Cęli ſerenitas, vt nulla in aere nubes appareret. Sanctimonialis autem fęmina, cum verba Fratris negantis audiſſet: inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit: & caput in manibus Omnipotentem Dominum rogatura, declinauit. Cumque leuaret de menſa caput, tanta corruſcationis, & tonitrui virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit; vt neque venerabilis Benedictus;

neque

Interea Virgo: mecum, Germane, ſoporem
Fallere ne renuas (donec ſol lampade noctem
Alterna pellat, tenebraſque nitore flagellet)
Gaudia Cælicolum voluens, thalamoſque beatos.
Quæ, Soror, ardentem vexat ſententia mentem?
Lex vetat exiguum Conclaue relinquere Clauſtri,
Frater, ait; cur ſollicitas his corda loquelis?
Emicat innubis blandè indulgentia Cæli,
Auraque ſomniferis nubes arcere ſuſurris
Gaudet, & æthereas telluri prodere gazas.
Senſa ſoror poſtquam mærenti rettulit aure
Fraternæ mentis, conſortia ſancta negantis;
Implicuit manuum articulos, menſamque lacertis
Comprimit, atque Polum, flexa ceruice, fatigat.
Finierat: ſubitò rutilus cum flumina vaſto
Gurgite præcipitat, diſruptis nubibus, Aether.
Horrida tempeſtas crepitanti verbere terram
Pulſat, & horrifico diſcindit Tecta fragore.
Ignea flumineis adduntur fulmina lymphis,
Ingenti ſtrepitu totuſque reuoluitur Orbis.
Prodigium Cæli, repetitaque fulgura terrent
Fraternos animos, ægris & nexibus arctant,

Obtru-

neque Fratres, qui cum eò aderant extra loci limen quo consederant pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippè Fœmina, caput in manibus declinans, lacrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatem aeris ad pluuiam traxit. Nec paulò tardius post orationem inundatio illa secuta est. Sed tanta fuit conuenientia orationis, & inundationis, vt de mensa iam caput cum tonitruo leuaret? quatenus vnum, idemque esset momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc Vir Dei inter corruscationes, & tonitrua, atque ingentis pluuiæ inundationem, videns se se ad Monasterium non posse remeare, cæpit conqueri contristatus, dicens, parcat tibi Deus omnipotens, Soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit. Ecce rogaui te, & exaudire me noluisti; rogaui Deum meum, & exaudiuit me. Modo ergo si potes egredere, & me dimissa ad Monasterium recede. Ipse autem exire

Obtruduntque viam ſolitas ne tendat ad Arces,
Neue Cohors remeet ſacros fruitura Penates.
Virgo caput flectens, palmis vix velat ocellos,
Imber at effuſus flentis velut ora rigauit;
Aereas potuit ſic Aetheris abdere nubes,
Atque ſerenati recludere lumina Tecti.
Hinc & aquas reſtinguit aquis, hilaratque Polorum
Sidera; mente tonans, commota tonitrua placat;
Fulmina, fulminibus verborum, auertit ab Axe.
Qualiter arboreis conſcendens Ardea ramis,
Aucupis extemplo globulis percuſſa baliſtæ
Decidit, & moriens linquit ſub funere voces;
Nubila tunſa precum lacrymantis taliter ictu,
Haud mora ſecedunt Cœli ſtatione relicta.
Tunc ſacer Antiſtes retrò veſtigia ſenſit
Flectere nec poſſe, inquit; cur, ſoror, ore laceſſis
Nubila, ſicque trahis, mirè, ad tua vota Cateruam?
Ecce (refert) ſuperæ rogitanti contulit Axis
Rex; mihi quod (Frater) conſtanti mente negaſti.
I nunc, optati remouens conſortia vultus,
Liber abi, Aeternus Motor ſi corda ſecundat.
Legifer hinc Heros, pluuijs oppreſſus obortis,

extrà Tectum non valens; quia remanere spontè noluit in loco, mansit inuitus. Sicque factum est, vt totam noctem peruigilem ducerent; atque per sacra spiritualis vitæ colloquia, se se vicaria relatione satiarent.

CAPVT XXXVIII.

De eo quod Sororis eius Scolasticæ animam vidit in modum Columbæ in Cælum tendentem.

CVmque die altero eadem Venerabilis Fęmina ad Cellam propriam recessisset, Vir Dei ad Monasterium redijt. Cum ecce post triduum in Cella consistens, eleuatis in aera oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de corpore egressam, in columbæ specie Cœli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, Omnipotenti Deo in hymnis, & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinus misit, vt eius corpus ad Monasterium deferrent, atque in sepulchro, quod sibi ipsi præparauerant ponerent.

Quo

Spontè negans precibus charæ indulgere Sororis,
Cogitur æger adhuc inuitos vertere sensus.
Hinc trahit insomnis monitis Cælestibus horas
Noctis, & eloquij Diuini nectare pascit
Pectora Germanæ, pandens secreta Tonantis.
Cælica sic Virgo, Astrorum spectante Phalange,
Fraternum pectus dijs nutrire loquelis
Gaudet, ab æquoreis donec Sol exerit vndis
Auratos crines, reuocans ad cuncta laborem.

TETRASTICHON XXXVIII.

Dum volat ad superos sub imagine Virgo Columbæ,
Felicem lustrat lumine Præsul Auem.
I, Soror æterni, dixit, cape lilia Sponsi,
Innuba namque Nurus, Sponsaque perpes eris.

CAPVT XXXVIII.

Crastina flammigeræ cum Lucifer aduehit Orbi
Gaudia lucis, adit sua, læta Scholastica, Tecti
Septa; sacrosque lares cum Præsule Turba requirit.
Tertia cæruleum lustrauerat orbita Mundum,
Præses in obducto Claustri Conclaue sedebat;
Lumina cum tollens, animam volitare per auras
Virginis inspectat, superique cacumina Olympi
Scandere; quam niueæ velabat forma Columbæ.
Illicò supremo, cordis dulcedine grates,
Persoluit Regi, lethumque reuelat Alumnis.
Ite ait, & mecum componite membra Sororis,
Vnà fraterno tumulentur vt ossa sepulchro;

Quo facto contigit, vt quorum mens vna semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

C A P V T XXXIX.

Quomodo Mundum vniuersum in vnius solaris radis splendere conspexit.

ALio quoque tempore Seruandus Diaconus, atque Abbas eius Monasterij, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondam Patricio fuerat constructum ad eum visitationis gratia ex more conuenerat; eius quippè Monasterium frequentabat: vt quia idem quoque Vir doctrina gratiæ cęlestis affluebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transfunderent, & suauem cibum cęlestis patriæ quia adhuc perfectè gaudendo non poterant, saltem suspirando gustarent. Cum vero hora iam quietis exigeret, vt membra sopori dari debuissent, in cuiusdam turris superioribus locis, se Venerabilis Benedictus: in eius quoque inferioribus se seruandus Diaconus collocauit.

Sic quibus vna fuit rectæ sententia mentis,
Mixta sub obscuro claudantur corpora busto.

TETRASTICHON XXXIX.

Nursius immensum radij sub luce tuetur
Dux Orbem, nec non ipsius Artificem.
Maxima iam cedunt paruis; lux alma tenebris;
Inque simul spectat fulgere nocte diem.

CAPVT XXXIX.

ALta petens iterum Seruandus Tecta Casini,
Præsul, vbi felix nutrit Campania fruges
Cœnobij, quondam illustri quod sanguine natus
Liberius statuit; venerandum visere Patrem
Ardet, & obsequio vultus inclinat, & actus.
Sæpius ille, libens, optati limen Achatis
Proterit, & studio patrij succensus Olympi,
Innocuam supera pascit dulcedine mentem.
Cœlica nam Senior facundæ nectare linguæ
Dogmata profundens, pectus solatur amici.
Parte sed ex alia Seruandus corda vicissim
Præsulis Ausonij exhilarat, refouetque loquela:
Namque frui prohibent, hic dum velamina carnis
Gaudia Cælituum, saltem suspiria mentem
Tranquillent, regioque Poli thalamique beati.
Intereà tetra quoniam ferrugine Mundum
Humida Nox pingit, tacito sociata sopore,
Inuitat placidæ corda indulgere quieti.
Occupat aeriæ Benedictos culmina turris;
Huius & in medio Seruandi strata iacebant.

Inse-

quo videlicet in loco inferiora ſuperioribus paruus continuabat aſcenſus. Antè eandem verò Turrim largius erat habitaculum, in quo vtriuſque diſcipuli quieſcebant. Cumque Vir Domini Benedictus adhuc quieſcentibus fratribus inſtans vigilijs nocturnæ orationis tempora præueniſſet: ad feneſtram ſtans, & Omnipotentem Deum deprecans, ſubito intempeſta noctis hora reſpiciens, vidit fuſam lucem deſuper cunctas noctis tenebras effugaſſe, tantoque ſplendore clareſcere, vt diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiaſſet. Mira autem valdè res in hac ſpeculatione ſecuta eſt; quia ſicut poſt ipſe narrauit, totus etiam Mundus velut ſub vno ſolis radio antè oculos eius adductus eſt.

Inferiora manent illic connexa supremis
Adscensu paruo, fert qui solatia plantis.
Turris & antè fores latum conclaue patebat,
Hinc carpebat ibi geminata Caterua soporem,
Dum Nox atrato terras velamine obumbrat.
Nursius ast Heros nocturnas præuenit horas,
Venturasque preces, & grata silentia somno.
Mente Deum cupida supplex, in vota vocabat,
Cætera dum pubes alta grauitate quietis
Membra sepulta tenens, obliuia cæca vocabat.
Ad speculam stabat, nox intempesta terebat
Aetheris vt medium; subitò lux alma flagellat
Effusas tenebras, & lumine dissipat vmbras.
Haud minus in nebulis effulsit splendor obortus,
Vnius ac nitidi fax luceat ampla diei,
Emicat aucta magis, medijs quin orta tenebris
Lampas, flammiuomos superans Hyperionis ignes.
Hic miranda viri rapiunt miracula mentem.
Luminibus nituere suis collecta sub vno

Qui Venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc ſplendore coruſcæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani Epiſcopi animam in ſphera ignea ab Angelis in Cęlum deferri. Tunc tanti ſibi teſtem volens adhibere miraculi: Seruandum Diaconum, iterato bis, terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocauit. Cumque ille fuiſſet inſolito tanti viri clamore turbatus, aſcendit, reſpexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tanto hoc obſtupeſcenti miraculo, Vir Dei per ordinem, quæ fuerant geſta narrauit. Statimque in Caſinum Caſtrum religioſo viro Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam

Vrbem

Titanis radio circum quæ conſpicit Orbis,
Quidquid & alta tegunt glomerata volumina gyro.
Cuncta velut modica cernit deſcripta tabella,
Aſtra, Polumque ambitum quidquid & Amphitrite.
Vel quæ tergemini ſpecies ſimulare Trigonis
Aſſolet, vt parua conſtringit mole colores,
Cæruleum rubeo iungens, violaſque ſmaragdis,
Mille theatrali fingens ſpectacula forma.
Tunc Pater immota dum combibit omnia luce,
Splendoriſque faces auido ſpeculatur amore;
En videt è terris librantem ad ſidera greſſus,
Flammigero inuectam curru, incinctamque Cateruis
Angelicis, animam Capuanæ Antiſtitis Vrbis.
Facta ſed vt ſocijs certo cum teſte probaret,
Seruandum intereà compellat vocibus altis
Terque quaterque Pater tanto clamore repentè
Territus inſolito, citius Penetralia ſcandit
Celſa Ducis, viſamque facem euaneſcere vidit,
Exiguam ſpectauit adhuc ſplendeſcere lucem.
Omnia mox Heros venienti pandit amico;
Germanique iubet ſcrutari cominus actus,
Viuat an incolumis; Cælorum an proterat Axem.

Vrbem ſub eadem nocte tranſmitteret, & quid de Germano Epiſcopo ageretur agnoſceret & indicaret. Factumque eſt, vt Reuerendiſſimum virum Germanum Epiſcopum, is qui miſſus fuerat iam defunctum reperiret, & requirens ſubtiliter, agnouit eodem momento fuiſſe illius obitum, quo vir Domini eius agnouit aſcenſum.

CAPVT VLTIMVM.

Quomodo mortis ſuæ diem prænunciauit, & præſentibus, & abſentibus diſcipulis.

EOdem vero anno quo de hac vita erat exiturus, quibuſdam diſcipulis ſecum conuerſantibus; quibuſdam longè manentibus ſanctiſſimi ſui obitus denunciauit diem; præſentibus indicens vt audita per ſilentium tegerent; abſentibus indicans, quod, vel quale ſignum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Antè ſextum vero ſui obitus diem aperiri ſibi ſepulturam iubet. Qui mox correptus febribus,

Omnia vestigant subtili indagine; tandem
Præsulis agnoscunt obitum, vitaque beatæ
Initium, vigiles horas tetigisse Parentis
Occidui Claustri, validæ sub imagine flammæ,
Aethereos vidit thalamos cum scandere Diuûm.

TETRASTICHON XXXX.

Proxima promissi sentis dum præmia Olympi,
Sancte senex, vitæ & tædia corda tenent.
Agminibus proprijs diuortia sacra recludis,
Mens & ad optatas mortis anhelat opes.

CAPVT VLTIMVM.

IAm fessus senio, meritisque grauatus, & annis
Ausonius Præses, labentis ponere carnis
Exuuias ardet, superasque euadere ad Arces.
Vltimus hinc vitæ tandem cum voluitur annus,
Corporis occasum dilectis pandit Alumnis;
Nonnulli longè iam dissita regna colebant;
Altera pars secum socialia Claustra tenebat.
Hos iubet arcanum sub corde obducere lethi;
Signa sed absenti tradit cum spiritus artus
Deseret, & sedes felicis proteret Aulæ.
Antè dies amplo quam Phæbus sex iubar orbi
Deferat, obscuri reserari limina Busti
Imperat aduentante febri, prænuncius ardor

acri cepit ardore fatigari. Cumque per dies ſingulos languor ingraueſceret; ſexto die portari ſe in Oratorium à diſcipulis fecit, ibique exitum ſuum dominici corporis, & ſanguinis perceptione muniuit: atque inter diſcipulorum manus imbecilia membra ſuſtentans, erectis in Cœlum manibus ſtetit, & vltimum ſpiritum inter verba orationis efflauit. Qua ſcilicet die duobus de eo fratribus vni in cella commoranti, alteri autem longius poſito reuelatio vnius, atque indiſſimilis viſionis apparuit. Viderunt namque quia ſtrata pallijs, atque innumeris corruſca lampadibus via, recto orientis tramite ab eius cella in Cęlum vſque tendebatur. Cui venerando habitu

Urit anhellantes artus, torretque medullas,
Audet & æstiuos, crescens, superare calores;
Mox gelidus torquet lethali frigore morbus
Uiscera, sicque senis trepidos depascitur artus,
Viribus & stratis mortis denunciat horam.
Tabida cumque lues vires augeret iniquas,
Aeger & ipse animus discrimina dura pararet;
Sexta (fatalis postquam luctamina morbi
Sustinuit) luce inter sacri limina Tecti
Fertur; corpus vbi Domini sub imagine crusti
Sumpsit; iterque parat Cælesti pane refertus.
Natorum Cuneus languentes sustinet artus
Grandæui Patris: hic palmas ad sidera tendit;
Atque preces fundens, animum transmisit ad Astra,
Dulcia lethali præcludens lumina somno.
Tunc via sublimis, miris ornata tapetis,
Cernitur à geminis eiusdem Patris Alumnis;
Hic paruos aditus; at longius arua tenebat
Alter; sed visu pariter dignantur eodem.
Semita lampadibus nitet illustrata coruscis,
Exiguosque lares Herois, nectit Olympi
Sedibus Eois; quam Vir grauis atterit vltrò.

Talia

Vir desuper clarus assistens, cuius esset via quã cernerent inquisiuit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait. Hæc est via, qua dilectus domino Cęlum Benedictus ascendit. Tunc itaque Sancti Viri obitum sicut præsentes discipuli viderunt tam absentes ex signo quod eis prædictum fuerat agnouerunt. Sepultus vero est in Oratorio B. Ioannis Baptistæ, quod, destructa ara Apollinis ipse construxit. Qui & in eo specu, in quo prius habitauit nunc vsque, si petentium fides exigat, miraculis coruscat.

FINIS.

Talia sic Senior, geminis cernentibus, infit:
Quæ via flammigeris splendet radiata pyropis,
Ducit Aniciadum Prolem super Aetheris Axem.
Vt Soboles præsens; sic & dispersa per Orbem,
Dilecti nouit Genitoris flebile fatum.
Illa quidem signis; hæc omnia, luce ministra.
Syluicolæ Vati, quod struxerat ipse Sacellum,
Gens vbi sacrilegos referebat Apollini honores,
Ossa sinu recipit, gratisque amplectitur vlnis.
Quæque dedere prius Sancto incunabula Ephebo
Antra, sub excelsa Sublaci horrentia Rupe;
Nunc quoque, si qua fides, populis miracula pandunt.

FINIS.

EPIGRAMMA I.

NVrsius vt fugiat Cypridis contagia Miles,
Proterit aerij scrupea saxa iugi.
Factus in obducta Christi captiuus Eremo,
Marmore sub gelido libera membra ligat.
Spiritus æthereas latitantis anhelat ad Arces,
Carceris Antra colens, Astra per alta volat.
Qualis ab Eois surgit Sol aureus vndis,
Sic oreris latia, Sol Benedicte, specu.

Quædam Mulier mente capta in specu S. P. Benedicti per noctem quiescens restituta est menti integra. Quod S. Greg. cap. vlt. 2. Dialog. refert.

EPIGRAMMA II.

INdomitos Mulier voluens in corde furores,
Per iuga bacchatur; per nemora, atque Domos.
Forte specum iam fessa terit, carpitque soporem,
Sentit & insanas mentis abire faces.
Hic Furor, hic macies, hic cordis deperit œstrum,
Mentibus, & sterilis dat pius horror opes.

De rosis super senticeto S. P. Benedicti à S. P. Francisco Assisinate insertis.

EPIGRAMMA III.

HIc vbi fæcundi rutilant viridaria Pæsti,
Atque nouis opibus fæta superbit humus;
Horrida feralis squallebant spicula dumi,
Armabantque atrum tela cruenta rubum.
Nursius exuuijs positis hic membra lacessit
Athleta, vt Cypris vulnere victa cadat.
Explicuere rosas infecti murice vepres;
Hoste hic de geminopauper inerm isouat.

VITÆ S. P. BENEDICTI primordia Poeticis adornata luminibus.

INcipe primæuos Nursini Præsulis ortus
Voluere Calliope; miris sat lusimus actis.
Festiuis stipata Choris, Parnasside plectro,
Punge lyræ neruos, currens exordia cantu
Ingenui Herois, teneris surgentibus annis,
Qui tulit innocuæ Mundo præsagia vitæ,
Indolis & magnæ, cum sugeret vbera Matris.
Auspice te, faustum modulabor arundine nomen,
Atque rudi celsæ Genitoris carmine cunas
Ipse canam, tecum miratus Pignoris orsa;
Ingeniumque Puer primùm, qua luce magistra,
Rexerit, vt blandi fugeret contagia luxus,
Florentis vitæ vix dum libauerat haustus.
Celsa quidem niueo voluit sub pectore Ephebus,
Nobilior virtute, Genus quam stemmatis alti.
Miles inexpertus membris fera bella tenellis
Excitat, & toto fit formidabilis Orco,
Antra per, & scopulos, per & auia sentibus apta,
Prima iuuentutis Cęlesti deuouet Aulæ
Germina, militiam sub rupe sequutus Olympi.
Nec sinè, credo quidem, superis afflatibus, Orbis

Proteruit fastum, coluitque silentia sylvæ,
Clara Puer fugiens latiæ consortia Gentis,
Soliuagus cultor nemorum, colubrumque, ferarumque
Hirsutum tegmen sarrano prætulit ostro,
Arduus & cupidis retulit diuortia terris,
Impastosque iugi duxit sub fornice luces.
Pupulus, exoriens, primas vt combibit auras,
Excepit gremio sublimes Gratia vultus,
Ambrosias præbens, expresso lacte, papillas.
Spiritus ætherea mentem delapsus ab Arce,
Edocuit vitare nefas, luxumque fluentem,
Quidquid & ingenio præfert mundana voluptas.
Maiestas in fronte nitet, lumenque serenum;
Occupat ora pudor sanctus, sectator honesti;
Diuinusque timor veræ pietatis amicus;
Relligioque regit puerili in pectore sceptrum.
Membra sinu refouet Genitrix, lactisque liquore
Guttura pascit amans, blandissona & oscula figit.
Cynthius haud aliter consurgit Tethyos vndis,
Inualido spargens radios fulgore grauatos:
Oceani Coniux pubentes excipit artus,
Flammea cæruleo confortans ora liquore.
Dumque Puer tenui splendore reuerberat vndas;
Lustrat inauratis argentea Regna capillis;
Tale decus, pressit sobolis cum membrula, Mater
Rettulit, & geminis circundedit ora lacertis.
Inclyta sed tenuit binæ solatia Prolis;
Namque enixa marem, socia cum Virgine partu
Læta, gemelliperæ Prolis gaudebat honore.
Quid Latonigenas iactat longæua vetustas?

Et

Et pariter Graiæ ſplendentia lumina Ledæ?
Contulit Auſoniæ ſeu par quod nomina Romæ?
En maiora ſolo parit ardua Nurſa Sabino,
Abdita venturis reſerans præſagia factis;
Turbaque gratantum Pueri pia fata canebat;
Auſpicijs pariter multos felicibus annos
Germinibus niueis vicinia tota precatur.
Aurea rorifero plauſerunt ſidera riſu,
Et triplices longis neuerunt tempora penſis,
Fatiferis fuſis glomerantes ſtamina Parcæ.
Indidit infanti Benedicto nomina Mater,
Abluit vt geminam vitali fonte Sacerdos
Prolem, dura fugans primæ contagia noxæ.
Cum Puer indociles æui tranſcenderet annos,
Noſceret implexi mens & diſcrimina veri,
Ætatis permenſa vias, quæ crimina neſcit,
Arbitriumque regit, ſenſus & fræna gubernat;
Nil puerile mouet tenero ſub pectore Ephebus,
Cum morum probitate ſenes ſuperaret, & æuum.
Quæ non ætatis profert documenta futuræ?
Quæ grauitas vultus? quæ nam facundia linguæ?
Mollis adhuc vultus lanugo haud texerat oſtrum,
Creſcere cum ſenſit canos in mente ſeniles.
Tempora præueniunt mores: natura tremiſcit,
Senſit vt inſolitas legum tranſcendere metas.
Magne Puer, non augurium tibi corniger Amon
Præbuit, aut Delphi deluſa potentia; Vatum
Nec furor, ore Dei qui carmine ſenſa reuelant.
Heu ſtultæ mentes! quam vos Cortina fefellit!
Non Perſæ nouere ſenes; non augur Apollo

Præſcius haud Babylon, nec vel Chaldæus Aruſpex,
Arcanos Iuuenis potuere recludere ſenſus;
Nam Sator Omnipotens ſurgentia membra regebat,
Et ſolus ſuperis afflabat pectora donis,
Quæ Sophiæ vanis voluit celare Magiſtris.
Cœpit inardeſcens vires glomerare iuuentus,
Et feſtina æui properauit vincere fines.
Et iam tempus adeſt quo Palladis hauriat artes
Ingenium, ſtudiumque colat, Sophiæque labores.
Non hic deſſidias; Cypriæ non gaudia Matris
Affectat, rigidas Phæbi ſed carpere lauros
Ardet, & Agminibus ſe ſe copulare Lycei.
Martia laurigeros iactabat Roma Triumphos,
Iam grauida imperijs, Vrbes, Populoſque feroces
Romulidum tumidis ſeruire coegerat armis.
Iam ſeptemgemino Tybri deceſſerat ore
Nilus, & Euphrates, ditans & Teutona Rhenus;
Iam Medus; iam diues Arabs; iam vellere ſeres
Victorum dextras properant onerare tributis.
Orbe triumphato, Nomen ſuper Æthera ponit
Roma potens armis, & magno robore belli.
Ipſa Theatrales pompas, Capitolia, Thermas,
Pyramidum moles feriunt quæ vertice nubes,
Atria deſpectat, ſtatuas, magnaſque Columnas,
Miraque Pomonæ viridaria; gaudia Pæſti,
Irrigat imbriferis quæ largus Aquarius vndis.
Excipiunt varij fluuialia frigora pontes,
Mole premunt celeres latij quæ Tybridis vndas.
Tot miratur aquæductus; tot Tecta ſuperba;
Regaleſque vias hoſpes, teſtantia luxus

Saxa

Saxa animata manu humanas imitantia formas.
Hic Chorus Aonidum, hic carmen modulatur Apollo,
Haud minus armigero colitur cum Marte Minerua,
Atque fori ſtrepitus, & Sancti iura Senatus.
Hic & Acidaliæ Matris dominantur Alumni,
Qui pauidum cupiunt ſemper temerare Pudorem.
Hanc Veneris ſobolem famulatur prona Libido,
Dulce malum tacitis pertentans corda venenis;
Nam Iuuenum fallit cupida dulcedine ſenſus,
Et ceca miſeram obtundit caligine mentem.
Blanda licet vultu, quem læta colore voluptas
Pingit, at horrentes claudunt præcordia ſpinas,
Fat ferosque ſinu gaudet nutrire colubros.
Retibus heu, blandis innectit corda Procorum,
Credula lemniacis circundans colla catenis.
Ducere quot vigiles incautos cogit amantes
Noctes, dum cupidas exurit flamma medullas,
Et cæca Paphios voluunt in mente furores?
Robora dum Genitor ſenſit dureſcere Gnati,
Iamque viri roſeas inſignia gignere malas,
Haud mora Romuleas hunc iuſſit quærere ſedes,
Moribus, vt Proauos, nec non virtutibus æquet,
Ingenij & pariter pueriles exuat vmbras.
Exequitur mandata Patris Benedictus, & ibat
Ardenti accenſus claræ virtutis amore.
Corripit vtque viam, Pater hunc amplexibus, æger,
Occupat, & lacrymans, ſoboli fert oſcula eunti.
I, latium metire ſolum, Regalia Romæ
Mænia quære, Puer, virtutibus imbue mentem,
Dotibus inque tuis ſplendor reuireſcat Auorum.

I, fe-

I, felix, patrios luſtres vt, Gnate, penates,
Adde tuis Proauis clarum virtute Nepotem,
Eſto iubar Generis, præcelſi & Nominis hæres,
Sic mea progenies tali quoque prole ſuperba,
Sentiat hoc vno proprios excreſcere faſtus.
Deſtitit his circum collo dare brachia dictis,
Et madidis oculis ſobolem poſt terga reliquit.
At Benedictus iter Romæ maturat ad Arcem;
Sedula ſed Nutrix carum ſequebatur Alumnum,
Et faciles vultus cura ſeruabat anili;
Noluit hunc dulci pauit quem nectare lactis
Deſerere, at mentem ſancta pietate replebat,
Lumineque & Iuuenis mores cuſtode tuetur.
Qualiter, Arge, Iouis iuſſus ſpectare iuuencam
Innumeris oculis; quoſdam in ſtatione tenebas,
Dum pars irrigua laxabat membra quiete:
Hinc benè iuſſa Deæ ſtellata fronte gerebas,
Perdius, & pernox vitulæ ſeruator herilis.
Confecere viam tandem, finemque laboris,
Et magnæ feſsi tenuere ſedilia Romæ.
Obſtupuit uuenis totum cum luſtr t in Vrbe
Vna Orbem vaſti claudens miracula Mundi.
Atria celſa videt centenis fulta columnis,
Ingentes Portas, Regalia Tecta Quiritum,
Innumeros Plebis Cuneos, gentemque togatam:
Tunc hilaris, binas erexit ad æthera palmas,
Et tales niueo profudit pectore voces.
O Pater Omnipotens, nutu qui cuncta gubernas,
Et mentes hominum Diuino lumine reples,
Ne ſubeant ſtygiæ ignari contagia noxæ;

Diri-

Dirige me Puerum, Mundi vix greſſibus aptum;
Ingenio, Rector, Cęleſtes ſuffice iures,
Nulla pudicitiæ valeant hic lilia noſtræ
Carpere corda, puellaris nec forma veneno
Inficiat blando mentem, pectuſque pudicum.
Da faciles curſus; diros da vincere fluctus
Hic, & Auernales Orci vitare Charybdes.
Sint mandata Patris tacitis infixa medullis,
Atque tuæ pariter ſedeant in pectore leges,
Et timor innocuus, nec non reuerentia Diuum.
Talibus aſſidua Benedictus mente fatigat
Numen, & inſomnes curat producere noctes.
Cæperat ingenui iuuenis pubeſcere vultus,
Aurea quem niuea pingebat gratia dextra,
Nobile Maieſtas & rexerat ore Theatrum,
Atque in fronte ſimul Prudentia ſceptra gerebat.
Viderat extremum quartæ trieteridis annum,
Et quintæ primas, iam luce tenebat ariſtas,
Iam Sophiæ ſummis libauerat orſa labellis;
Illum mirantur Matres, latiæque Puellæ,
Illius obtutu ſoluunt & iura pudoris,
Sollicitantque toros, deceptæ frontis honore.
Nurſius aſt Heros fallaces Cypridis artes
Nouerat, & fraudes maculantis pectora Amoris.
Multa mouens animo, curarum exæſtuat vndis,
Cordis & implexos auget Nox atra tumultus;
Voluitur in partes varias, atque omnia verſat.
Hinc retrahunt poſitum funeſta pericula greſſum,
Illinc iuſſa Patris Iuuenis præcordia torquent,
Conceptuſque dolor, cum amiſſi fleret ocelli

Pigno-

Pignora, labentis tum fulcimenta senectæ.
His Pueri ambiguis agitantur pectora curis,
Quas celeri ingenio in partem librabat vtramque
Corde sed augusto tandem sententia sedit,
Vertere terga Vrbi, & se se subducere damnis,
Nescius ęternas, & solus discere leges.
Intereà rutilans tenebras Aurora fugarat,
Expellit pigros Titanis & orbita somnos,
Segnior haud Heros plumosa cubilia linquit,
Altricemque vocat, mox talibus abdita pandit:
O dilecta Parens, quæ nutrimenta dedisti
Prima mihi, cupidis immulgens vbera labris,
Incustoditam nec linquis abire iuuentam,
Grataque solicitæ confers solamina menti;
Nonne vides quantis mergantur corda periclis?
En Venus Augustam bacchatur sæua per Vrbem,
Luxuriesque simul factis inimica pudicis,
Innumeris armata dolis, præuertere Ciues
Ardet, & insontes animas detrudere ad orcum.
Credo equidem, nec vana fides, defferre medelam
Hisce fugam damnis, ignotam & quærere terram.
Id superi inspirant: idem lex sancta pudoris,
Regius id Vates instillat mentibus; inquit;
Aufertur trepidis quoniam via certa salutis,
Iam fugiens, deserta peto, per inhospita sesqua,
Perque domos altas solus diuersor in antris.
Horruit his at Anus diro perculsa dolore,
Horror & algentes extemplo corripit artus;
Fontibus ac rugas lacrymarum lauit aniles,
Nec dare verba valet; siccis vox faucibus hæsit.

Sin-

Singultus inter, pluuialique imbre genarum
Reddidit hęc Nato tandem, licet ore trementi:
O mea labentis, Proles, ſpes vna Senecte,
Solamen cordis, vita mihi gratior ipſa
Te per canitiem hanc; per dulcia pabula lactis,
Sique labor meruit blanditæ prolis amorem,
Pelle, Puer, niueo crudas de pectore curas,
Conſilijs carę mentem ſubmitte Parentis,
Ingeniumque cole, audax; nullo parce labori;
Magnorum Proauum ingens gloria pectora firmet,
Hos imitare, Puer; cunctis celebrabere terris,
Nam virtutis honor, titulis decoratus auitis,
Homina, ceu iubar, innumeris ſplendoribus implet.
Quod ſi amor æthereus iuuenilia corda remordet,
Terret inexpertem ſi inimica pudoris Alumnum
Diua Paphi, luxuſque frequens, & ſæua libido,
Illorum non cogit amor, ſed pene volentes
Allicit, incautis pedicas, & retia tendens
At renuente animo, deluſa potentia cedet
Matris Acidaliæ, confuſaque gloria luxus,
Auxilium trepidis demittit dextra Tonantis,
Nec ſinit orantes collum ſupponere Diti:
Vtere ſorte, Puer, generoſa Propago Quiritum
Heroum, claris Generis ſeruata Trophęis,
Stemmata ne macules Genitoris ſorte fugaci,
Vaneſcatque facis primum vix ſplendor obortus.
Quod ſi nulla mouent animum; ſed viſcera Patris.
Siſtere cuncta valent, vetitas & pellere curas.
Qui ſi viuit adhuc, & lucis protrahit auram,
Per te chare Puer, longęuos ſuſtinet artus,

 Nobi-

Nobiliora putans exordia cernere Prolis,
Sæpius & reditus ſuſpirat tempora noſtri.
Auia ſi peteres, & ſpes elliderct ægri
Corda ſenis, mæror curſus abrumperet æui;
Labenteſque dolor ſenſim conſumeret artus;
Audirentque lares inconſolabile carmen.
Haud tamen Herois ceſſit ſingultibus ardor
Fęmineis; hæſit, qualis marpeſia rupes,
Fluctibus vt pelagi rabidiſque fragoribus artus
Opponit validos, reſonantia murmura ſpernens,
Iratos fluctus, & verbera dura retundit.
Sic Iuuenis Sapiens Altricis vocibus aures
Occludens, lacrymas, ſpecioſaque verba repellit.
Finijt vtque Parens; contrà ſic infit Alumnus:
Quis potis eſt, inter Mundi diſcrimina mille,
Mille dolis actus, mentem iactare pudicam?
Quid iuuat haud dubijs animam obiectare periclis?
Namque perire cupit, qui ſic tentare ruinam
Ipſius exoptat, ſe ſeque immergere flammis
Iudicis æterni: ſic Pneuma ſacrum edocet; atque
Pagina ſupremi relegens documenta Parentis.
Mentibus inſpirant hæc Diuum flamina noſtris,
Vt maiora ſequi doceant veſtigia, ſpretis
Sæcli diuitijs, irritamenta malorum.
Parce, precor Mater, lacrymaſque abſterge fluentes,
Per iuga, per valles fugiens ſecreta requiram
Limina, deſpiciens, quamuis inglorius Vrbem,
Vt ſuperis mens ipſa vacet ſine fomite Tectis.
Numine namque duce, incipiam noua militis auſa
Ætherei, noſtram cum vis ferat enthea mentem,
Diri-

Diriget Ales iter, cuius custodia mores
Insinuat rectos, callemque ostendit Olympi.
Si dare terga Arci Romanæ corde repostum
Iam manet, ò mea lux, veniam te pone sequutum,
Per loca cuncta comes Nutrix tibi fida manebit.
In gelido quamuis decrescant corpore vires.
Annuit his dictis Heros, Vrbemque reliquit,
Romulidumque lares, luxus, patriosque Curules,
Palladias artes ausus contemnere, prudens;
Ignarusque sapit meliorem quærere sortem.

Ad proprium Sanctissimi Patriarchæ Genitorem.

EPIGRAMMA IV.

RAra fuit Ciuis tres gignere fama Puellos,
Augebatque pares Cæsar honore viros.
Proprius at Gnato multo felicior vno;
Solus & æquauit surculus innumeros:
Tergemina patrios cumulauit prole Triumphos,
Cum Pueri augustos vis superauit Auos
Gratia, Fama, vehunt Prolem, Nomenque verendum,
Proprius hinc vno Pignora trina dedit.

Ad Abundantiam eiusdem S. Patris Genitricem.

EPIGRAMMA V.

INter Romuleas ó felicissima Matres
Mater, honosque Soli, sydereique Poli.
Ledæos partus sileat lungæua vetustas;
Tu gemina decora Tecta suprema face.
Fama gemelliparæ iactet nec lumina Diuæ;
Vera Diana Nurus; verus Apollo, Puer.
Exhilarat Sol luce dies; noctesque Diana;
Virginum at hæc Cętus lustrat; & ille virum.
Deliquium gemina at patitur fax Ætheris alti,
Nursinas tenebræ non tetigere faces.

Ad S. Scholasticam S. P. Benedicti Sororem.

EPIGRAMMA VI.

Virgo, clara cui fecit Schola nomina, toto
 Pectore virtutum dum monumenta colis.
Hoc merito gaudes: referas in fronte Theatrum
 Virtutis candor cum pietate nitet.
Æmula, dilecti sequeris vestigia Fratris,
 Virgineosque Choros culta Magistra doces.
Par labor, & studium, dum corda gemella fatigat,
 Fraternos artus mens, reor, vna regit.

Ad Cyrillam S. P. Benedicti Nutricem.

EPIGRAMMA VII.

O Memoranda Nurus, custos fidissima Gnati,
 Qui fuit Ausonij fama, decusque soli:
Dulcia tu tremulis strinxisti membra lacertis,
 Vincere Romanos quæ potuere Duces.
Hi ferro populos; armis at mitibus iste
 Innumeros domuit, voce tonante, viros.
Diuitias, Vrbes, dum temnit, Regna, Tiaras,
 Ingentes glomerat diues egenus opes.
Vtque Polo peperit seriem, virtute, Nepotum,
 Plurima in hoc Puero germina pauit Anus.

In Gentilitijs eiusdem S. P. Benedicti Insignibus argenteo Leone purpureo in campo expressis.

EPIGRAMMA VIII.

QVem patrium, Benedicte, refert Insigne Leonem,
Herculei indicium roboris esse, ferunt.
Horrificis terret rugitibus ille ferarum
Pectora; tartareum tu pietate pecus.
Vnguibus ille fibras, immani vulnere, nudat;
Cypridis, vngue vepris, tu fera monstra domas.
Sed tuus Argenti candorem miscuit ostro,
Sanguine qui fuso læta trophæa canis.

In Nursiæ laudem.

EPIGRAMMA IX.

INclyta Nursa olim validis dominata Sabinis,
Æmula Cecropidum, Romulidumque Ducum.
Vrbs Aquilas iactet; sed Nursia clara Leones,
Robore quæ inferior, nec pietate fuit.
Græcia signiferum gemino si lumine vestit;
Hæc parit Elysijs Astra gemella Polis.
Sunt bona Nauigijs ledæi sydera Fratres,
At meliora pijs lumina bina viris.
Viuentes, hominum Cynosura fuere Cateruis,
Extinctæ & pariter prænituere magis.

Auctor

Auctoris vota Santissimo Parenti suo.

EN, Benedicte, tibi laudum præconia Gnatus
Occinit; hos pleno consecrat ore modos.
Dona supercilio lætanti despice Alumni,
Dignaque qui gessit carmine, carmen amet.
Iam mea Pierios auxit fiducia cantus,
Cuncta satis tollit nam Genitoris amor.
Nulla potis virtus cunctas Aganippidos vndas
Hauserit illa licet, facta referre tua.
Haud equidem spero Aoniam sic carpere laurum,
His & Apollinea cingere fronde caput:
Gratus, at exigua benefacta rependere Musa;
Vt Patris hoc vnum munera penset opus.
Primitias hilari Genitor collustrat ocello
Germinis, arridens, Prolis & orsa fouet.
Carmina si Gnati tali dignaris honore.
Parua, Gigànta, reor; Musque Colossus erit.

F I N I S.

Approbatio R.^mi P. Præſidentis Generalis.

D. Hieronymus à Placentia Monaſterij S. Saluatoris extrà propè Papiam Ordinis S. Benedicti de obſeruantia Congregationis Caſſinenſis Abbas ac eiuſdem Congregationis Præſidens Generalis.

CVm opus, quod inſcribitur, Paraphraſis in Secundum Dialogorum S. Gregorij Papæ, ab A. R. P. D. Iſidoro Foroliuienſi Priore S. Mariæ Montis extrà, & propè Cæſenam, compoſitum; A. R. P. D. Cyrinus à Senis S. Iuliani de Albaró propè Ianuam, ac in Vniuerſitate Piſarum Sac. Scripturæ publicus Lector, de mandato Reuerendiſſimi Definitorij noſtræ Congregationis recoguouerit, & in lucem edi poſſe probauerit; facultatem facimus vt typis mandetur, ſi ijs quorum intereſt ita videbitur. In cuius rei gratiam has litteras manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas damus. In præfato Monaſterio S. Saluatoris. Die 19. Octobris 1660.

D. Hieronymus à Placentia Præſidens qui ſuprà.

Locus ✠ ſigilli

Synopſis totius Operis.

a redit

Zallæ

Vitæ

Ad.

FINIS.

Pag.	vers.	*Errata*	*Corrige*
1.& 2	1	Prœmium	Proemium
14	9	conoſceret	cognoſceret
18	11	Omnipotēs	omnipotētis
23	19	hos	os
7	10	luminibus	liminibus
35	17	ſuperebat	ſuperabat
38	11	dic	die
45	2	Gotbico	Gothico
47	9	tumores	timores
47	6	lympbis	lymphis
51	6	eluxiſſe	eluſiſſe
51	18	fuletibus	fletibus
56	16	ducem	decem
61	4	adduſta	adducta
61	9	alia	talia
68	3	vox	vos
70	7	proohetiæ	prophetiæ
73	14	preſius	præſius
75	3	ite	iter
81	13	omitante	comitante
90	3	crebeſcenti-bus	crebreſcenti-bus
90	12	bonum	donum
97	15	numque	namque
107	8	oreſci	orexi
117	6	ſententiæ	ſententia
119	4	ſuncto	ſancto
125	15	peſtiferum	peſtiferam
127	21	innaſit	inuaſit
135	20	fomentu	fomenta
139	13	ſuecreſcere	ſuccreſcere
140	4	tripedua	tripedicam
143	1	quondam	quidam
144	15	magni	magnis
145	14	teſta	tecta
146	8	cum	vim
147	12	gemmes	gemens
149	19	flamatæ	flammatæ
153	9	Ades	Ædes
159	18	ſuperæ	ſuperi
162	tit.	radis	radij
ibid.		ſplendere	ſplendore
163	20	Benedictos	Benedictus
167	4	ambitum	ambit tum
181	2	iures	vires
182	25	ſeſqua	teſqua
183	13	Homina	Nomina
184	25	fluente	fluentes